

TARİHİ ÇEVRE YENİLEME VE KENTSEL TASARIM ÇALIŞMALARININ LEFKOŞA SURİÇİ ÖRNEĞİNDE KENT KULLANICILARI AÇISINDAN ARAŞTIRILMASI

**YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI**

MİNE KUSET BOLKANER

**Fen Bilimleri Enstitüsü,
Mimarlık Anabilim Dalında
Hazırlanan
Yüksek Lisans Tezi**

LEFKOŞA, 2018

**TARİHİ ÇEVRE YENİLEME VE KENTSEL
TASARIM ÇALIŞMALARININ LEFKOŞA SURİÇİ
ÖRNEĞİNDE KENT KULLANICILARI AÇISINDAN
ARAŞTIRILMASI**

**YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI**

MİNE KUSET BOLKANER

**Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalında
Hazırlanan
Yüksek Lisans Tezi**

LEFKOŞA, 2018

**Mine KÜSET BOLKANER: TARİHİ ÇEVRE YENİLEME VE KENTSEL
TASARIM ÇALIŞMALARININ LEFKOŞA SURİÇİ ÖRNEĞİNDE KENT
KULLANICILARI AÇISINDAN ARAŞTIRILMASI**

Fen Bilimleri Enstitüsü Başkanının Onayı

Prof. Dr. Nadire ÇAVUŞ

**Bu çalışma jürimiz tarafından Mimarlık Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi
olarak kabul edilmiştir.**

Jüri Üyeleri:

Yrd. Doç. Dr. Sema Semra Uzunoğlu

Jüri Başkanı, Danışman,
Yakın Doğu Üniversitesi,
Mimarlık Bölümü

Yrd. Doç. Dr. Buket Asilsoy

Danışman,
Yakın Doğu Üniversitesi,
Peyzaj Mimarlığı Bölümü

Doç. Dr. Özge Özden Fuller

Jüri Üyesi,
Yakın Doğu Üniversitesi,
Peyzaj Mimarlığı Bölümü

Doç. Dr. Turgay Salihoğlu

Jüri Üyesi,
Yakın Doğu Üniversitesi,
Mimarlık Bölümü

Yrd. Doç. Dr. Cemaliye Sunalp Gürçınar

Jüri Üyesi,
Lefke Avrupa Üniversitesi,
Mimarlık Bölümü

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum ‘Tarihi evre Yenileme ve Kentsel Tasarım alışmalarının Lefkoşa Suriçi rneğinde Kent Kullanıcıları Açısından Araştırılması’ başlıklı bu çalışmayı baştan sona kadar kendim hazırladığımı, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallara uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim.

İsim, Soyisim: Mine Kuset Bolkaner

İmza:

Tarih:

TEŞEKKÜR

Tez çalışmamdaki tüm süreçlerde; benden yardımlarını, desteğini ve tecrübelerini hiçbir zaman esirgemeyen, beni her zaman destekleyen ve yönlendiren Tez Danışmanlarım Sayın Yrd. Doç. Dr. Sema Semra Uzunoğlu, Sayın Yrd. Doç. Dr. Buket Asilsoy ve Bölüm Başkanımız Sayın Yrd. Doç. Dr. Kozan Uzunoğlu'na bana olan katkılarından ötürü teşekkürlerimi sunarım.

Tezimin yazım süreci boyunca, benden desteğini ve yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen aileme, arkadaşlarıma ve özellikle bu süreçte her zaman sevgisi, sabrı ve ilgisiyle yanımda olan eşim Serkan Bolkaner'e, oğullarım Erin ve Arın Bolkaner'e teşekkür ederim.

Ailem ve Oğullarım Erin ve Arın'a...

ÖZET

Tarihi çevreler, kentlerin tarihinin, kültürünün, mimarisinin ve sosyal yaşamın en önemli göstergesidir. Bu çevrelerin doğru bir şekilde korunması, sürdürülebilmesi ve yaşatılması büyük önem taşımaktadır. Korumadaki en önemli amaç geçmişe ait kültürel mirası koruyarak gelecek nesillere aktarmaktır. Bunu yaparken, kent kimliğine ve dokusuna zarar vermeden, tarihi yapıları çevresi ile birlikte koruyarak, sürdürülebilirliğini sağlayarak ve uygun işlevler getirerek yapılması gerekmektedir. Bunun yanı sıra tarihi çevrelerde yapılan restorasyon ve yeniden işlevlendirme çalışmalarında, kentin idari birimlerinin ve toplum kuruluşlarının yanında kullanıcıların da yapılan koruma çalışmalarına katılımının sağlanması ve görüşlerinin alınması gerekmektedir.

Bu çalışmada, tarihi çevrelerde yenileme ve kentsel tasarım yaklaşımlarının kent kullanıcıları üzerindeki algı ve etkilerinin yapılacak saha çalışması ve anket yoluyla araştırılması amaçlanmıştır. Bu bağlamda çalışma alanı olarak yüz yıllardır bir başkent olmasının yanı sıra tarihi dokusuyla da ayakta kalabilmiş, günümüzde yapılan restorasyon ve yeniden işlevlendirme çalışmalarının giderek arttığı Lefkoşa Suriçi tercih edilmiştir.

Çalışma kapsamında verilerin toplanmasının ardından, bölgede yapılan koruma ve sağlıklaştırma çalışmalarına değinilmiş, kent kullanıcılarının bölgeyi kullanma sıklıkları, kullanma nedenleri, bölge hakkındaki görüş ve düşüncelerinin yapılan anket yoluyla alınması hedeflenmiş ve toplanan veriler SPSS yöntemiyle analiz edilmiştir.

Bulgulara göre, yapılan restorasyon ve yeniden işlevlendirme çalışmalarının bölgeyi kullananlar üzerinde olumlu etkileri olduğu ve yapılan çalışmalardan memnun olunduğu görülmüştür. Fakat günümüzde bölgenin yatırımcılar ve kullanıcılar tarafından daha çok tercih edilmesinin yanı sıra bölgede yaşanan otopark sorunu, kent mobilyalarının yetersiz oluşu ve çevre kirliliği gibi olumsuz etkenlerin de kent kullanıcıları üzerinde büyük etkisi olduğu saptanmış ve bakımsız olan, onarımı yapılmayan, sosyo-kültürel yapının düşük olduğu bölgeleri kullanıcıların tercih etmediği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Tarihi çevre; kent kullanıcıları; kentsel tasarım; sürdürülebilirlik; Lefkoşa Suriçi

ABSTRACT

Historical neighbourhoods are among the most important indicators of the cities, history, culture, architecture and social life. It is very important to protect and ensure sustainability of these places. The most important aspect of preserving these places are in order to pass them on to next generations. This goal needs to be achieved without damaging the identity and footprint of the city and via protecting the historic buildings along with their environment. Additionally the restoration and re-use works need to take place under the supervision and cooperation of related government bodies and civil society organisations.

In this study, the aim is to measure the impact and perception of these renovations and urban designs on the users through field work and surveys. Thus the field work took place in the Nicosia Old Town as it has been the capital for centuries and managed to survive with its historic textures and restoration works in the area have recently been increasing.

During the study, after the literature review data was collected. A survey was conducted to find out the reasons and frequency of the use of this area after the preservation and restoration works, and to find out the suggestions of the users about the site. Then the results were analysed by using SPSS.

Based on the results, the users seemed satisfied with the results of the renovation and re-use of these buildings. However the participants also suggested the fallowing problems having negative impacts on the users: parking problems, the inadequate infrastructure furniture and environmental pollution. Additionally the users do not prefer the areas that have not been renovated and have low socio-cultural background.

Keywords: Historical environment; city users; urban design; sustainability; Nicosia Old Town

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	ii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
ŞEKİL LİSTESİ.....	viii
TABLO LİSTESİ.....	xii
KISALTMALAR.....	xiii
BÖLÜM 1: GİRİŞ.....	1
1.1 Çalışmanın Tanımı ve Amacı.....	2
1.2 Çalışmanın Yöntemi.....	2
1.3 Çalışmanın Kapsamı.....	3
BÖLÜM 2: KURAMSAL TEMELLER.....	5
2.1 Tarihi Çevre ve Kentsel Tasarım.....	5
2.2 Tarihi Çevre Koruma ve Yenileme.....	13
2.2.1 Kentsel koruma ve yenileme.....	17
2.3 Tarihi Çevre Koruma Çalışmalarının Gelişim Süreci ve Koruma Çalışmaları.....	19
2.3.1 Tarihi çevrelerin korunmasına yönelik çalışma yapan kuruluşlar.....	22
2.3.2 Tarihi çevrelerde sürdürülebilir yeniden canlandırma örnekleri.....	23
2.4 Kentsel Tarihi Çevre Koruma Nedenleri ve Çalışmaları.....	25
2.4.1 Kent kimliğini koruma.....	31
2.5 Kentsel Tasarım ve Tarihi Çevre Koruma İlişkisi.....	34
2.6 Tarihi Çevrelere Kent Kullanıcılarının Etkisi.....	35
2.7 Kentsel Tasarım Projeleri.....	37
2.7.1 Koruma imar planları.....	40
BÖLÜM 3: LEFKOŞA SURİÇİ BÖLGESİNİN TANIMI.....	43
3.1 Lefkoşa Suriçi Bölgesi ve Yakın Çevresinin Tanımı.....	43
3.2 Lefkoşa Suriçi Bölgesinin Tarihsel ve Fiziksel Gelişimi.....	45
3.2.1 Tunç Devrinden Lüzinyan Dönemi'ne.....	46
3.2.2 Lüzinyan Dönemi.....	48
3.2.3 Venedik Dönemi (1489-1571).....	51

3.2.4 Osmanlı Dönemi (1571-1878).....	53
3.2.5 İngiliz Dönemi (1878-1960).....	57
3.2.6 Kıbrıs Cumhuriyeti dönemi.....	59
3.2.7 Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Dönemi.....	60
3.3 Lefkoşa Suriçi Bölgesinde Yapılmış Olan Plan Çalışmaları.....	61
3.4 Araştırma Alanının Swot Analizi ile Güçlü ve Zayıf Yönlerinin Tespiti.....	97
BÖLÜM 4: MATERYAL VE YÖNTEM.....	98
4.1 Materyal.....	98
4.2 Yöntem.....	98
4.2.1 Araştırmanın yöntemi.....	98
4.2.2 Araştırma evreni ve örneklem.....	99
4.2.3 Veri toplama araçları.....	99
4.2.3.1 Kişisel bilgiler.....	99
4.2.3.2 Kullanım yoğunluğu.....	99
4.2.3.3 Kullanıcı görüşleri.....	99
4.2.4 Verilerin toplanması.....	99
4.2.5 Verilerin istatistiksel değerlendirilmesi.....	100
BÖLÜM 5: ARAŞTIRMA BULGULARI.....	101
5.1 Alan Çalışması.....	101
5.1.1 Yapılan anket çalışmasına katılan kullanıcı profili.....	101
5.1.2 Anket çalışmasına katılan kullanıcıların demografik özellikleri.....	102
5.1.3 Bölgeynin kullanım yoğunluğuna göre değerlendirilmesi.....	104
5.1.4 Bölgenin kullanıcı görüşlerine göre değerlendirilmesi.....	108
BÖLÜM 6: SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	123
KAYNAKLAR.....	126
EKLER.....	136
Ek 1: Etik Kurul onay belgesi.....	136
Ek 2: Anket formu türkçe.....	137
Ek 3: Anket formu ingilizce.....	141

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 2.1:	Garden City, Howard.....	8
Şekil 2.2:	Çağdaş Kent, Le Corbusier.....	8
Şekil 2.3:	Kentsel Tasarımın Kavramsal Yapısı.....	10
Şekil 2.4:	Kentsel Tasarım ile İlişkili Profesyonel Meslek Alanları.....	11
Şekil 2.5:	Vehbi ve Hoşkara (2009) tarafından tarihi çevrelerin sürdürülebilirliği için oluşturulan model.....	16
Şekil 2.6:	Tarihi Piazza del Campo Meydanı.....	16
Şekil 2.7:	İtalya’da bulunan Piazza del Campo Meydanı.....	17
Şekil 2.8:	İngiltere’deki eski şehir Chester.....	17
Şekil 2.9:	Tarihi çevrenin sürdürülebilirliğini etkileyen olgular.....	23
Şekil 2.10:	Viva o Centro programı kapsamında iyileştirilen, şehir merkezinde yer alan Antika Fuarı alanı (Caminho dos Antiquarios).....	24
Şekil 2.11:	Cicuat Vella, Barselona.....	24
Şekil 2.12:	1996’da Manchester kent merkezinde patlayan bombanın ardından yapılan yenileme çalışmaları kapsamında, yeniden işlevlendirilen Printworks Binası.....	25
Şekil 2.13:	1996’da Manchester kent merkezinde patlayan bombanın ardından tasarlanan yeni kamusal alan.....	25
Şekil 2.14:	Tarihi Bologna Kenti-İtalya.....	30
Şekil 2.15:	Le Marais Mahallesi Paris-Fransa.....	30
Şekil 2.16:	Tarihi Safranbolu Kenti.....	31
Şekil 2.17:	Kevin Lynch’in (1962) imge oluşturan mekânsal öğeleri.....	34
Şekil 2.18:	Tasarım olgusunun doğuşu.....	35
Şekil 3.1:	Kıbrıs Adası’nın haritası.....	44
Şekil 3.2:	Lefkoşa’nın kuşbakışı görünümü.....	44
Şekil 3.3:	Lefkoşa kentinin Bizans Dönemindeki görünümü.....	48
Şekil 3.4:	Lüzinyan Döneminde inşa edilen ilk surlar.....	50
Şekil 3.5:	Lüzinyan döneminde mahallelerdeki çıkmaz sokaklar.....	51
Şekil 3.6:	Lefkoşa şehrinin Lüzinyan dönemindeki eski ve Venedik dönemindeki yeni surları.....	52
Şekil 3.7:	Venedik döneminde Lefkoşa surlarını ve yerleşimini gösteren plan.....	53

Şekil 3.8:	Alt katı Lüzinyan dönemine, üst katı ise Osmanlı dönemine ait eski konut.....	54
Şekil 3.9:	Büyük Han’ın 1928 yılındaki eski bir fotoğrafı.....	55
Şekil 3.10:	Osmanlılar Döneminde adayı ziyaret eden tüccarların kalabilmesi için inşa edilen Büyük Han’ın eski bir fotoğrafı.....	56
Şekil 3.11:	Büyük Hanı’nın Selimiye Camisinden çekilen bir fotoğrafı.....	56
Şekil 3.12:	Minare eklenerek camiye dönüştürülen Selimiye Cami.....	57
Şekil 3.13:	Suriçinde İngiliz Döneminde inşa edilen betonarme apartman örneği...	58
Şekil 3.14:	İngiliz döneminde Suriçi’nde inşa edilen mahkeme binaları.....	59
Şekil 3.15:	Lefkoşa Suriçi bölgesinde bulunan tarihi eserler.....	60
Şekil 3.16:	Lefkoşa İmar Planı çalışma alanı.....	64
Şekil 3.17:	Lefkşa İmar Planı alanlara yapılacak olan müdahale biçimleri (1985)...	65
Şekil 3.18:	Lefkoşa İmar Planı İkinci Aşama Trafik ve Ulaşım Planı (1985).....	66
Şekil 3.19:	Lefkoşa İmar Planı İkinci Aşama Trafik ve Ulaşım Planı, yayalaştırma paftası (1985).....	66
Şekil 3.20:	Lefkoşa İmar Planı İkinci Aşamasında, yeniden canlandırma yapılacak öncelikli proje alanları (1985).....	68
Şekil 3.21:	Arabahmed Alanı Geliştirme Projesi Planlama Politikaları Paftası (1985).....	69
Şekil 3.22:	Yapılan restorasyonlardan sonra Arabahmet Mahallesi.....	70
Şekil 3.23:	Selimiye Alanı Geliştirme Projesi kapsamında yapılan yayalaştırma ve yeniden canlandırma çalışmaları.....	71
Şekil 3.24:	Atatürk Meydanı Avan Projesi (1985).....	72
Şekil 3.25:	Atatürk Meydanından bir görünüş.....	73
Şekil 3.26:	Girne Kapısı Avan Projesi (1985).....	73
Şekil 3.27:	Girne Kapısı’ndan bir görünüş.....	74
Şekil 3.28:	Büyük Han ve Çevresi yayalaştırma avan projesi (1985).....	74
Şekil 3.29:	Büyük Han’ın günümüzden bir fotoğrafı.....	75
Şekil 3.30:	Samanbahçe Evleri.....	76
Şekil 3.31:	Samanbahçe Evleri.....	76
Şekil 3.32:	Başkent Lefkoşa İmar Planı Planlama Alanı.....	78
Şekil 3.33:	Başkent Lefkoşa İmar Planı Gelişme Alanı Haritası.....	79

Şekil 3.34:	Lüzinyan Evi.....	82
Şekil 3.35:	Derviş Paşa Konağı ve Etnografya Müzesi.....	82
Şekil 3.36:	Büyük Han.....	83
Şekil 3.37:	Mevlevi Tekke ve Müzesi.....	84
Şekil 3.38:	Mahkemeler Binası.....	84
Şekil 3.39:	Halk Sanatları Derneği.....	85
Şekil 3.40:	Turizm ve Çevre Bakanlığı binası.....	85
Şekil 3.41:	Saçaklı Ev.....	86
Şekil 3.42:	Haydarpaşa Camisi.....	86
Şekil 3.43:	Lefkoşa Belediye Pazarı'nın yapılan restorasyon sonrası görünümü....	87
Şekil 3.44:	Asmaaltı Bölgesi Yayalaştırma Projesi kapsamında uygulama yapılacak olan sokaklar.....	88
Şekil 3.45:	Asmaaltı Bölgesi Yayalaştırma Projesi kapsamında yayalaştırılan sokaklar.....	89
Şekil 3.46:	Asmaaltı Bölgesi Yayalaştırma Projesi kapsamında yayalaştırma uygulamaları devam eden Kumarcılar Hanı önü.....	90
Şekil 3.47:	Lefkoşa Surlarının restorasyon sonrası görünümü.....	90
Şekil 3.48:	Arabahmed Mahallesi Projesi kapsamında yayalaştırılması yapılan Derviş Paşa Sokak, Hafız Hasan Efendi Sokak, Kamil Paşa Sokak ve Müftü Hacı ali sokağa ait uygulama projeleri.....	91
Şekil 3.49:	Arabahmed Mahallesi Projesi kapsamında yayalaştırılması yapılan Derviş Paşa Sokak, Hafız Hasan Efendi Sokak, Kamil Paşa Sokak ve Müftü Hacı Ali Sokağın günümüze ait fotoğrafları.....	92
Şekil 3.50:	Arabahmed Kültür ve Sanat Evi.....	93
Şekil 3.51:	Bohcaliyan Konak.....	94
Şekil 3.52:	Selimiye Bölgesi Projesi.....	95
Şekil 3.53:	Selimiye Cami ve yayalaştırılan meydan.....	95
Şekil 3.54:	Bedesten'nin günümüzden fotoğrafları.....	96
Şekil 5.1:	Katılımcıların cinsiyetlerine göre dağılımı.....	102
Şekil 5.2:	Katılımcıların yaş gruplarına göre dağılımı.....	103
Şekil 5.3:	Katılımcıların eğitim durumlarına göre dağılımı.....	104
Şekil 5.4:	Katılımcıların mesleklerine göre dağılımı.....	105

Şekil 5.5:	Katılımcıların Lefkoşa Suriçi'ne geliş sıklığının dağılımı.....	105
Şekil 5.6:	Katılımcıların Lefkoşa Suriçi'ne geliş nedenlerine göre dağılımı.....	106
Şekil 5.7:	Katılımcıların Lefkoşa Suriçi bölgesinde en sık ziyaret ettikleri yerlerin dağılımı.....	106
Şekil 5.8:	Katılımcıların Lefkoşa Suriçi bölgesinde ziyaret etmeyi tercih etmedikleri yerlerin dağılımı.....	107
Şekil 5.9:	Katılımcıların Lefkoşa Suriçi bölgesinin gündüzleri ziyaret etmek için güvenli bulma durumlarının dağılımı.....	108

TABLO LİSTESİ

Tablo 2.1:	Kentsel Tasarımın Kilit Noktaları ve Bunların Prensipleri ve Hedefleri ile İlişkileri.....	12
Tablo 3.1:	Kıbrıs Adası kronolojik tarihi.....	45
Tablo 3.2:	Çalışma alanının swot analizi.....	97
Tablo 5.1:	Katılımcıların demografik özelliklerine göre dağılımı.....	101
Tablo 5.2:	Katılımcıların Lefkoşa Suriçi'ne geliş sıklığı ve nedenlerine göre dağılımı.....	104
Tablo 5.3:	Katılımcıların Lefkoşa Suriçi bölgesine ilişkin görüşlerinin dağılımı...	109
Tablo 5.4:	Katılımcıların cinsiyetlerine göre Lefkoşa Suriçi bölgesine ilişkin görüşlerinin karşılaştırılması.....	112
Tablo 5.5:	Katılımcıların yaş gruplarına göre Lefkoşa Suriçi bölgesine ilişkin görüşlerinin karşılaştırılması.....	114
Tablo 5.6:	Katılımcıların uyruklarına göre Lefkoşa Suriçi bölgesine ilişkin görüşlerinin karşılaştırılması.....	116
Tablo 5.7:	Katılımcıların eğitim durumlarına göre Lefkoşa Suriçi bölgesine ilişkin görüşlerinin karşılaştırılması.....	118
Tablo 5.8:	Katılımcıların gruplarına göre Lefkoşa Suriçi bölgesine ilişkin görüşlerinin karşılaştırılması.....	120

KISALTMALAR

UNESCO:	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
ICCROM:	International Center for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property
ICOMOS:	International Council of Monuments and Sites
IFLA:	International Federation of Landscape Architects
UNDP:	United Nations Development Programme
UNOPS:	United Nations Office For Project Services
UNHCR:	United Nations High Commissioner For Refugees
NMP:	Nicosia Master Plan
KKTC:	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
T.C:	Türkiye Cumhuriyeti
LTB:	Lefkoşa Türk Belediyesi
Has-Der:	Halk Sanatları Derneği
SPSS:	Statistical Package for the Social Sciences
n:	Number
%:	Yüzdelik
UNECE:	United Nations Economic Commission for Europe

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Tarihi çevreler, geçmişte yaşanan dönemler ile bugün arasında önemli bir bağ kuran kültür varlıklarıdır ve tarihsel, belgesel, sanatsal, mimari ve işlevsel değerlere sahiptirler. Bu çevreler, tarihte yaşanan dönemlerin kültürel, yaşam biçimi ve mimari yapısını, sosyal ve ekonomik yapısını, doğa-bina ve bina-insan arasında kurdukları ilişkiyi anlamamız ve gelecek nesillere aktarmamız açısından büyük bir önem taşımaktadırlar. Tarihi kentler ve tarihi evler geçmiş kültürlerin ve medeniyetlerin önemli şahitleri olmaktadır. Taşıdıkları bu değerlerden dolayı korunmaları, bakım, onarımlarının yapılması ve yaşatılmaları gerekmektedir. Bu bağlamda tarihi kentlerin sürdürülebilirliği; geçmişin korunması ve bugünkü kültürünün yaşatılmasına bağlı olduğu için tarihi geçmişi yok etmeden yenileme ve gelişimi engellemeyecek bakım ve onarım çalışması gerektirmektedir.

Günümüzde yaşanan hızlı nüfus artışının ve buna bağlı olarak hızla artan kentleşmenin neden olduğu, bir düzen ve planlaması olmayan yapılaşmalar, tarihi çevrelerin de zarar görmesine ve buna bağlı olarak yok olmasına neden olmaktadır. Tarihi çevrelerde yapılan restorasyon ve koruma çalışmalarının yanı sıra yeniden işlevlendirme kavramı da yaygınlaşmakta ve önem kazanmaktadır. Gelecek kuşaklara aktarılabilmesi için yaşayan geleneksel kültürler ve kültürel peyzajlar olarak değerlendirilen bu alanların sürdürülebilir kullanımlarla bakımlarının yapılması ve koruma altına alınması gerekmektedir.

Uzun savaş döneminin ardından yaşanan belirsizlik ve çözümsüzlüğün sonuçları olarak kentler ve özellikle eski kent merkezleri köhnemeye bırakılmıştır. Bunun sonucu olarak değişen toplumsal değerler, yaşam biçimi, sosyo-kültürel yapı, teknoloji, ekonomi, nüfus yapısı, ulaşım araçları, kentsel politikalar, kentsel çevreyi ve kent formunu etkileyen faktörler olmuştur. Lefkoşa Suriçi bölgesi de en eski merkezlerden biri olarak bu gerilemeden payını almıştır. Ancak kentsel kimliğini kaybetmemesinden dolayı pek çok kuruluşun ilgisini çekmekte ve yatırımcılar tarafından tercih edilmektedir. Bu bölgede

yapılan yatırımlar, bakım-onarım ve yeniden işlevlendirme çalışmaları bölgenin kullanıcılar tarafından tercih edilmesini ve bölgenin daha çok kullanılmasını sağlamıştır.

Bu kapsamda araştırmada, tarihi çevrelerdeki koruma ve yenileme çalışmalarında, kentsel planlama yaklaşımlarının kullanıcılar açısından araştırılması amaçlanmıştır. Tez konusu çerçevesinde, uzun yıllar başkent olmayı sürdürmüş ve birçok projeye ev sahipliği yapmış olan Lefkoşa kenti, araştırma alanı olarak da tarihi bir kent dokusu özelliğine sahip olan Lefkoşa Suriçi bölgesi seçilmiştir.

1.1. Çalışmanın Tanımı ve Amacı

Bu çalışmada; tarihi çevrelerde yenileme ve kentsel tasarım yaklaşımlarının kent kullanıcıları üzerindeki algı ve etkilerinin yapılacak saha çalışması ve anket yoluyla Lefkoşa Suriçi örneğinde araştırılması amaçlanmaktadır. Bu bağlamda, sahip olduğu tarihi ve kültürel değerlerden dolayı seçilen araştırma alanına ilişkin veriler toplanıp, mevcut doku ve sorunlar araştırılmıştır.

Bu amaçla öncelikle tarihi kentlerde özellikle kentin merkezinde yapılan kentsel planlama uygulamalarının, kentin doğal ve kültürel yapısının korunabilmesindeki önemini vurgulamak ve buradan yola çıkarak örnek alanın koruma ve kullanma dengesiyle birlikte yaşatılması ve yenilenmesi amacıyla analiz ve değerlendirmeler yapılarak alınması gerekli önlemler belirlenmiştir. Geleneksel dokuya uyumun sağlanabilmesi ve sosyo-kültürel yaşamın geliştirilmesine yönelik kentsel tasarım ve kentsel peyzaj tasarımı projeleri incelenmiştir. Kuramsal çerçevenin araştırılması sonrası ise seçilen çalışma alanında kullanıcı görüşlerini saptamak için anket çalışması yapılmıştır.

1.2 Çalışmanın Yöntemi

Çalışmanın amacı ve alanı belirlendikten sonra yöntem doğrultusunda kuramsal temeller ve çalışma alanına ilişkin literatür taraması ve anket çalışması yapılarak veriler toplanmıştır. Bu doğrultuda çalışmada; tarihi çevre koruma ve yenilemenin kent kullanıcıları üzerindeki etkisi araştırılıp, Lefkoşa Suriçi Bölgesinin sahip olduğu kültürel yapı ile yerleşim ve bina karakteri üzerinde araştırmalar yapılmış ve alan kentsel tarihi çevre koruma çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Bu kapsamda, tarihi çevre, tarihi çevredeki kent kullanıcıları, yeniden işlevlendirme ve kentsel tasarım sürecine dayanan bu araştırmada; kaynak taramaları, çevre analizi, görsel analizler ve swot analizi yapılmıştır. Literatür araştırması ve arazi gözlemlerine dayalı veri toplama yapılmış, araştırma yapılan alanın tarihsel ve fiziki gelişimini gösteren fotoğraf, harita, plan ve daha önce yazılmış olan raporlar araştırılmıştır. Çalışma alanında görsel inceleme yapıldıktan sonra konuyla ilgili fotoğraflar çekilmiş ve alan etüt analiz çalışması sonucunda veriler elde edilmiş, araştırma alanıyla ilgili daha önce yazılmış kitap, makale, tez gibi envanterler araştırılmış ve seçilen konuya yönelik internet araştırmaları yapılmıştır. Daha sonra çalışma alanında problemleri, mevcut potansiyel durumu ve kısıtlayıcı etmenleri tespit etmek amacıyla bölgedeki yaşam koşulları araştırılmış, yapılmış olan anket çalışması ile kent kullanıcılarının görüşleri alınmıştır. Yapılan bu araştırmaların doğrultusunda elde edilen bilgiler, analiz edildikten sonra sonuç ve değerlendirmeler yapılmıştır.

1.3 Çalışmanın Kapsamı

Araştırma kapsamında çalışmanın ikinci bölümünde, tarihi çevre, kentsel tasarım, tarihi çevre koruma ve yenileme, tarihi çevre koruma çalışmalarının gelişim süreci ve koruma çalışmaları, kentsel tarihi çevre koruma nedenleri ve çalışmaları, kentsel tasarım ve tarihi çevre koruma ilişkisi, tarihi çevrelere kent kullanıcılarının etkisi ve kentsel tasarım projeleri ile koruma amaçlı imar planlarına değinilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde Lefkoşa Suriçi Bölgesi ve yakın çevresinin tanımı yapılmış, bölgenin tarihsel gelişimi ve fiziksel gelişimi anlatılarak, Lefkoşa Suriçi Bölgesinde yapılmış olan plan çalışmalarına değinilmiş ve araştırma alanının swot analizi yapılarak bölgenin güçlü ve zayıf yönleri tespit edilmiştir.

Çalışmanın dördüncü bölümünde ise bölgede yapılmış olan anket çalışmasının yöntemi, materyali, verilerin toplanması ve istatistiksel değerlendirilmesi hakkında bilgiler verilmiştir.

Çalışmanın beşinci bölümü olan araştırma bulguları bölümünde, bölgede bulunan tarihi yapıların restorasyonlarının, yayalandırma, yeniden işlevlendirme ve kentsel tasarım çalışmalarının, bölgeye gelen kent kullanıcıları üzerindeki algı, etkileri ve memnuniyetlerinin araştırılması için yapılan anket çalışmasına ilişkin veriler saptanmış ve değerlendirmeler yapılmıştır.

Çalışmanın altıncı bölümü olan sonuç bölümünde ise, tarihi çevre korumanın önemi, bu çevrelerde uygulanan kentsel tasarım, yeniden işlevlendirme, sağlıklaştırma çalışmalarına değinilmiş, kent kullanıcılarının önemi vurgulanmıştır ve anket sonucu saptanan önemli bulgulara yeniden değinilmiştir.

BÖLÜM 2

KURAMSAL TEMELLER

Kuramsal temeller bölümünde, tarihi çevre, kentsel tasarım kavramları, tarihi çevre koruma, kentsel sağlıklaştırma ve koruma yöntemleri, kentsel tarihi çevre ve kent kimliğini korumanın nedenleri ve önemi, kentsel koruma imar planları, tarihi çevre korumanın gelişim süreci, kentsel tasarım ve tarihi çevre koruma ilişkisi ve tarihi çevrelerdeki kent kullanıcıları gibi araştırmayı yönlendiren temel kavramlar açıklanmıştır.

2.1 Tarihi Çevre Ve Kentsel Tasarım

Kentler oluştukları ilk günden bugüne kadar gelirken, sürekli bir şekilde değişim geçiren mekanlardır. Bu değişim sürecinde, kentlerin bulundukları dönemin siyasal, ekonomik ve sosyal yapısı oldukça önem taşımaktadır. Tarihi çevreler ise kentlerin sahip olduğu kültür varlıklarıdır ve geçmiş ile bugün arasında önemli bir bağ kurarlar. Bu kültür varlıkları geçmişimizi öğrenmeye ve anlamaya yardımcı olarak, yaşanan geçmiş dönemlere ait bize bilgiler verirler. Tarihi çevrelerde tanık olunan ve yaşanan olaylar dolaylı veya dolaysız olarak kentteki kişilerin birbirleriyle olan ilişkilerini buna bağlı olarak ise kentsel tasarımı, ve kentsel mekanın kullanım biçimini etkilemektedir.

Tarihi çevre kavramı

Tarihi çevreleri yaşanmış dönemlerden geriye kalan yerleşme ve o döneme ait kalıntılar oluşturmaktadır. Geçmişte yaşanan bu dönemlerin sahip olduğu yaşam biçimi, sosyal, kültürel ve ekonomik yapısı, estetik ve mimari yapısı ile ilgili birçok önemli değer, tarihi çevrelerin içinde gizlidir. Tarihi çevreler, insanlar arasındaki sosyal ilişkileri olumlu bir yönde etkileyen bundan dolayı bireyler arasındaki birlik ve beraberlik duygusunun artmasını sağlayan ortamlardır (Ahunbay, 1996).

Tarihi çevre, özellikleri bakımından tek başına anıt olama özelliği gösteremeyen, buna karşın çevresi ile birlikte ele alındığında, kasabaların veya kentlerin kendilerine özgü karakterlerini yansıtan tüm niteliklerinin ve sahip oldukları görsel, mimari, tarihi, geleneksel değerlerin bir bütün olarak değerlendirilmesidir (Yazgan ve Erdoğan, 1992).

Ahunbay (1996)'a göre tarihi çevreler sahip oldukları, tarihi, estetik, mimari ve arkeolojik önemlerinin yanında, sahip oldukları folklorik ve özgün karakterleri nedeni ile de korunmaktadır. Birçok ülkede bu özgün değerleri ile korunan 'küçük müze kentler' geçmişten günümüze aktarılan önemli bir mirasın anlaşılmasını sağlamaktadır. Geleneksel niteliklerini koruyabilen tarihi kentler, halk sanatının yerinde görülerek tanınması ve öğrenilmesi için de çok öğreticidir. Endüstri çağı insanı için tarihi kentlerdeki bakırcılık, dokumacılık, gümüş işlemeciliği, saraçlık, gibi halk sanatlarının, geleneksel ortam içinde uyumlu bir şekilde yaşatılması da ilgi çekicidir.

Tarihi mekanlar ölçeğe bağlı olarak aşağıda verildiği gibi üç gruba ayrılmaktadır:

- **Tarihi çevre:** Bir veya birkaç sokaktan oluşup; mimari, tarihi, arkeolojik, anıtsal değerleri yüksek ve bir bütünlük içinde olan dokulardır. İstanbul'da Kariye çevresi, Antalya Kaleiçi, Bursa'da Hisar Mahallesi gibi alanlar örnek olarak verilebilir.
- **Tarihi kent:** Kent yerleşimlerinin sahip olduğu mimari, tarihi arkeolojik ve anıtsal değerleri içinde bir bütünlük gösteren dokulardır. Safranbolu, Venedik, Prag ve Bologna kentleri bu kentlere örnek olarak verilebilir.
- **Tarihi bölge:** Birkaç kenti de içine alan anıtsal değerleri ile bütünlük gösteren, tarihsel, mimari ve arkeolojik değerleri olan bölgelerdir. Mezopotamya, Orta Asya ve Hazar Denizi bölgeler, tarihi bölgelerin en iyi örneklerindendir (Özyaba, 1999).

Tarihi çevre; Avrupa Kültürel İşbirliği Konseyi'nin yapmış olduğu, 'Avrupa Kültürel Mirasının Envanteri' adlı çalışmasında şöyle tanımlanmaktadır: 'Doğal ya da kişi tarafından oluşturulan, bütünlüğü ve artistik, estetik, tarihsel, etnografik, bilimsel, edebi veya efsanevi özellikleri ile korunması ve değerlendirilmesi gereken bütünlerdir.' Tarihi çevreler, önemli olayların yaşandığı mekanlar olduğu gibi, belirli bir döneme ait kentin kültürel, sosyo-ekonomik yapısına ve sanat anlayışına ilişkin mesajlar veren kent parçaları da olabilmektedir (Çelik, 2004).

Tarihi çevreler, hızla değişen yapım teknikleri, yaşam koşulları ve buna bağlı olarak değişen geleneklerin, geçmiş dönemlerde nasıl bir mekan içinde yaşandığı konusunda bilgi veren açık hava müzeleri olarak da adlandırılabilir. Geçmişte yaşanan dönemlerin sosyal ve ekonomik yapısını, yaşam felsefesini, estetik ve mimari düşüncesini yansıtan birçok ayrıntı tarihi çevrelerin içinde gizlidir. Bu açık hava müzeleri sahip oldukları birçok üslup ve zengin

düzenlemeleri, hayranlık uyandıran güzel görünüşleri, özenli işçilikleri, hoş kıvrımlı ve şaşırtmalı sokaklarıyla, geçmiş dönemlerde yaşamış olan toplumların yaratıcılığının en güzel göstergesidir. (Ahunbay, 1996).

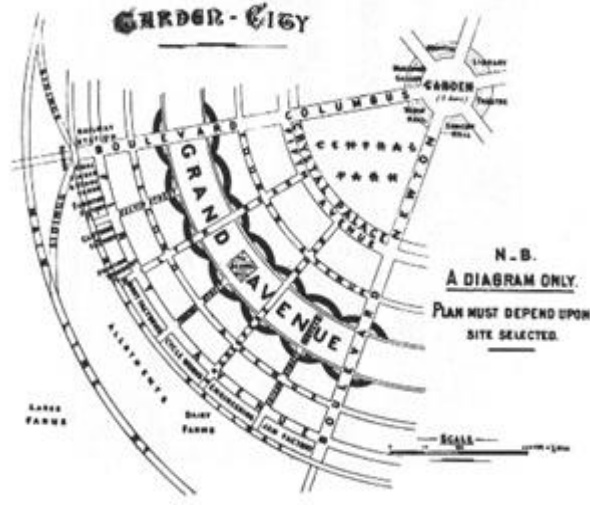
Kentsel tasarım kavramı

Kent, bireyin ruhsal ve fiziksel kültürünün bir ögesi ve aslında bu kültürün en önemli ifadesidir. Günümüzde insan eliyle oluşturulan kentsel mekanlar kentsel tasarım disiplininin konusudur. Kentsel tasarım, insanoğlunun isteklerini gerçekleştirmek değerlerini göstermek üzere yapılaşmış çevre yaratma yöntemidir (Moughtin, 2003).

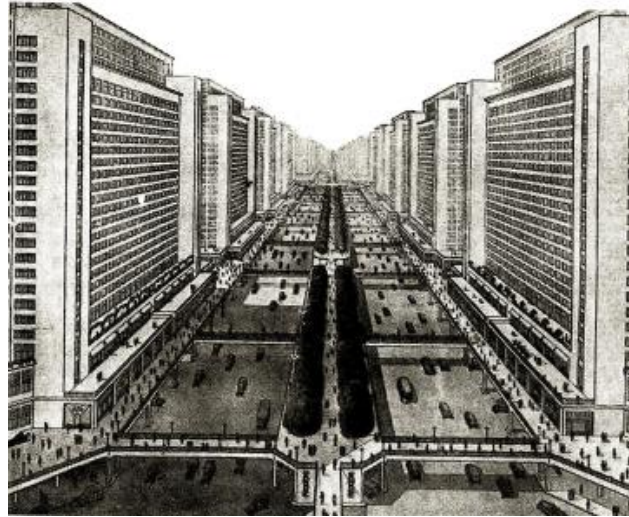
Kullanıcının ihtiyaçları doğrultusunda şekillendiğini belirttiğimiz kentsel mekanları canlı kılmak ve sürekliliğini sağlamak da kentsel tasarım çalışmalarına bağlıdır. Ekonomi, politika, mekan ve insan arasında ilişkiler kuran, sosyal hizmet sistemlerini dikkate alarak değerlendiren, kentin biçimini düzenleyen ve kentlerin geçmişle bağlantısını sağlayan kentsel tasarım kavramı daha pek çok tanımı içinde barındırmaktadır.

Kentsel tasarım anlayışı ilk olarak kentleşmenin en hızlı yaşandığı Kuzey Amerika ülkelerinde doğmuştur. Özgün yaşam kalitesinin gerekliliği vurgulanmış ve kullanıcının içinde bulunmak isteyeceği mekanlar yaratılmaya çalışılmıştır.

Bu dönemde kentsel mekanlarda sosyal ve psikolojik gereksinimlerin göz ardı edilmesi, kentsel tasarımın kuramsal temellerini oluşturan empirisist ve rasyonalist hareketlerin doğmasına neden olmuştur. Empirisist harekette Howard'ın 'Garden City' si, Perry'nin komşuluk birimi, rasyonalist (akılcı) harekete Tony Garnier'in endüstri kenti ile Le Corbusier'in çağdaş kenti ve Bauhaus akımının tipolojik tasarımları gösterilebilir (Karaman, 2008).

Şekil 2.1: Garden City, Howard (Mumford, 1946)

Şekil 2.2: Çağdaş Kent, Le Corbusier (Aybar, 2016)

1955 yılında Clarence Stein'in yaptığı tanıma göre kentsel tasarım, çağdaş yaşama hizmet eden yapılar ve kamusal mekan arasında doğal dengeyi bozmadan ilişki kurma sanatıdır. Stein'in kentsel tasarım üzerinde yaptığı bu tanım, kamusal alanların gerekliliğine işaret etmektedir (Lang, 2005).

Kentsel tasarım tanımlarının pek çoğu 'kamusal alan' kavramını da içinde barındırmaktadır. Bunlardan biri de Llewellyn- Davies'in yaptığı tanımdır:

‘Kentsel tasarım mekan yaratma, çevresel sorumluluk, sosyal eşitlik ve ekonomik canlılık gibi pek çok konuyu barındırır. Kentsel tasarımın planlama, ulaşım politikaları, mimari tasarım, ekonomik gelişme, peyzaj ve mühendislik gibi alanlarla zorunlu bir bağı vardır. Özet olarak kentsel tasarım bir alan için vizyon yaratmak ve bu vizyona ulaşmak için becerilerin geliştirilmesini kapsayan geniş kapsamlı bir süreçtir’ (Lang, 2005).

Hoşkara’ya (2008) göre kentsel tasarım kapsamında yer alan bir başka kuramsal bakış açısı ise, bizi kent bütününden alıp alan ölçeğine indiren, kentlerimizin geçmişi yansıtan kimliklerinin en önemli parçasını oluşturan tarihi kentsel alanlarla ilgilidir. Kentin sahip olduğu doğal ve kültürel değerler, günümüzde artık var olmasını istediğimiz bir kent imgesi olarak, kente tarih içinde kimlik kazandıran fiziksel öğelerdir. Bir başka deyişle, kentlerimize kişilik veren ve kentlilerin kendilerini kentle bir bütünlük içinde hissedebileceği çeşitli öğelerden en baskın ve etkin olanı, kentin yaşam mekânlarına dördüncü boyutu, yani zaman boyutunu veren tarihi çevreler, tarihi kentsel alanlardır. Geçmiş uygarlıklardan günümüze kadar gelen, ‘fiziksel izlerin oluşturduğu tarihi çevreler’, çok değişik biçimlerde karşımıza çıkmaktadırlar.

Buradan yola çıkarak diyebiliriz ki; kentsel tasarım kentlerin görünüşü, fonksiyonelliği ve düzenlemesi ile ilgilenirken odak noktalarından birisi de sosyal mekanların yaratılmasıdır. Kentsel tasarım teorisi sosyal alanların yönetimi ve tasarımı ile ilgilenirken, mekanların geçmiş deneyimleri ve kullanımları yeniden değerlendirilir. Sosyal alanlar toplumun her gün kullandığı tüm mekanları, caddeleri, plazaları, parkları, meydanları ve diğer alt yapıları kapsar.

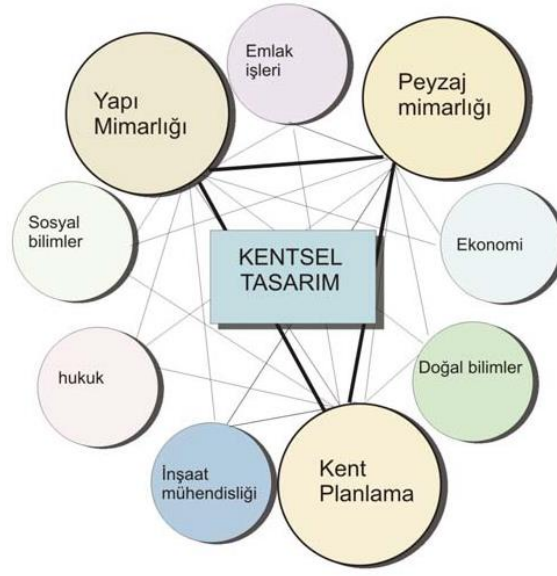
Bir başka açıklamayla; kentsel tasarım, tasarım sürecinin bir ürünüdür ve bu süreç kentsel tasarımın bileşenleri ile birlikte ortaya konulmalıdır. Kentsel tasarım boyutları olarak da tanımlanan bu bileşenler:

- Morfolojik boyut
- Algısal boyut
- Sosyal boyut
- Fonksiyonel boyut
- Görsel boyut
- Mekansal

-
- KENTSEL TASARIM**
- MEKANSAL**: LYNCH 1980, HOUGH 1990
 - MORFOLOJİK**: SITTE 1889, KRIER 1979
 - BAĞLAMSA**: WORKSKETT 1969, ESEX COUNTY COUNCIL 1973
 - GÖRSEL**: CULLEN 1961, TUGNUTT&ROBINSON 1967
 - ALGISAL**: LYNCH 1960, BACON 1975, NORBERG SCHULZ 1980
 - SOSYAL**: JACOBS 1961, BENTLEY ET AL 1985
 - FONKSİYONEL**: DOE&DOT 1992, BRE 1991
 - SÜRDÜRÜLEBİLİR**: BLOWERS 1993, BARTON ET AL 1994

Kentsel tasarım disiplini iyi anlayabilmek ve içeriğinin ne olduğunu ortaya koyabilmek için kentsel tasarım sürecini incelemek gerekmektedir. Fırsatların algılanması ve problemin ortaya konulması ile başlayan kentsel tasarım sürecini Jon Lang, anlayış evresi, tasarım evresi, seçim evresi, uygulama evresi ve uygulama sonrası evresi olarak beş evreye ayırmıştır. Her evre kendi içinde analiz, düşünce üretilmesi, sentez, tahmin, değerlendirme ve karar verme gibi aktiviteleri kapsamaktadır.

10

Şekil 2.4: Kentsel Tasarım ile İlişkili Profesyonel Meslek Alanları (Şala, 2013)

Kentsel tasarım ile yapılaşmış çevre arasında hassas bir ilişki olmalıdır. Örneğin ekonomik büyüme desteklenmeli, tarihi süreklilik sağlanmalı ve insanların bilincinde yer alan imgeler korunmalıdır. Kentsel tasarımın görevi bütün kent sakinleri ve ziyaretçiler için güzel, yaşanabilir zengin mekanlar oluşturmaktır. Kentsel tasarımın bu yönüne işaret etmek için pek çok teorik çizelge oluşturulmuştur. Bunların en önemlilerinden biri de Llewellyn-Davies'in ele aldığı 'Kentsel Tasarımın Kilit Noktaları' başlığı altında değinilen maddelerdir.

KENTSEL TASARIMIN KİLİT NOKTALARI	KENTSEL TASARIM İLKELERİ İLE	TEMEL TASARIM VE TEORİ PRENSİPLERİ	ÇEVREYE DUYARLILIK	İYİ BİR TASARIM İÇİN PRENSİPLER
İnsan için mekan	Kamusal mekan kalitesi	Mekan yaratmak	Sağamlık	toplumun bütün üyelerine açık, herkesin girebildiği ve tam anlamıyla faydalanabileceği çevreler yaratmak
Var olanın iyileştirilmesi	Muhafaza ve devamlılık	Doğru inşa etmek	Görsel uygunluk	doğa, yapılaşmış çevre ve mevcut formlara entegre olmak
	Kimlik		Zenginlik	
Bağlantıların kurulumu	Hareket konforu	Hareketi okunabilir ve mantıklı yönetmek	Geçirgenlik	doğa, yapılaşmış çevre ve mevcut formlara entegre olmak
	Okunabilirlik		Okunabilirlik	İnsanların ihtiyaçları doğrultusunda, mekan ve insan arasında doğru bağlantıların kurulması
Peyzaj		Doğal uyum dikkate alınarak tasarım yapmak		Doğaya doğrudan ve dolaylı etkilerin dikkate alınması
Karma kullanım ve formlar	Farklılık	Sosyal etkileşim oluşturmak	Çeşitlilik	İnsanların ihtiyaçları doğrultusunda, mekan ve insan arasında doğru bağlantıların kurulması
Yatırımın Yönetilmesi		Arazi değerinin korunması		
Değişim için tasarım	Uyum		Kişiselleştirme	her kesimden bireyin girip, faydalanabileceği mekanlar yaratılması

Tablo 2.1: Kentsel Tasarımın Kilit Noktaları ve Bunların Prensip ve Hedefleri ile İlişkileri (Davies, 2000)

2.2 Tarihi Çevre Koruma ve Yenileme

Tarihi çevre koruma çalışmaları, tarihi yapıların restorasyonu ve koruma çalışmaları uygulanarak ilk olarak gelişmiş Avrupa ülkelerinde başlamıştır. Bu çalışmalar, I. ve II. Dünya savaşları sonucunda yıkılıp hatta yok olma noktasına gelen kentlerin yeniden inşası ve tamiri ile gündeme gelmiştir. Sanayi devrimiyle birlikte yaşanan hızlı kentleşme de tarihi çevre koruma çalışmalarının bu dönemde önemini daha çok artırmıştır. Özellikle kırsal kesimlerden kent merkezlerine doğru olan göçler nedeniyle bu çevreler hızı ve kontrolsüz bir şekilde büyümüş, nüfus artmış ve buna bağlı olarak trafik yoğunluğu da artmıştır. Bu yoğunlukların ve artışları yaşanması ise tarihi çevreler üzerinde olumsuz etkenler oluşturmuştur.

Mimarlık sözlüğünde ise koruma, "tarihi kentlerin veya tarih ve sanat değeri taşıyan yapıların değerlerini kaybetmeden günümüze gelebilmeleri için gerekli önlemleri almak" olarak tanımlanmaktadır (Hasol, 1998).

Tarihi çevre koruma, çevreyi oluşturan dokunun karakterinin korunması olarak yorumlanabilir. Karakteri oluşturan özelliklerse, bütünün elemanları arasındaki ilişkiler, konumu, kütle, yükseklik, renkler ve malzeme gibi o sokakta, o kent parçasında bulunan insanın fiziksel çevresi olarak algıladığı her şey olabilmektedir. Tarihi çevreler kaybedildiğinde yerine konulması zor kültürel birikimi yansıttığı için korunmaktadır (Middelton, 1978).

Tarihi çevreler günümüzde terk edilebilmekte, bakımsızlık, bayındırlık etkinlikleri ve rant baskısı gibi çeşitli tehlikelere maruz kalmaktadır. Birçok tarihi kent terk edilerek yok olmaya mahkum olurken, içinde yaşamın devam ettiği yerleşmelerde ise yoğun yapılaşma istekleri ve yeni yollar açılması tarihi dokunun sahip olduğu niteliklerin yitirilmesine neden olmaktadır. Tarihi çevre korumanın en büyük sorunlarından biri ise değişen yaşam ve teknoloji koşullarına karşı, tarihi sürekliliğin sağlanması ve korunmasıdır. Çevre karakteri düşünülmeden, en üst düzeyde gelir sağlamak için yapılan yapılarla kentsel çevrenin görünümü tek düzleşmekte ve yüzyıllardan beri oluşan tarihi sokak perspektifleri yok edilmektedir. Yeni yollar açılması ya da mevcut olanların genişletilmesi ve yapılan alt yapı düzenleme çalışmaları da tarihi çevrenin dokusunu zedelemekte, hem görsel hem de fiziksel bozulmalara neden olmaktadır. Reklam için yapıların üstlerine veya zemin katlara konulan

büyük tabelalar ve tarihi çevre karakterine uyumlu olmayan renklerdeki ışıklı reklam panoları da bu çevreleri çirkinleştirmektedir. Tarihi çevrenin korunmasındaki ikinci önemli sorun ise sağlıklılaştırma, bakım ve tamir için gerekli maddi ve hatta teknik desteğin bulunamamasıdır (Ahunbay 1996).

Çelik ve Yazgan'a (2007) göre ise tarihi çevreleri koruma ve yenilemedeki amaç; kültürel tarihsel ve mimari değerlerin gelecek kuşaklara aktarılmasının sağlanmasıdır. Ayrıca bu çevrelerin kendi özgün kimliğini kaybetmeden çağdaş yaşamın sağladığı olanaklar doğrultusunda daha sağlıklı bir biçimde canlandırılması, geleneksel yerleşim dokusunun, oluşmuş kent tasarımının ve mevcut yapı stoku durumundaki tarihi yapıların değerlendirilmesi ve korunmasıdır.

Tarihi çevre korumanın amacı, günümüze kadar aktarılan kültür mirasını korumak ve günümüz yaşamıyla bütünleştirirken, tarihi dokuyu yok olmaktan kurtarmaktır. Koruma çalışmaları yapılırken istenilen hedefe ulaşabilmek için tarihi çevrenin yaşam koşullarının iyileştirilmesi ve artırılması, tarihi dokunun bozulmasına neden olan trafiği ve olumsuz baskıları bu merkezlerden uzaklaştırmak, yerine bu alanlara daha çok kültürel işlevlerin olmasını sağlamak ve sürekli bakım sağlayacak kaynak sorunlarının çözülmesi gerekir (Ahunbay, 1996).

Yapılan tanımlar çerçevesinde tarihi çevrelerin korunması ve yaşatılmasındaki amaçlar aşağıdaki şekilde kısaca özetlenmiştir. Bunlar:

- Tarihi ve kültürel mirasın sürekliliğin sağlanması,
- Peyzaja dair değerlerin ve kent silüetinin korunması,
- Oluşacak yerel kimliklerin değerlendirilmesi ve ortaya çıkarılmasına yardımcı olmak,
- Çağdaş yaşam koşullarına uygun olarak tarihi çevrelerin sağlıklı bir şekilde yenilenmesi ve bunu yaparken kent kimliğinin korunması
- Tarihi dokunun bozulmasına neden olan trafik gibi çevreyi olumsuz bir şekilde etkileyen etmenlerin bu çevrelerden uzaklaştırılması,
- Turizm adına tarihi çevrelerin bir gelir kaynağı olması,
- Mevcut kullanılır durumundaki tarihi yapıların korunarak ve işlevlendirilerek değerlendirilmesi,

- Tarihi çevrelerin korunması konusunda halkın bilinçlendirilmesi vb. (Çelik, 2004).

Tarihi çevrelerin yenilenmesi sürecinde ise bu çevrelerin sahip olduğu tüm önemli özelliklerin incelenip, değerlendirilmesi yapıldıktan sonra bir yol izlenmesi gerekmektedir. Bu değerlendirmeler yapılırken ise, çağdaş, ekonomik, sosyal, siyasi ve koşulların oluşturduğu taleplerin göz ardı edilmemesi, tarihi miras ve mekan duygusu ile bir arada ele alınması gerekmektedir.

Tarihi çevrelerde, yeniden canlandırma ve koruma yapılırken çevrenin kalitesini korumak gerekmektedir. Bunun yanında ekonomik kalkınma ile de bir denge sağlanılabilmektedir. Tarihi çevrelerde yeniden canlandırmanın temelini kentin sosyal, ekonomik ve çevresel bileşenlerinin kısa ve uzun vadede en iyi şekilde stratejik olarak planlanması oluşturmaktadır. Bu stratejik planlamanın amacı; tarihi çevrelerdeki değerleri korumak, bu çevrelerin geliştirilmesi gereken yanlarını geliştirmek ve bunlarla birlikte bu çevrelere olumsuz yönde olan etkileri ortadan kaldırıp, çevrenin iyileştirilmesini sağlamaktır (Doraltı ve diğ., 2004).

Tarihi binalarda yapılan yenileme ve yeniden işlevlendirme çalışmaları, binaların ekonomik ömrünü uzatarak tekrardan kentsel yaşama kazandırılmasını amaçlamaktadır. Bu doğrultuda geniş bir sürecin parçası olan yenileme çalışmaları, yeniden canlandırma olarak tanımlanabilir. Tarihi çevrelerin günün şartlarına, insan ihtiyaçlarına ve ekonomik faaliyetlerin değişime etkilerinden dolayı, fiziksel kent dokusu da değişime uğramaktadır (Tiesdell ve diğ., 1996).

Tarihi çevrelerin sürdürülebilirliğini oluşturacak olan etmenleri, sosyal yaşamdaki değişimler, fiziksel ve ekonomik gelişmeler olarak tanımlayabiliriz. Dolayısıyla tarihi çevrelerin sürdürülebilirliği yeniden canlandırma ve yenilemeye bağlıdır. Bütünleşik bir koruma yapmak için tarihi çevrelerde sürdürülebilirliğin sağlanması ve yeniden canlandırma stratejilerinin kentsel ölçekte uygulanması gerekmektedir. Kentsel yeniden canlandırmanın sürdürülebilir olması için, fiziksel yeniden canlandırmanın kısa vadede, ekonomik ve sosyal yeniden canlandırmanın ise uzun vadede uygulanması gerekmektedir. Sürdürülebilir ortamlar yaratılması, tarihi çevrelerdeki ekonomik, fiziksel ve özellikle sosyal yaşamdaki gelişmelere bağlıdır. Vehbi ve Hoşkara (2009) bundan dolayı, tarihi çevrelerde sürdürülebilirlik için bir model oluşturmuşlardır. Bu modelde tarihi çevrelerin

sürdürülebilirliği için üç başlık ele alınmıştır. Bunlar; sürdürülebilir fiziksel yeniden canlandırma, sürdürülebilir ekonomik yeniden canlandırma ve sürdürülebilir sosyal yeniden canlandırmadır.

Şekil 2.5: Vehbi ve Hoşkara (2009) tarafından tarihi çevrelerin sürdürülebilirliği için oluşturulan model

Korunan tarihi çevrelerin en güzel örnekleri olarak; İtalya’da bulunan Avrupa’nın en büyük ortaçağ meydanlarından birisi olan Piazza del Campo ve İngiltere’de, klasik Orta Çağlar’dan kalma eski şehir olma özelliği taşıyan Cheter’i verebiliriz.

Şekil 2.6: Tarihi Piazza del Campo Meydanı (Project for Public Spaces, 2016)

Şekil 2.7: İtalya’da bulunan Piazza del Campo Meydanı (Hürriyet, 2017)

Şekil 2.8: İngiltere’deki eski şehir Chester (wikipedia, 2018)

2.2.1 Kentsel koruma ve yenileme

Koruma kavramı, 19. yüzyılın ikinci yarısında gelişmeye başlamış olup, bireysel özelliklerin korunması yönünde değil, tarihsel süreklilik içeren kentlerin ve biriken bir kültürel mirasın yansıtıldığı alanlardaki bozulmalara yönelik uygulamaları da içermektedir. Bu nedenle, koruma, bozulmanın olmasını önlemek için yapılan bir eylemdir (Feilden 1982).

Kentsel koruma farklı ölçeklerde olan kent merkezlerinin tümü, bir bölümü veya küçük bir kırsal birikim için uygulanabilir. Kentsel koruma, tarihi özellik taşıyan alanların bir müze objesi gibi değerlendirilmeyip, aktif bir şekilde kullanımını kapsamakta ve geçmişi yansıtan özellikleri en iyi biçimde koruyup, günümüzle uyumunu sağlayarak, günümüzün gereksinimleri doğrultusunda yeni kullanımlar için korunmasıdır. Bir kentsel koruma

uygulaması, tarihi doku içindeki yeni oluşan gelişmeyi kontrol etmeli ve toplumun sosyo-ekonomik durumuna göre bir özellik içermelidir (Yazgan ve Erdoğan, 1992).

Bostancı (1989)'a göre kentsel koruma, geçmişte yaşanan döneme ait sosyal, ekonomik yapının ve özellikle kültür değerlerinin bir göstergesi olan fiziksel yapının yok olmasına engel olmak ve günümüzün çağdaş koşulları çerçevesinde değişen sosyal ve ekonomik yaşamla bütünleşmesini sağlamaktır.

'Kentsel doku' kavramı ise kentlerin korunması çerçevesinde önem kazanmaktadır. Kentsel doku kentte yaşanan dönemin aile yapısına, kültürüne, günlük yaşam koşullarına, mekanların nasıl ve ne şekilde kullanıldığına, doğa ile insan arasındaki ilişkiye, çevresel faktörlere, bunlara bağlı olarak kullanılan malzemelere ve o döneme ait yapı teknolojilerine dair birçok ipucu vermektedir. Bu nedenle, çoğunlukla tarihsel ve anıtsal özellikler gösteren, dönemlere ait üst yapıları ve dönemin değerini gösteren yapıların tek tek korunmasına karşılık, kentsel dokunun bütün olarak korunması, o döneme ait kent dokusunu oluşturan üretim yöntemlerini, toplumsal ilişkileri ve gündelik yaşamı da kapsayan birçok bulguyu korumayı amaçlamaktadır. Kentsel korumadaki en önemli amaç ise sahip oldukları tarihsel değerler aynı oranda önemli olmayan buna karşılık bir araya geldiklerinde ait oldukları dönemin özellikleri ile bir bütün olarak ortaya çıkan yapıların korunmasıdır. Bu yapıların birbirleriyle olan mekânsal ilişkilerinden dolayı ortaya çıkan, açık alanların oluşturduğu tüm dokuyu korumak da hedeflenen amaçlardan birisidir (Ulusoy, 1994).

Kentsel yenilenme, kentsel alanların yeniden canlandırılmasını, tarihi alanların rehabilitasyonunu, yerleşim bölgelerinde yaşam koşullarının iyileştirilmesini ve kamusal alanların yeniden geliştirilmesini içerir. Kentsel yenileme, Robert ve Skyes (2000)'e göre kentsel sorunları çözmek ve değişecek bir alanın ekonomik, fiziksel, sosyal ve çevresel özelliklerine uygun uzun vadeli iyileştirmeler yapmayı amaçlayan bir eylemdir. Kentsel yenilemenin amaçları ise şunlardır: Kentsel yenilenme sürecinin açık ve ölçülebilir hedeflerini ve bunların sürdürülebilir kalkınma hedeflerine uygun olarak oluşturulmasını sağlamak, yerel koşulların analizini yapmak, doğal, ekonomik ve insani kaynakların verimli kullanılmasını sağlamak, kullanıcıların katılımı ve işbirliğini sağlamak, binaların fiziksel durumunu, sosyal yapıyı, ekonomik yapıyı ve çevre koşullarının iyileştirilmesine yardımcı olmak (Alpopi ve Manole, 2013).

Buradan yola çıkarak diyebiliriz ki; ‘kentsel yenileme’ ve ‘koruma’ büyük ölçüde değişim içinde olan tarihi kent dokularının sürekliliğini sağlayan öğelerdir. Koruma genel olarak, taşınmaz kültürel ve doğal varlıkların, yasal olanaklar içinde sahip olduğu özelliklerinin muhafaza edilmesidir. (Çavdar ve Sayan, 2003).

Çelikyay’a (1995) göre kentsel korumanın temelini kentin kültürel ve ekonomik süreci oluşturmaktadır. Bu bağlamda koruma sadece kültürel bir olgu değil kentsel yaşamın devamlılığını ve sürekliliğini sağlayan ekonomik ve buna bağlı olarak toplumsal süreçleri de kapsayan bir yaklaşımdır. Kentsel koruma ise fiziksel korumanın yanı sıra yenileme, sağlıklılaştırma, geliştirme ve yeniden işlevlendirme olarak tanımlanmaktadır.

Bunların doğrultusunda kentsel korumanın amaçları aşağıdaki gibi özetlenmiştir. Bunlar:

- Ulusal ya da geleneksel bir kültürel miras özelliği taşıyan kentsel çevrelerin korunması,
- Eski dokuyu bütünleyici özellikte olması amacıyla yeni yapılaşma nedeni ile oluşan çevresel planlama, ölçek ve tasarım gibi öğelerin uyum içinde olmasını sağlamak,
- Doğal özellikleri ve taşıdıkları karakterler bakımından, tarihi değer niteliği taşıyan bir alanın, yapının veya yapısal elemanların fiziksel niteliklerinin, peyzajlarının, çevrelerinin ve bulundukları yerlerin korunmasını sağlamak (Yazgan ve Erdoğan, 1992).

2.3 Tarihi Çevre Koruma Çalışmalarının Gelişim Süreci ve Koruma Çalışmaları

Sanat niteliği taşıyan anıtsal yapıların korunmasında kentsel koruma düşüncesinin uygulanmasına geçiş, kent dokusunu oluşturan elemanların tarihi ve biçim açısından değer ve önemlerinin anlaşılmasıyla uygulanmaya başlanmıştır. Özellikle 19. Yüzyıl sonlarına doğru Avrupa’da önemli durumda olan anıtlara fon oluşturmak üzere başlayan tarihi çevrelerin korunması ile ilgili uygulamalar, ilk defa 1931 yılında uluslararası düzeyde gerçekleştirilen (Uluslararası Müzeler Örgütü tarafından düzenlenen) Atina Konferansı’nda dile getirilmiştir. Tarihi anıtların estetik değerinin geliştirilmesi kapsamında ‘yapılar yapılırken yerleşimlerin kimlik, dış görünüşlerine ve özellikle çevrelerine saygı gösterilmesi önerilir. Bunun dışında bazı yapı grupları ve özellikleri bakımından güzel görünüşlü olan manzaraların da oluşumu korunmalıdır’ şeklinde açıklanmıştır.

Avrupa’da kentsel ve kırsal boyutta olan koruma çalışmaları 1945’ten sonra hız kazanmış; II. Dünya Savaşı sırasında yıkılan, çoğu kez çağdaş yapılanma ve endüstrileşme ile karakteri bozulan tarihi kentlerin uğradığı kayıplarla bilinçlenen kamuoyu bu konuya bir çözüm aramaya başlamıştır. 1964 yılı Mayıs ayında Venedik’te toplanan İkinci Uluslararası Tarihi Anıtlar, Mimar ve Teknisyenleri Kongresi’nde bu konu tekrar gündeme gelmiştir. Toplantıda alınan kararları çerçevesinde Venedik Tüzüğü ilk maddesinde belirtilen ‘tarihi anıt’ kavramının, kentsel ve kırsal yerleşimleri içerecek biçimde tanımlanması, tarihsel çevrelerin koruması adına önemli bir adımdır. Bunun sonucu olarak birçok ülkede Venedik Tüzüğü benimsenerek, Venedik Tüzüğü kararlarına uyacak şekilde kararlar almışlar ve tarihsel çevreler ile ilgili korumanın yasal çerçevelerini oluşturmuşlardır.

1975 yılının Avrupa Mimari Miras Yılı olarak ilan edilmesi ile başlayan çalışmalar çerçevesinde düzenlenen Amsterdam Bildirgesi’nde kültürel ve mimari mirasın koruma altına alınması, kentsel ve bölgesel olarak yapılması hedeflenen bir planlama olarak belirlenmiştir. Yayımlanan bu bildirgede, hedefin bir biriyle bağlantılı bir koruma olduğu belirtilerek, korumanın gerçekleşebilmesi için sosyal, ekonomik, yönetsel ve yasal yönleri göz önünde tutulması gerekli bir koruma yaklaşımının hedefleri tanımlanmıştır. 1976 yılında bu yaklaşım, Nairobi Kentinde yapılmış olan UNESCO toplantısında tekrar gündeme alınarak değerlendirilmiştir. Toplantının sonunda alınan ‘Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rollerini Konusunda Tavsiyeler’ konularını içeren kararlar tüm üye ülkeler tarafından kabul edilmiştir. (Ahunbay, 1996).

Türkiye’de ise bir bütün olarak tarihi çevreyi koruyabilmek için gerekli yasal düzenleme ancak 1970’lerde oluşturulabilmiş ve 1973’te 1710 sayılı Eski Eserler Kanunu yayımlanmıştır. Bu yasanın getirdiği olanaklarla Antalya, Antakya, Bursa, Edirne, Konya, Kula, Kütahya, Muğla, Tarsus, Şanlıurfa gibi kentlerin korunmasına olanak veren sit kararları alınabilmiştir (Çavdar ve Sayan, 2003).

Özyaba’nın (1999) yaptığı tanımlamada; ülkelerarası dil farklılıkları nedeniyle ‘kent yenileme’ ve ‘kentsel iyileştirme’ kavramları, birbirinden farklı anlamlar içermektedir. Anglo-Sakson ülkelerinde örneğin İngiltere gibi, kent yenileme olgusu ‘koruma’ (conservation) tanımı içinde verilirken, Almanya, İsviçre vb. Kıta Avrupası ülkelerinde ‘kentsel yenileme’ (urban renewal) olarak tanımlanmaktadır. Amerika’da ise, iyileştirme

kavramı ‘sağlıklaştırma’ (rehabilitation) olarak tanımlanmaktadır. 1975 yılında Avrupa Konseyi’nin ilan etmiş olduğu ‘Avrupa Mimari Miras Koruma Yılı’ çerçevesinde, 1981 tarihinde uygulamaya konan ‘kent yenileme’ (urban renewal) programındaki tanım, bir kentin yıkılıp yeniden yapılması anlamına geldiğinden dolayı ‘Kentsel Yenileşme’ (urban renaissance) olarak değiştirilip yeni bir tanımlama getirilmiştir.

Ahunbay’a (1996) göre; tarihi çevreleri koruma çalışmaları şu şekilde sıralanmaktadır:

Saptama-belgeleme çalışmaları: Tarihi çevre koruma çalışmalarında korumanın ilk aşaması korunacak kültür ve doğa varlıklarının tam olarak saptanmasıdır. Bu çalışma aşamasında tarihi bir yerleşmenin günlük yaşamla ilgili parçaları olan konut, çeşme, hamam, dini yapılar, ticari yaşamın vazgeçilmez parçası olan çarşılar, sokakları çevreleyen duvarlar gibi çevre özelliklerinin oluşmasına katkıda bulunan yapılar ve yol döşemesi, ağaç, hazire, meydan gibi çevre öğeleri envanter kapsamına alınır.

Çevre ile ilgili analiz çalışmaları: Bu çalışmada 1/1000 ölçekli haritalar üzerinde korunması gerekli yapılar, üslup özellikleri yok olmuş buna karşın çevre boyutlarıyla bir uyum gösteren yapılar ve çevre karakterine uymayan yapılar farklı anlatım teknikleriyle işaretlenir. Korunması gerekli görülen sokak görünümüleri, döşeme kaplamaları, manzara noktaları belirlenir. Alanda mevcut binaların yapım tarihleri araştırılarak, alanın kronolojik gelişimini ve aşamalarını içeren haritalar, şemalar hazırlanır.

Rölöve ve tipoloji çalışmaları: Bu çalışmalarda çevre ile ilgili sağlıklaştırma yöntemlerinin hazırlanabilmesi için 1/200 ölçekli rölövelerden yararlanılır. Elde bulunan olanaklara göre fotogrametrik veya geleneksel yöntemlerle rölöveler hazırlanabilir. Bu paftalarda özgün karakteri korunmuş yapıların yanı sıra değişmiş olan ve çevreye aykırı yapılar da işaretlenir.

Sağlıklaştırma, onarım, yenileme, temizleme çalışmaları: Tarihi çevre koruma çalışmaları yapılırken yalnızca cephe ve dış görünüm koruması olarak ele alınmamalıdır. Gerekli sağlık donanımının getirilmesi ve konfor koşullarının sağlanması için kısmi yenilemelere gidilir. Kentin genel görünümüne ve karakterine katkıda bulunan öğelerin olabildiğince korunmasına, eğer değiştirmek gerekiyorsa özgün malzemesiyle yenilenmesine özen gösterilmelidir. Koruma planlaması sırasında tarihi çevreyi çirkinleştiren öğelerin kaldırılması, sokak mobilyalarının, tanıtıcı levhaların çevreye uyumlu olması için çalışılmalıdır.

2.3.1 Tarihi Çevrelerin Korunmasına Yönelik Çalışma Yapan Kuruluşlar

UNESCO: ‘United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization’ 1946 ‘da II. Dünya Savaşının ardından kurulmuştur. UNESCO’nun kültür konusundaki yaklaşımı bir anlamda dünyaya bakışın aynasıdır. İnsanlığın ortak mirası olan kültür varlıklarının korunması alanında uzun bir süredir etkin rol üstlenen UNESCO, tehdit altında olan sit alanlarına ve anıtlara uzman desteği ve maddi yardım sağlayarak, evrensel kültür mirasının korunmasına yardımcı olmaktadır (Ahunbay, 1996).

ICCROM: ‘International Center for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property’ 1959’da UNESCO tarafından Roma’da kuruldu. Bu kurumun görevleri; korumanın bilimsel sorunlarını içeren belgeleri toplama ve yayma, bu alanda yapılan araştırmaları destekleme, teknik eleman yetiştirerek yapılan restorasyon uygulamalarının düzeyini artırma ve teknik sorunlara danışmanlık yapma olarak sıralanmaktadır (Ahunbay, 1996).

Venedik Tüzüğü: 1964 yılında oluşturulan Uluslararası Venedik Tüzüğü’nde, Tüzüğün görevi şöyle açıklanmaktadır; ‘Tarihi anıtlar, insan kuşaklarının aktardığı ve geçmiş ile ilgili bilgiler sunarak günümüze eski dönemlerin yaşayan tanıkları olarak gelmektedir. İnsanlar, insani değerler çerçevesinde gittikçe daha çok bilinçlenmekte ve eski anıtları ortak bir miras olarak saymaktadır. Bu mirası gelecek kuşaklara iyi bir şekilde ulaştırmak sorumluluğu giderek artmış ve anlaşılmıştır. Özgün zenginliklere zarar vermeden bunları bizden sonraki nesillere geçirmek bu tüzüğün görevidir’.

ICOMOS: ‘International Council of Monuments and Sites’ Venedik Tüzüğü’nün oluşturulmasında bir yıl sonra 25 ülkenin katılımıyla Varşova’da kuruldu. Koruma alanında çok etkin olan ICOMOS, korumanın değişik alanlarındaki gelişmelerin yayın ve toplantılarla duyurulmasını ve uluslararası çalışarak, mimari mirasın korunmasına yönelik uygulama yöntemi, kuram ve bilimsel tekniklerin geliştirilmesini sağlamaktadır (Ahunbay, 1996).

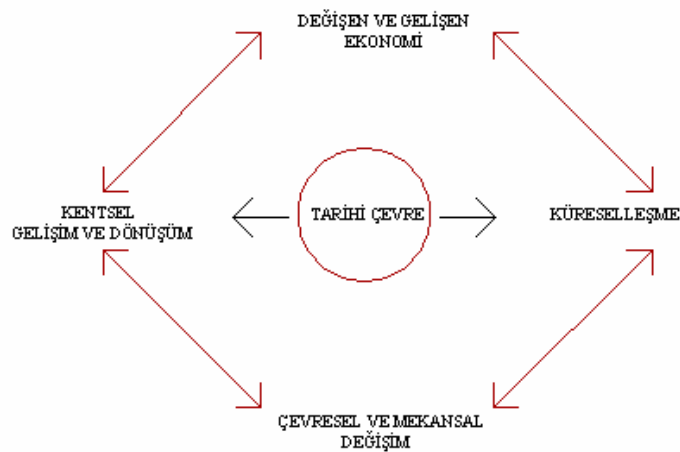
IFLA: ‘International Federation of Landscape Architects’ 1948 yılında Cambridge İngiltere’de 15 ülkenin bir araya gelmesiyle oluşturulan mesleki bir örgüttür. Uluslararası Peyzaj Mimarları Federasyonu; 1970 yılında UNESCO’nun desteği ile tarihsel bahçelerin korunması ve onarılması için programlar yapmıştır. Çeşitli ülkelerdeki peyzaj ve sitlerin

korunması ve onarılması için ilgili yasaların incelenmesi ve bu tip yasaların bulunmadığı yerler için öneri çalışmaları hazırlamıştır (Yazgan ve Erdoğan, 1992).

Avrupa Konseyi: Uluslararası bir düzeyde çalışmalarını yürüten ve koruma çalışmaları doğrultusunda örgütlenen bir diğer kuruluş ise Avrupa Konseyi'dir. Konsey 19 Aralık 1954 tarihinde kabul ettiği 'Avrupa Kültürel Sözleşmesi'nin birinci maddesine göre Avrupa'nın ortak kültürel mirasının korunması için gerekli önlemleri almak ve üye ülkelerin sağladıkları katkıları geliştirmek kararını alarak bu doğrultuda çalışmalarını sürdürmektedir (Ahunbay, 1996).

2.3.2 Tarihi Çevrelerde Sürdürülebilir Yeniden Canlandırma Örnekleri

Sürdürülebilir tarihi çevre, yapılaşmış ve doğal çevrenin, doğal ve kültürel varlıkların, ekonomik fırsatların ve sosyal değerlerin korunduğu çevrelerdir. Bu durumda sürdürülebilir tarihi çevreler; farklı kullanımların/kullanım alanlarının yer aldığı, çeşitli sosyal gelir gruplarının yaşadığı ve bu gelir gruplarına uygun konutların, yaşam alanlarının ve canlı sosyal amaçlı/ kamusal mekanların bulunduğu, yoğun kentsel formu olan ve bu biçimde yaya, bisiklet ve yürüyüş ağırlıklı sürdürülebilir ulaşım olanağı sağlayan, doğal/tarihi değerlerin tüketilmediği ve verilecek kararlarda yoğun halk katılımına başvurulmuş alanlardır (Oktay ve Hoşkara, 2006).

Şekil 2.9: Tarihi çevrenin sürdürülebilirliğini etkileyen olgular (Oktay ve Hoşkara, 2006)

Tarihi çevrelerde uygulanmış yeniden canlandırma projelerine örnek olarak; kullanıcı katılımı bakımından en çok öne çıkan Brezilya'da bulunan Viva o Center'i, yeniden

canlandırma örneklerinin en başarılılarından ve konusunda ödüllü bir proje olan İspanya'daki Ciutat Vella Bölgesi'ni ve bir patlama sonucu yıkıma bundan dolayı ise büyük bir dönüşüme uğrayan İngiltere'deki Manchester Kent Merkezi Planı'nı verebiliriz.

Şekil 2.10: Viva o Centro programı kapsamında iyileştirilen, şehir merkezinde yer alan Antika Fuarı alanı (Caminho dos Antiquarios) (Governo do Brasil, 2010)

Şekil 2.11: Ciutat Vella, Barselona (wikipedia, 2018)

Şekil 2.12: 1996'da Manchester kent merkezinde patlayan bombanın ardından yapılan yenileme çalışmaları kapsamında, yeniden işlevlendirilen Printworks Binası (wikipedia, 2018)

Şekil 2.13: 1996'da Manchester kent merkezinde patlayan bombanın ardından tasarlanan yeni kamusal alan (The Construction Index, 2014)

2.4 Kentsel Tarihi Çevre Koruma Nedenleri ve Çalışmaları

Savaşlar ya da fiziksel ve doğal tahribatlar sonucunda, zamanın ilerlemesi ile birlikte kentsel tarihi çevrelerde bulunan yapılar ve yapı grupları, yollar, açık ve yeşil alanlar büyük ölçüde zarara uğramışlardır. Bundan dolayı tek yapı ölçeğini kapsayıp buradan başlayan bir kent dokusu ve bütün kenti kapsayacak şekilde bir koruma yaklaşımı başlamıştır. Koruma günün çağdaş gereksinimleri doğrultusunda sağlıklılaştırarak ve yenileyerek korumayla mümkün

olmakta ve günümüzde kullanım şeklini yitirmiş mekanlara yeni işlevler getirerek, yaşatarak gerçekleştirilmektedir.

Sahip oldukları tarihsel, sanatsal, kültürel, eğitsel, işlevsel, belgesel ve ekonomik değerlerinin önemi nedeniyle kültür varlıklarının korunmaları gerekmektedir. Günümüzde sıradanlaşan ve birbirinin aynısı olan yapılar kümesi halini alan kentlerde tarihi çevreler kent kimliğinin büyük ve önemli bir parçasıdır. Ancak bu tarihi çevreler zamana içinde unutulmakta, doğal, fiziksel ya da vandalizm sonucu zarar görmekte, yıpranmakta ve eskimektedir. Taşıdıkları değerlerin yanı sıra tarihi çevrelerin yok olmalarından dolayı korunması, bakım ve tamirlerinin sağlanması gerekmektedir.

Eruzun'a (1991) göre, kentsel tarihi çevrelerin korunmasında üç temel neden saptamıştır.

Bunlar;

- Gelecek nesillere mevcut tarihi mirasın aktarılması,
- Kültürel anlamda bir sürekliliğin oluşturulması,
- Tarihi çevrede yaşayan insanlara çağdaş koşullar ile birlikte yeni yaşam ve mekan olanaklarının sağlanmasıdır.

Kentsel tarihi çevreler içindeki eski kent dokuları sahip oldukları değerler nedeniyle korunmaları gerekmektedir. Bu değerler aşağıdaki şekilde üç başlıkta tanımlanmıştır:

Kültürel değerler: Kentsel görünüm (townscape) değerleri, doğal görünüm (landscape) değerleri ve mimari, tarihsel, belgesel, arkeolojik, estetik, değerleri kapsamaktadır.

Duygusal değerler: Günümüzden daha önceki yaşanmış dönemlere ait bir kültürel esere karşı duyduğumuz merak, bir mimari esere karşı duyduğumuz hayranlık, beğeni, şaşkınlık, yabancıların sahip olduğumuz kültürümüze ait bir eserlere karşı göstermiş olduğu yoğun ilgi karşısında hissettiğimiz ait olma duygusu ve övünç bu eserleri korumamızdaki hislerin ve duyguların temelini oluşturan manevi etkenlerdir.

Kullanım değerleri: Tarihi çevreler, tarihi anıtlar ve kültürümüzü yansıtan eski yapılar, kültürel, mimari, tarihsel ve sahip oldukları duygusal değerlerin yanı sıra siyasal, ekonomik ve sosyal yapısı ile sahip oldukları fonksiyonlar nedeniyle de önemli bir kullanım değerine sahiptirler. Geçmiş dönemlerde belirli bir amaç nedeniyle yapılan yapılar günümüzde, işlevsel değerleri açısından çağdaş koşullara göre düzenlenmekte veya benzer bir işlevle kullanılmaktadırlar (Bostancı, 1989).

Tarihi çevrelerde, günümüzün koşullarına ve çağdaş yaşam gereksinimlerine uyum sağlayabilecek bir şekilde sağlıklaştırarak ve yenileyerek bir koruma sağlanmalıdır. Günümüzde tarihi çevrelerde bulunan binalar, yapı grupları, yollar, açık ve yeşil alanlar zamanla fiziksel ve doğal etmenler veya savaşımlardan dolayı zarara uğramışlardır. Bu çevrelerde bulunan, kullanım şeklini yitirmiş mekanlara yeni işlevler getirmek ve yaşatarak koruma yapmak gerekmektedir. Kentsel koruma ve kentsel yenileme uygulamaları, özellikle II. Dünya Savaşı'ndan sonra daha da hızlanmış ve daha iyi bir gelişme göstererek, bu yöndeki tekniklerin detaylandırılmasını sağlamıştır. Tarihi çevrelerde uygulanan kentsel koruma ve yenileme yöntemleri ise şöyledir (Çelik, 2004):

Koruma-Saklama (Preservation): Kentsel tarihi çevrelerde, özellikleri ve sahip oldukları karakterler nedeniyle önemli müdahalelerin yapılamayacağı fakat bu çevrelerde, gelecekte bozulmalarını önlemek amacıyla uygulanan küçük bakım çalışmalarıdır. Bu koruma yöntemi genellikle tarihi kent merkezlerinde çok büyük hasara uğramamış ve küçük tamirlerle ayakta durabilecek olan fiziksel mekanlarda uygulanmaktadır.

Koruma (Conservation): Koruma alanlarında 'koruma' işlemleri, bütünün öz yapısının korunması ile sağlanmaktadır. Bu öz yapının oluşumunu sağlayan özellikler, bütün ve elemanları arasındaki ilişki, konumu, renk ve malzeme kullanımı, kütle, yükseklik, doğal çevre ve bitki örtüsüdür. Bunun yanı sıra geleneksel değerler ve yok olduğunda bir daha yerine koyulamayacak olan kültürel birikim de, bu alanlarda yapılması gerekli olan korumanın önemini ortaya koymaktadır. 'koruma' işlemi aşağıda değinilen uygulamaları kapsamaktadır. Bu uygulamalar;

- Mekanlar arasındaki işlevsel, doğal bütünlüğü korumak ve sokak dokusunun, meydanların ve açık alanların niteliklerini korumak.
- Çevrelerin tarihi doku niteliğini koruyarak, çevreye uyumlu bir biçimde ömrünü tamamlamış yapıların ölçek ve elemanlarını sağlamlaştırarak onarmak, yeni oluşan yapılanmada çevreye uyumlu bir mimari planlamaya olanak sağlamak.

Sağlıklaştırma (Rehabilitation): Tarihi kentsel çevrelerin çağdaş yaşam koşullarına uyum sağlayabilmesi için sahip oldukları elemanların ve alt yapılarının iyileştirilmesi veya sorunlu olan kentsel mekanların daha sağlıklı ortamlara kavuşmasını sağlamak, tekrardan çalışabilir, kullanılabilir, verimli ve kapasiteli bir duruma gelmesini sağlamaktır. Bu uygulamalar

yapılarak insanların trafik sorunlarından yoksun bir çevreye ve sosyal amaçlı mekanlara kavuşması sağlanarak daha iyi çevre şartlarının oluşturulması sağlanmış olur. Sağıklaştırmadaki ilk amaç konutun dışındaki bozulan çevre şartlarının sağıklaştırılarak iyileştirilmesidir (Çelik, 2004).

Yeniden oluşum (Regeneration): Yeni bir kent dokusunun yaratılması amacıyla bozulmuş, eskimiş ve tamamen yok olmuş bundan dolayı da bir yıkıntı bölgesi haline gelmiş alanlarda bulunan mevcut yapıların iyileştirilmesi veya yeniden yapılması ile bu alanların kente yeniden kazandırılmasına yönelik çalışmalardır (Özden, 2001).

Sağıklaştırma (Consolidation): Kentsel tarihi çevrelerde bulunan yapıların iklimsel, fiziksel vb. nedenlerden ötürü zarar görmüş parçalarının tamir edilmesi, malzeme üzerinde oluşan yıpranmaları onararak, temizlenerek özgün karakterlerinin korunması, renk, doku veya strüktür gibi özelliklerinin daha uzun bir süre içinde aynı nitelikte kalabilmesi için yapılan yenileme çalışmasıdır. Tarihi çevrelerde uygulanacak olan sağıklaştırma çalışmalarında, özellikle bir niteliği olan kentsel mobilya, sokak kaplamaları veya kaldırımlar, yönlendirme ve reklam tabelaları, ağaçlandırma ve yeşil alanlar ile altyapı gibi kentsel öğelere dikkat edilmelidir. Bu sağıklaştırma çalışmalarına kentsel ölçekte yapılan ve Helsinki’de bulunan Wooden Vallila örneği verilebilir (Çelik, 2004).

Soylulaştırma (Gentrification): Tarihi kentlerde sosyo-kültürel çevrenin bozulması ve çöküntüye uğramasından dolayı fiziksel çevresi de bozulmuş alanlarda sosyal yapının yeniden düzenlenmesi çalışmalarıdır (Özden, 2001).

Yeniden yapma (Reconstruction): Tarihi çevrelerdeki yok olan yapıların veya mekanların eldeki mevcut eski belge, fotoğraf ve bilgiler yardımı ile aslına uygun olarak yeniden yapımına yönelik bir koruma yöntemidir. Bu koruma çalışması yapılırken ilk önce tarihi çevrenin sahip olduğu doku, yapılaşma karakteri, geleneksel yapı teknolojisi, siluet kapsamında öne çıkan öğeler, ve kullanılan malzeme gibi özellikler belirlenir ve yeni yapılaşmalarda bu özelliklerin bozulmaması için gerekli koşullar sağlanır. Bu koruma yöntemine, tarihi sürekliliğin sağlanması ve bölgenin sahip olduğu geleneksel özellikleri yansıtabilmek amacıyla, yangın, deprem ya da savaşlar sırasında yaşanan toplu yıkımlardan dolayı kaybedilen ve yeniden canlandırılmaya çalışılan alanlarda başvurulmaktadır. Bu

korumanın en iyi örnekleri savaş sonrası yeniden yapılan, Varşova, Münsterplatz (Almanya) ve Gdansk (Polonya) gibi kentlerdir (Çelik, 2004).

Yeniden canlanma- canlandırma (Urban revival-revitalization): Kent merkezlerine olan kontrolsüz göçlerden dolayı planlama sürecinin doğru bir şekilde işleyememesi ve ekonomik düzenin kontrollü veya kontrolsüz bir şekilde yer değiştirmesinden kaynaklanan sorunlar oluşmaktadır. Oluşan bu sorunlar ise kentin önemli merkezlerindeki sosyal ve ekonomik yapıya zarar vermekte, buna bağlı olarak sosyo-ekonomik yapı üzerinde oluşan gerileme fiziksel çevrenin de kötüleşmesine ve gerilemesine neden olmaktadır. Dolayısıyla yeniden canlandırma, yıkılmış veya eskimiş yerleşmelerin, yapıların temizlenerek yenilenmesini sağlamaktır (Özel, 2006).

Daha iyi bir çevreye taşıma (Reproduction): Tarihi çevrelerin bulundukları yerlerden dolayı bayındırlık etkinliklerine (yol, baraj yapımı vb.) maruz kalmasından dolayı, jeolojik yapı veya doğal afetlere karşı bu çevrelerin korunması zorlaşabilir, hatta olanaksız da olabilir. Bu durumda tarihi çevrenin daha iyi korunabilmesi amacıyla daha uygun bir yere taşınması bu yöntemle gerçekleştirilir (Çelik, 2004).

Kentsel tarihi çevre koruma çalışmalarına örnek olarak; Tarihi dokunun hem fiziksel hem de sosyal yapısıyla da korunabilmiş kentlerden biri olan İtalya’da bulunan Bologna kentini, kentlerde sit alanlarının korunması bağlamında dünyadaki koruma çalışmalarının en güzel örneklerinden biri olan Fransa’da bulunan Paris kentini ve tarih boyunca Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı gibi bir çok uygarlık yaşamış ve bu uygarlıkların izlerini günümüze kadar koruyarak gelmiş olan Türkiye’de bulunan Safranbolu kenti örneklerini verebiliriz.

Şekil 2.14: Tarihi Bologna Kenti-İtalya (Life is Discover, 2017)

İtalya Bologna’da tarihi kenti koruma çalışmalarının yürütülmesi sırasında halk ve belediye bir işbirliği içinde çalışmışlardır. Eski doku içerisinde yaşayan dar gelirli halkın evlerini onarıp, yenileyebilmeleri sosyal konut yardımları için ayrılan bir fonla sağlanmıştır (Akın, 1988).

Şekil 2.15: Le Marais Mahallesi Paris-Fransa (A Paris Guide, 2018)

Koruma çabaları 1789 devrimine kadar uzanan Fransa’da, 1962 tarihinde uygulamaya konulan Malraux Yasası bütün dünya için örnek kurallar getirmiştir. Burada ön planda

gözlenen, Fransa’da tarihsel çevre korumanın gerçekleşmiş olabilmesinin, toplumun bu amaçla gerekli kurumları yaratabilmiş olmasıyla orantılı olduğunu göstermesidir (Okyay, 2006).

Şekil 2.16: Tarihi Safranbolu Kenti (World Bulletin, 2014)

Safranbolu kenti 1994 yılı sonunda sahip olduğu mirasın zenginliği ve bu mirası çevresel dokusu içinde korumasındaki başarısı nedeniyle, UNESCO tarafından ‘Dünya Miras Listesi’ne’ alınmış ve bir dünya kenti olmuştur. Safranbolu tarihi ve kültürel zenginliğinin bir simgesi olarak, bugün doğal ve çevre dokusu içerisinde korunana 1008 esere sahiptir (Baştımur, 2007).

2.4.1 Kent kimliğini koruma

Kimlik, bir objenin veya bir nesnenin diğerlerinden sahip olduğu bireysellik, özgünlük ve teknik bakımından ayrılması olarak açıklanabilir. Kent kimliği ise bir kenti diğer kentlerden ayırt etmeye ve başkalaştırmaya yardım etmekte ve kentin sahip olduğu özgün öğelerini, niteliklerini içermektedir (Lynch, 1960).

Kent, tarihin farklı dönemlerine ait sosyal ve kültürel etmenlerin zamana bağlı olarak bir süreç içinde birikerek oluşmasından doğan mekânsal ve sosyal bir ortamdır. Kent kimliği, kente anlam veren değerlerin bir bütünüdür. Kent kimliğinin oluşumu zamansal bir süreci gerektirir. Bunun yanı sıra kent kimliği, zaman içinde farklı dönemlere ait öğelerin uyumlu

ve anlamlı bir bütün oluşturmaya meydana gelen tarihsel bir olgudur. Bir kentin sahip olduğu kültürel ve doğal değerler, o kentin kimliğini şekillendirir. Kent kimliğinin oluşabilmesi amacıyla bu değerlerin sürekliliğinin sağlanması, kentin geçmişinden gelen bilgileri gelecek nesillere ileten maddi ve manevi değerlerin korunması gerekir (Tekeli, 1994).

Kimlik, yerin karakteri, mekanın karakteri ve anlamı şeklinde üç bileşenden oluşmaktadır. Bir alanın kimliğinin oluşmasında bu üç bileşenin karşılıklı iletişimi ve birbiriyle olan ilişkisi önemli ölçüde etken olmaktadır. Bu bileşenleri aşağıdaki gibi özetleyebiliriz;

- Yerin karakteri; doğal çevrenin barındırdığı iklim, bitki örtüsü, topografya ve jeolojik yapı gibi özelliklerdir.
- Mekanın karakteri; dolu ve boşlukların bir araya gelmesiyle oluşan biçim, simgesel etki, strüktürel yapı ve kullanılmış olan malzemeler nedeniyle oluşan form ve görüntülerdir.
- Anlam; geçmiş dönemlere ait toplumsal yaşamların ve kültürlerin, kentsel mekanda günümüzde somut olarak görebildiğimiz halidir. Anlam zaman içinde toplumların yaşam mekanlarına aktardıkları, yaşamları, mücadeleleri, acıları, sevinçleri, özlemleri vb. anlamlardan oluşan bir dizedir (Özer, 1998).

Kimlikleri ile ön plana çıkan önemli kentler şöyle sıralanabilir; İstanbul, Safranbolu, Mardin, Venedik, Roma, Siena, San Francisco ve Paris gibi kentlerdir. San Francisco'nun tepeleri boyunca sıralanan cumbalı evleri, Siena'nın büyük meydanları ve kuleleri, İstanbul'un tarihi yarım adasının doğallığını yansıtan kültürel ve anıtsal yapıları, Venedik'in kanal mimarisi bu kentlerin kimliklerini belirleyen unsurlar arasındadır. Oluşan yeni kentleşmeler bu tarihsel dokularla, silüetle, çizgilerle, kitlelerle ve doğal verilerle bir uyum içinde olmalıdır (Karaman, 1995).

Tunçer'e (1997) göre kent kimliğinin karakteristik özelliklerini oluşturan başlıca öğeler ise şöyle sıralanabilir; bölgenin içinde bulunduğu iklim koşulları, bu iklim koşullarına uyumlu bir şekilde gelişmiş olan geleneksel mimari, kullanılan yapı malzemesi, yapı teknikleri, kentsel doku ve mekan ile yörenin etkileşim içinde olduğu bölge ve alt bölgelerin nitelikleri, sosyal yapı ve ekonomik yapının biçimlenmesine etki eden öğelerdir. Bu etmenler ayrıca kentleri biçimlendirerek, kentli kimliğinin (sosyal kimliğin) oluşmasına neden olmaktadır.

Diğer yandan geleneksel el sanatları ve folklor gibi etnografik nitelikler, sosyal çevre ile fiziki çevrelerde bir tarihsel süreç içinde oluşabilmektedir.

Tarihi çevreler içinde bulundukları yerleşimlere kimlik duygusunu veren temel öğelerden biridir. Bu çevreler kentin imaj öğeleri olarak da önemli değerler taşımaktadırlar. Kentin düzeni ve kentlilerin yön tayini, estetik ve sembolik değerler taşıyan objelerin belirlenmesi ile sağlanabilir. Bu belirleyiciler kent içinde düzenli ya da düzensiz olarak konumlanarak kentlilere kent içinde yer gösterici olurlar.

Lynch, kenti psikolojik açıdan önemli akılda kalıcı, bir dizi kentin strüktürünü örgütleyen elemanlardan oluşan bir sistem olarak görmektedir. Lynch'in kent imajına ilişkin yaptığı araştırmasına göre kentli yaşadığı çevreye ait bir zihinsel harita oluşturmakta, bu zihinsel harita içinde, yollar ya da bağlantılar (path), bölgeler (district), sınırlar (edge), nirengi noktaları (landmark) ve odaklar/düğümmler (node) kişinin kent ortamında fiziksel ve psikolojik yönelmesinde önemli hatırlatıcı öğeleri oluşturmaktadır (Karaman, 1995).

Görsel araştırma için kent formunu şekillendiren bu beş öge yeterlidir. Bu öğeler aşağıdaki gibi tanımlanmaktadır:

- **Yollar;** hareket etmek amacıyla insanların kullandıkları, ana ve tali akslardan oluşmaktadır.
- **Bölgeler;** şehirler, bölgelerden veya semtlerden oluşmaktadır. Şehrin bölgeleri belirli bir şekilde ve büyüklükte olurlar ve merkezi, üst bölgesi, aşağı bölgesi, orta bölgesi, iskan bölgeleri, sanayi bölgeleri, eğitim kampüsleri, banliyö ya da varoşlar şeklinde ayrılırlar. Bölgeler karakter bakımından birbirine karışmış şekilde de olabilirler.
- **Sınırlar;** bölgelerin tanımlanması sınırlar aracılığı ile olur. Sınırlar doğal veya insan eliyle şekillendirilmiş olabilirler.
- **Nirengiler;** şehrin görseli düşünüldüğünde en çok göze çarpan elemanlar, şehrin landmarklarıdır. Bazı landmarklar kentsel dış peyzaj açısından belirleyici olup büyük alanlar kaplarlar ve oldukça belirgin görülebilirler. Bazıları ise kentsel iç peyzajı şekillendiren öğeler olup ancak yanlarına gidildiğinde görülebilirler. Bunlar, küçük bir saat kulesi, çeşme, heykel gibi öğelerdir. Landmarklar, yer aldıkları bölgenin kimliklerini etkiledikleri ve insanların kendi başlarına yönelmelerini sağladıkları için kentsel çevrenin önemli bir öğesidirler.

- **Odaklar;** odaklar aktivitelerin merkezinde yer alırlar. Aktivite ise bir çeşit landmark gibidir, fakat sahip olduğu fonksiyonlardan dolayı ayrılmaktadır. Odaklar farklı aktivitelerin merkezi yeri olmalarının yanında landmarkların da farklı görsel bir obje olduğu yerlerdir (Çelik, 2004).

Şekil 2.17: Kevin Lynch'in (1962) imge oluşturan mekânsal öğeleri (Oktay, 1996)

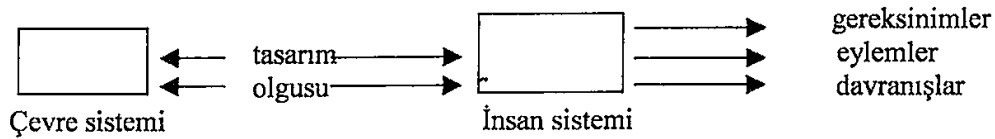
2.5 Kentsel Tasarım ve Tarihi Çevre Koruma İlişkisi

Günümüzde tarihi çevre korumanın evrensel bir statüsü vardır. Tarihi çevre ve tarihi yapı koruma temelde çağdaş bir kültürel istekle oluşur. Bu istek toplumun sahip olduğu kültürün çağdaşlaşmasıyla paralel bir şekilde gelişir. Tarihi çevreleri korurken karşılaşılan en büyük sorun ise sanayileşme ile birlikte oluşan çağdaş çevre ve çağdaş konfor ilkeleridir. Tarihi çevreyi koruma isteği bu öğelere karşı çıktığından dolayı hem bir tutuculuk, hem de yenileşmeye engel bir etmen olarak gösterilmektedir. Oysa burada bir karşıtlaşma bulunmamaktadır. Birçok alanda karşılaşıldığı gibi, karşı çıkılan olgu sanayi değil, sanayi ile birlikte çevresinin sağlıklı bir şekilde gelişmesine engel olan tek boyutlu oluşu, çizgisel olan yorumu, insan boyutlarını unutturan tüketim baskısı ve kişisel yaşam ile organik ilgisi kesilmiş kör bir üretim düzenine köle olmak gibi olgulardır (Kuban, 2000).

Tarihi çevrelerde bulunan kentsel kamusal alanlar, meydanlar, cadde ve sokaklar, açık ve yeşil alanlar, geçmiş dönemlerin yaşam tarzına göre şekillenmişlerdir. Bu alanlar yenilenirken, günümüz teknolojisini kullanarak insanlara çağdaş yaşam konforunu sunan, tarihi yapılarla bir bütünlük içinde olan ve o toplumda yaşayan insanların birbirleri ile olan

iletişimlerini kuvvetlendiren mekanlar planlanırken kentsel tasarımdan yararlanılmaktadır. İnsan ölçeğinde, detaylardaki problemlere çözümler bulan ve daha çok uygulamaya yönelik projeler üretmek kentsel tasarım aracılığıyla sağlanmaktadır. Bu nedenle insanların kenti algılamaya çalışırken objeler arasında kurdukları bağlantıdan ve kenti zihinlerinde canlandırırken düşündükleri objelerden yararlanılmaktadır.

İnsan sistemi kişilere özel, o kişilerin gereksinimlerinin, eylemlerinin ve davranışlarının bir bütün olmasıyla tanımlanabilir. İnsan sistemi içerisinde bulunduğu çevre sistemi ile her zaman karşılıklı etkileşim halindedir. Burada oluşan karşılıklı etkileşim nedeniyle bir çözüm bulma çabası oluşmuş ve bu çaba bir sentez halinde tasarım olgusunun ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu nedenle tasarım olgusu, çevre sistemi ile insan sistemi arasında yer bulmakta ve onların birbirleri ile olan etkileşimlerinden dolayı oluşmaktadır (Konuk, 1981).

Şekil 2.18: Tasarım olgusunun doğuşu (Çelik, 2004)

Kentsel tasarımda amaç yaşam kalitesi artırmak olduğu için kentli insanın içinde fiziksel ve sosyal gereksinimlerini karşıladığı çevresi önemli bir öğedir. Tarihi çevreler için de bu öğe aynı şekilde önem taşımaktadır. Kentsel tasarım, çevrelerin maddesel gereksinimleri ile fiziksel çevrenin gözle görülebilir özelliklerinin yanı sıra maddesel olmayan ve fiziksel çevrenin hatırlanmayan özelliklerini birlikte ele almaktadır. Bundan dolayı bu birliktelik çevre kalitesini dolayısıyla da yaşam kalitesini artırmaktadır (Çevik, 1993).

2.6 Tarihi Çevrelere Kent Kullanıcılarının Etkisi

Geleneksel şehirseller dokular içinde ve mekanlarda yaşayan kullanıcılar bu dokuların korunup korunamaması veya yaşatılıp yaşatılamaması konularında etkin bir rol üstlenmektedirler. Buna karşın, genel olarak çevrelerine sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel olarak yabancı durumdadırlar. Kullanıcılar ile yaşadıkları çevre arasındaki ilişki, kullanıcıların sosyo-kültürel özellikleri çerçevesinde ele alındığında, yapılanmış çevreyle ilgili olarak, algılama, anlama ve değerlendirme konularında sorunlar yaşadığı görülmektedir. Kullanıcıların sosyo-ekonomik yapılarına bağlı olarak ise çevreyi oluşturan şehirseller dokular ve mekanların

fiziksel yapısının korunması, işletilmesi ve yaşatılması gibi çeşitli sorunlar yaşanmaktadır (Uğur ve Giritlioğlu, 2006).

Tarihi çevrede yaşayan insanların bu çevrelere zarar vermeden gelecek nesillere aktarabilmek düşüncesine ve bilincine sahip olmaları gerekmektedir. Kendi yerel insanlarını barındıran yerleşmelerde bireyler evlerine ve çevrelerine aile bağları ve anıları ile bağlıdırlar. Dolayısıyla bu kişilerde çevrelerini koruma düşüncesi daha fazla gelişmiştir. Kentin tarihi bölgelerine kırsal alanlardan göç eden kullanıcılar ise yaşadıkları yapıların mimari değerleri hakkında bilgiye sahip olmadıklarından dolayı bu binaları bilinçsizce kullanmaktadırlar. Tarihi konutlar bu insanlar için sadece ucuz bir barınak değeri taşımamaktadır. Bunun sonucu olarak tarihi yapılar kötü şekilde kullanılmakta, terk edilmiş durumda olan yapıların ahşap kaplamaları yakılmak amacıyla sökülmekte, duvar bezemeleri olan odalar bilinçsizce boyanmakta, yeni ek ve bölmeler yapmak için tavanlar zarar görmektedir. Bu tür zararların önüne geçilebilmesi için kasıtlı yıkıma karşı gerekli denetim sağlanması ve bu yapıları kullanan kişilerin ekonomik ve eğitim düzeyinin yükseltilmesi gerekmektedir (Ahunbay, 1996).

Tarihi çevrelerde yeniden canlandırmanın başarılı bir şekilde yapılabilmesi için bu alanların tümüyle korunması ve bakımının iyi bir şekilde yapılması gerekir. Bu bakım sırasında yapılar üzerinde oluşan kir katmanları temizlenir, bakım, onarım ve sağlamlaştırma işlemleri yapılarak sokak dokuları çevreye uygun olarak düzenlenip geliştirilir. Tarihi çevrelerde iyi şekilde yapılan bu bakım, onarım ve düzenleme çalışmalarından dolayı bu bölgeler ziyaretçiler, yatırımcılar ve bu bölgelerde ikamet edenlerin daha çok ilgisini çekmektedir. Yapılara uygulanan fiziksel onarımlar, tarihi çevrelerin yeniden canlandırılmasındaki ilk evreyi oluşturmaktadır. Binalara veya alanlara yeni işlevlerin kazandırılarak, ziyaretçilerin bu alanlara daha çok çekilebilmesi ise çevresel iyileştirmeler yapılarak sağlanabilmektedir. Yapılan bu çevresel yeniden canlandırma işlemleri hem kamu kurumları tarafından finanse edilen kamusal alanların iyileştirilmesini, hem de özel sektör tarafından finanse edilen mevcut bina kullanımı için yenilenmesini veya yeni işlevi için dönüştürülmesini sağlamaktadır. Tarihi çevrelerde yapılan başarılı bir yeniden canlandırma, bu alanların kullanıcılar için daha çekici, hareketli ve canlı bir hale gelmesini sağlamaktadır. Dolayısıyla sokakların insanlarla dolu olması, kamusal alanlarda yapılan yeniden canlandırma işlemlerine bağlıdır. Çünkü kamusal alanlar fiziksel yapılarının yanı sıra içindeki insanlarla yaşamı zenginleştirilmiş sosyal bir yapıya da sahiptirler (Tiesdell ve diğ., 1996).

Vehbi ve Hoşkara'ya (2009) göre, tarihi alanlarda fiziksel ve çevresel sürdürülebilirliği artırmak, mevcut yapıların kullanımını sağlamak, yapılı çevreyi geliştirmek ve bunları yaparken tarihi yapıların korunmasını sağlamak, terk edilmiş açık alanların yeniden inşasını yapıp, tarihi kentsel alanlarda yeşil alanlar sağlamak, sürdürülebilir çevresel yeniden canlandırmanın amaçlarıdır. Bundan dolayı bu tarihi alanlarda yaşayan yerel insanların, kendilerini bu alanların bir parçası olarak hissetmeleri ve bu alanlarda yapılan fiziksel iyileştirmelerin içinde görmeleri gereklidir. Bu bilinç ve farkındalıkla kullanıcılar tarihi çevrelerde yapılan çalışmaların bir parçası olmayı daha çok isteyecekler ve bu alanlar daha çok tercih edilir bir hale gelecektir.

2.7 Kentsel Tasarım Projeleri

Koruma Amaçlı İmar Planları kentsel sit alanlarında bir veya birden çok yapı grubunun dışına taşarak, bu yapıların bulundukları yerlerin de birlikte korunmasını sağlamıştır. Bundan dolayı, mimarlık ölçeği kapsamında değinilen kültürel varlıkları koruma çalışmalarına yeni bir ölçek olarak şehir planlama ölçeği eklenmiştir. Koruma amaçlı yapılan planlama çalışmalarına bu gelişim alan korumacılığı şeklinde yeni bir anlam getirirken, tek yapı ölçeğindeki koruma çalışmalarına da yeni yaklaşımların gelmesini sağlamıştır (Arkon, 1992).

T.C'nde Koruma Amaçlı İmar Planı Teknik Şartnamesi kapsamında, Kentsel Tasarım Projeleri şu şekilde açıklanmaktadır: 'Planlama yapılacak olan bölgenin niteliklerine göre ve Kentsel Tasarım Teknik Şartnamesi çerçevesinde, türü, kapsamı ve biçimi idare tarafından belirtilen yazılı ve çizili belgelerden oluşmaktadır.'

Bunun dışında Kentsel Tasarım Projelerinin uygulanması için bir 'Genel Teknik Şartname' de bulunmaktadır. Kentsel tasarım projeleri bu şartnameye göre şu şekilde hazırlanmaktadır; uygulama imar planlarına (koruma amaçlı veya diğer) göre yapılmalı ve bölgenin kimliğini belirtici, kültürel, geleneksel, doğal, sosyal özellikleri gösteren ve kullanıcılar için önemli olan alanlarda özel ayrıntıları gösterecek bir şekilde hazırlanmaları gerekir. Bu planlar ve projeler çerçevesinde, üst düzeyde kimlik ve imajı vurgulayan çalışma, orta düzeyde çevre yapıların bir bütün içinde planlanmasını hedefleyen, yapı ve açık alanlar arasındaki düzenleme çalışmalarıdır. Alt düzeyde ise yapılar arasında kalan boşlukların planlanması

için sürdürülebilirlik, olabilirlik, yaşanabilirlik ve maliyet gibi konularda çözümler sunan plan ve projeler hazırlanır.

Klasik imar planlarının uygulanmalarına ve tarihi kent dokularına getirilecek uygulamaların kente ilişkin kararların bir bütün içinde ele alınmasına rağmen korumanın yetersiz kalması, kentsel tasarımlara başvurulması gerektiğini ortaya koymuştur. Koruma, geliştirme ve yaşatma amaçları ile mekânsal ve yapısal bütünlüğü oluşturan kararlar, birbirinden farklı ölçeklerde sunulurken, yapıların ve mekânların tasarımlarının yapılmasına gerek duyulmaktadır. Bu nedenle konunun içeriğine ve alanın nitelikleri kapsamında 1/500 veya daha büyük ölçekleri (1/200, 1/100, 1/1) içeren kentsel tasarım projelerinin hazırlanması gereklidir (Tunçer ve İlçan, 1998).

Kentsel tasarım projelerinin hedef ve ilkeleri şu şekilde özetlenebilir;

- Uygulanacak olan projelerin yürürlükte olan uygulama plan kararlarına göre hazırlanması gerekir.
- Proje hazırlanırken yapılacak olan çevrenin özgün kimliği göz önünde tutularak, kültürel, mimari, doğal, tarihi, ekonomik, estetik ve görsel değerlerini ön plana çıkaracak şekilde yapılır.
- Projeler; uygulama süreci kapsamında projede yer alan eylemlerin tasarım ve programlanmasını içerir ve yönetsel, ekonomik ve teknik yönlerden uygulanabilir olması gerekir.
- Projelendirme aşamasında koruma ve kullanma arasındaki dengesinin sağlanabilmesi amacıyla doğal çevreye (iklim, toprak, su, doğal yapı, flora, fauna vb.) ilişkin etkenlerin belirlenmesi, yapılaşmış çevrenin (yapılar, binalar, kültürel varlıklar, vb.) belirlenmesi buna bağlı olarak sosyal yaşam (yaşam, çalışma, dinlenme olanakları, vb.) üzerindeki etkilerinin de belirlenmesi gerekir.
- Proje yapılacak olan bölgeye dair her türlü mimari, arkeolojik ve doğal elemanların belirtildiği, ölçekli bir biçimde işlendiği, onaylı kadastral, güncel harita ve planlar üzerinde hazırlanır.
- Proje tasarlanırken çevre kalitesini yükseltmek amacıyla, çevreye uyumlu olacak bir şekilde tasarlanır.

- Proje hazırlanırken kullanıcı profili belirlenir ve bunun doğrultusunda kullanıcı ihtiyaçlarına göre tasarım yapılır. Bunun yanı sıra engelli, çocuk, yaşlı, vb. dezavantajlı kullanıcıların gereksinimleri göz önünde tutularak buna yönelik tasarımlar yapılır.
- Çağdaş kullanımlara uygun peyzaj düzenlemeleri yapılırken, alanlar arasındaki işlevsel bütünlüğü korumak amacıyla, yaya yollarının, meydanların, açık alanların ve bahçeler gibi alanların doğal, tarihi, kültürel, geleneksel ve yöresel özellikleri göz önünde tutulur.
- Proje alanının ulaşılabilirliği çağdaş yaklaşımlarla çözümlenirken ulaşım ve dolaşım sistemi, doğal çevreye, geleneksel ve mevcut dokuya zarar vermeyecek şekilde, ana ve yaya dolaşımını, taşıt ulaşımını ve servis için gerekli olanakları sağlanacak şekilde yapılır.
- Proje alanında bütünlük ve sürekliliğin sağlanması için kent bütünü veya çevresi arasındaki yaya ve taşıt ulaşımının, işlevsel ve mekânsal bütünlüğün sağlanması gerekir.
- Proje hazırlanırken, altyapı hatlarının ve benzeri donanımların, elektrik ve telefon direklerinin, reklam panolarının yaratacağı problemler giderilerek bu yönde düzenlemeler yapılır.
- Proje kapsamında, iklim koşullarına uygunluğun optimum düzeyde olabilmesi amacıyla açık ve kapalı alanlarda ihtiyaç olabilecek doğal ve yapay aydınlık düzeyinin oluşturulması gerekir.
- Proje alanında altyapı sistemlerinin, atık, temiz su, pis su, çöp ve yangın donanımlarının yeterli olup olmadığı saptanmalı ve bu sistemlerin etkinliğinin artırılması gerekir.
- Projelerde ekolojik dengenin korunması ve sürdürülmesi yapılacak olan tasarımların amaçlarıdır.
- Proje alanında öncelikle mevcut yapıların ve mekanların sağlıklılaştırılması yapılarak bu alanların kullanılma olanakları saptanır.
- Proje yapılırken uygulamada olan koruma amaçlı imar planı ve uygulama imar planı esaslarına uymayan yeni yapı veya yapılaşma yapılamaz.
- Proje kapsamında, gerekli ihtiyaç programı yetkili idare tarafından belirlenir ve bu program çerçevesinde tasarım yapılır.

2.7.1 Koruma imar planları

Kentleri bir düzen içinde tutma ve geliştirme çabalarının ürünü olan imar hareketleri, önceden hazırlanmış ve sınırları belirlenmiş alanlar içinde uygulanan imar planlarına göre yürütülmektedir. İmar planları; kabaca kentlerin gelecekte alacağı biçimi gösteren planlar olarak tanımlanmaktadır. Daha ayrıntılı olarak tanımlamak gerekirse imar planı; halihazır haritaları üzerinde hazırlanan ve arazi bölümlerinin kullanım şekillerini ve başlıca bölge biçimlerini gösteren planlardır (Özkan ve Küçükerbaş, 1995).

Türkiye’de uygulanmakta olan Koruma Amaçlı İmar Planı Teknik Şartnamesi’nde, Koruma Amaçlı İmar Planı şöyle açıklanmaktadır; ‘3386 ve 5226 sayılı kanunlar ile 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu çerçevesinde tespit edilen sit alanlarında, alanın geçiş ve etkileşim sahası düşünülerek, kültür ve tabiat varlıklarının sürdürülebilirlik hedefi kapsamında korunması amaçlanmaktadır. Bu planlar doğal, arkeolojik, tarihi, mimari ve demografik özellikler ile kültürel yapı, sosyo-ekonomik yapı, mülkiyet durumu ve yapılaşma gibi verileri içerirler. Bölgede yapılmış olan araştırma doğrultusunda; hali hazır haritalar üzerinde, koruma alanı içinde yaşayan insanların ve mevcut faaliyet gösteren iş yerlerinin sosyal ve ekonomik yapılarını iyileştiren, istihdam ve katma değer yaratan stratejileri, koruma esaslarını ve kullanma şartları ile yapılaşma sınırlarını belirler. Bunun yanı sıra sağlıklaştırma ve yenileme projelerini, uygulama aşamalarını ve programlarını, yaya dolaşımı ve taşıt ulaşımını, açık alanların düzenini, alt yapı tesislerinin, yoğunluklar ve parsellerin planlanmasını, yerel sahiplilik ve uygulamanın finansmanı doğrultusunda katılımcı alan yönetimi örneklerini de içerecek bir şekilde hazırlanırlar. Bu planlar nazım ve uygulama imar planlarına göre gereken ölçekte hazırlanırlar ve bu doğrultuda araçlar, stratejiler, hedefler, planlama kararları, amaçları ve açıklama raporu ile bir bütün oluştururlar’.

Bir kent bilimcisi olan Thomas Adams, kent planlamasını şöyle tanımlamaktadır; ‘toplumsal ve iktisadi ihtiyaçlar çerçevesinde, kentlerin fiziksel gelişimlerinin biçimlenmesine bir yön veren ve bununla ilgili sorunlarla uğraşan bir sanat, bir bilim ve bir uğraş alanıdır’. İmar planları, kanunlar ve yönetmeliklerden oluşan, fiziksel çevrenin gözle görülür bir ifadesidir.

Koruma planları, kentlerin belirlenen bir kesiminin bütün sorunlarına çözüm getirmeyi amaçlayan planlardır. İmar planları ile bir bütün halinde olmak zorundadırlar. Koruma planı

genellikle 1/1000 ölçekli olur fakat gerektiği durumlarda 1/500 ve 1/200 ölçeklerinde de olabilirler. Özel bir plan türü olan koruma planları, yeni yapılaşmanın amaçlarını, restorasyon uygulamalarını, uygulamanın sosyal, ekonomik ve yönetsel yönlerini de içerirler (Can, 2011).

Nalçakan (1992) Koruma Amaçlı İmar Planlarını aşağıdaki gibi açıklamaktadır:

- Doğru amaçları hedef alarak, verileri kapsamlı ve doğru bir şekilde içermesi,
- Ne şekilde yapılırsa planların verimliliğinin en yüksek seviyede olacağının belirlenmesi ve buna bağlı olarak yol gösterici ve aydınlatıcı olması,
- Yaratıcılığa ortam hazırlanması amacıyla, değişen koşulları, gereksinimleri ve olanakları düşünmeyerek her yerde benzer yanlışlar yapılmasının önüne geçmek,
- Daha yapıcı adımlar atılması için değişimin kaçınılmaz olduğunu da kabul edilerek mevcut olanla, yeni yapılacak olanın, birbirine saygı ve bir alış-veriş içinde olmasını sağlamak,
- Gelişen teknoloji ve buna bağlı olarak kullanıcı ihtiyaçlarının değerlendirip bu esnekliğe uygunluğunun sağlanması,
- Bu uygulamaların içinde olan halkın bilinçlendirilmesi, eğitimi ve katılımının sağlanması, yapılacak olan bu uygulamaları idare edecek, denetleyecek kişi veya kurumların çağdaş mimarlık ve koruma konusundaki yeni gelişmeleri ve oluşumları yakından takip etmeleri gerekmektedir.

Sit alanları ve doğa varlıkları koruma amaçlı imar planlarının kapsamını oluşturmaktadır. Sit alanları; tarihi sit, kentsel sit, arkeolojik sit, doğal sit ve ören yerini kapsamaktadır. Koruma amaçlı imar planları ise iki şekilde hazırlanmaktadır; Bunlar ‘Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı’ ve ‘Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı’dır.

Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı

Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı, Koruma Amaçlı İmar Planı Teknik Şartnamesi’nde şöyle tanımlanmaktadır: ‘Planlama yapılacak olan alanının konumuna, çevresiyle ilişkileri ve bağlantılarına, sınırlar, genel gelişme ve koruma, bölgeleme, yoğunluk (yapı ve nüfus), alan kullanımı, yapılaşma, mülkiyet, altyapı gibi ögelere ilişkin genel ilke, yaklaşım, standart, esas veya kararları nitelik ve nicelik olarak gösteren, idare tarafından belirlenen ölçekte 1/10000, 1/5000 veya 1/2000 ölçekli halihazır haritalar üzerine çizilen ve koruma amaçlı

uygulama imar planının hazırlanmasına temel olmak üzere hazırlanan, ayrıntılı bir rapor ile birlikte açıklanan ve bu raporla bir bütün içinde olan çizili çalışmaları içerir' (Özkan ve Küçükerbaş, 1995).

Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı

Koruma Amaçlı İmar Planı Teknik Şartnamesine göre, Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planları şu şekilde açıklanmaktadır: 'Planlama yapılacak olan alanın sınırları, koruma ve gelişme alanı, bölgeleme, yapı ve nüfus yoğunluğu, alanın kullanımı, mülkiyet durumu, tasarım ve altyapı gibi öğeler için, uygulama amaçlı ilke veya alınan kararları kapsayan, 1/1000 ölçeğinde veya gerek duyulması halinde daha büyük ölçekte hazırlanan, varsa kadastral durumun belirtildiği halihazır haritalar üzerine çizilen, ayrıntılı bir raporla sunulan ve raporuyla bütün oluşturan, çeşitli ölçeklerde kesit, görünüş, perspektif, profil, vb. detaylar ile sunulan çizili uygulamaları içerir' (Can, 2011).

BÖLÜM 3

LEFKOŞA SURİÇİ BÖLGESİNİN TANIMI

3.1 Lefkoşa Suriçi Bölgesi ve Yakın Çevresinin Tanımı

Lefkoşa, Türklerin ‘Kanlıdere’ diye adlandırdıkları ‘Pedias’ deresinin doğuya doğru yön değiştirirken yaptığı kıvrımın içinde, Kıbrıs’ın merkezi bir noktasında ve ‘Mesarya Ovası’nın orta kesimlerinde kurulmuş eski bir kenttir. Kanlıderenin sağladığı verimli kaynaklardan dolayı bu alanda birbiri ardına kentlerin kurulması kaçınılmaz olmuştur. Kuruluşu MÖ. VII. yüzyıla kadar dayanan Lefkoşa, kurulan kentlerin sonuncusu olan ‘Lidra’ diye bilinen antik kentin üzerine kurulduğu ve bu kentin bir devamı olduğu varsayılmaktadır. Bu eski Lidra kentinin ise Lefkoşa Suriçi’nin güney yarısıyla onun güneydoğusunda bulunan alana kurulduğu sanılmaktadır (Gürkan, 1996).

Ülkenin geometrik merkezinde olan Lefkoşa kenti, Mağusa, Girne ve Güzelyurt’u bağlayan ana kara ulaşım ağının kesişme noktasında bulunur. Kıbrıs’ın en kalabalık ve en önemli kültür kenti, sanayi, ticaret ve ulaşım merkezi olan Lefkoşa, 35°10' kuzey, 33°21' doğuda bulunur ve kapladığı alan 111 km²’dir (Wikipedia, 2018).

Lefkoşa dünyadaki bölünmüş tek başkenttir. Şehir, Yeşil Hat diye adlandırılan sınırla ikiye bölünmüştür. Lefkoşa kenti, ülkenin deniz ve hava giriş kapılarına yakınlığı nedeniyle ülke genelinde iş, yönetim, eğitim, kültür ve diğer çeşitli faaliyetler açısından, ülkenin merkezi olmayı sürdürmektedir. Lefkoşa Suriçi ise uluslararası mimari ve tarihi mirasa sahip olmasından dolayı kentin kalbi ve başkent kimliğinin en değerli parçasıdır.

Dağlı’ya (1999) göre 1974 yılında çizilmiş olan sınır hattının, kenti de ikiye bölmelerinden dolayı ve bu bölünmüşlüğü kenti saran Venedik duvarlarına da yansması kentin sürdürülebilirliği açısından olumsuz etkenler oluşturmuştur. Buna rağmen Lefkoşa Suriçi günümüzde çeşitli dönemlere ait kültür mirasının bir arada bulunduğu tarihi bir alan olarak değerini sürdürmektedir. Yönetim biçimine bağlı olarak Suriçi birçok değişim yaşamıştır ve tüm bu dönemler içinde kültürel ihtiyaçlara bağlı olarak kent içinde birçok anıtsal yapı inşa edilmiştir. Lefkoşa Suriçi bölgesi bugün kısmen bozulmuş olmasına rağmen tarihi dokusu içinde bir bütünlük göstermektedir.

Araştırma alanı sıcak ve kurak bir Akdeniz ikliminin etkisi altındadır. Kışın kısa süreli yağışlı, bazen rahatsız edici derece de soğuk olan kış dönemini, kuru ve sıcak bir yaz takip etmektedir. Lefkoşa kıyı kentlerine oranla daha sıcak ve kurudur. Yaz aylarında hakim batı esintisi kentin geceleri serin olmasını sağlamaktadır.

Şekil 3.1: Kıbrıs Adası'nın haritası (kibris.com.tr, 2018)

Şekil 3.2: Lefkoşa'nın kuşbakışı görünümü (K.K.T.C. Şehir Planlama Dairesi, 2018)

3.2 Lefkoşa Suriçi Bölgesinin Tarihsel ve Fiziksel Gelişimi

Birçok ülkede olduğu gibi Lefkoşa kentinde de önceki çağların yapıları sonraki kuşaklar tarafından malzeme olarak kullanılmıştır. Kendini kurtaracak kadar görkemli ve güçlü olan büyük sanat ürünü anıtlar ise, yeni kullanıcıların zevkine ve isteklerine göre değişikliklere uğramıştır. Her uygarlık bulunduğu yöreye iz bırakmak istemiş ancak bunu yaparken bir öncekini yok etme yoluna gitmiştir. Buna rağmen, günümüze kadar gelebilen tarihi değerler Kıbrıs adasında hüküm sürmüş uygarlıkları tanımamıza yardımcı olabilecek durumdadır.

Kıbrıs Adası uzun yıllar coğrafi konumu nedeniyle birçok imparatorluğun ve krallığın denetimi altına girmiştir. Bu imparatorlukların ve krallıkların özellikle adanın merkezinde bulunan Lefkoşa kentinin fiziksel değişiminde önemli etkileri olmuştur. Kıbrıs'ın yazılı kaynaklara göre M.Ö. 7000-3000 tarihlerine kadar uzanan geçmişi bulunmaktadır (Altan, 2016).

Tablo 3.1: Kıbrıs Adası kronolojik tarihi (Altan, 2016)

M.Ö. 7000- 3000	Yeni Taş Devri
M.Ö. 3000- 1500	Bronz Çağı
M.Ö. 1500- 1450	Eski Mısır Dönemi
M.Ö. 1320- 1200	Hitit Dönemi
M.Ö. 1200- 1000	Eski Mısır Dönemi
M.Ö. 1000- 710	Finikeliler Dönemi
M.Ö. 710- 609	Asurlular Dönemi
M.Ö. 609- 525	Mısır Dönemi
M.Ö. 525- 333	İran Pers Dönemi
M.Ö. 411- 333	Pers ve Eski Yunan Dönemi
M.Ö. 294-58	Ptolemiler Dönemi
M.Ö. 58-M.S. 395	Roma Dönemi
395- 1190	Bizans Dönemi
1190- 1192	Haçlılar Dönemi (I. Richard)

1192- 1489	Lüzinyan Dönemi
1489- 1571	Venedik Dönemi
1571- 1878	Osmanlı Dönemi
1878- 1960	İngiliz Dönemi
1960- 1974	Kıbrıs Cumhuriyeti
1974	Kıbrıs Barış Harekatı
1975- 1983	Kıbrıs Türk Federe Devleti
1983	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

3.2.1 Tunç Devrinden Lüzinyan Dönemi'ne

Kıbrıs Adası'nda insan yerleşmelerinin tarih öncesi dönemde yaklaşık olarak en erken M.Ö.10.000'de ortaya çıktığı tahmin edilmektedir. Adada yaşayan avcı ve toplayıcı topluluklardan oluşan ilk yerleşimcilerin bıraktıkları izler ise en erken M.Ö. 9000 sonlarına dayanmaktadır. Yapılan arkeolojik kazılarda adanın ilk insanların, Neolitik yani Yeni Cıvalı Taş Devri'nde (M.Ö. 8500–3900) adanın güney kıyılarında bulunan Aetokremnos ile batısında bulunan Akamas'da yerleştikleri ortaya çıkmıştır .

İlk zamanlarda sakin bir yaşamın sürdüğü Kıbrıs Adası, M.Ö. 3000'lerde bakır kaynaklarının keşfedilmesi ve bununla birlikte insanların günlük yaşamlarının her alanında kullandıkları aletler için bakırı kullanmaya başlamasıyla yeni bir döneme girilmiştir. Bakırın kullanılmasıyla adaya yakın olan Mısır, Suriye ve Filistin gibi ülkelere insanlar gelip buraya yerleşmiş ve bakır kullanımına dayalı bir üretim ve ticaret hayatı adada gelişmiştir. Kıbrıs, M.Ö. 2300-1050 yılları arasındaki Tunç Çağında, Doğu Akdeniz ülkeleri arasında bakır ihraç eden ülkelerin başında yer almış ve bakır kullanılmasıyla adanın doğal zenginlikleri Akdeniz bölgesinde yaşayan insanların bu adaya olan ilgisini arttırmıştır. Bu tarihlerde Kıbrıs adası belli aralıklarla Hitit İmparatorluğuna bağlı kalmış ve M.Ö XIII-VIII. yüzyılları arasında Kıbrıs'ın Aka, Dor ve Fenike kolonileri kurulmuştur (Gunnis, 1973).

Gürkan'a (1996) göre geçmiş dönemler hakkındaki kaynaklarda bu dönemle ilgili net bilgiler bulunmamaktadır. Genel olarak kabul edilen Lefkoşa kentinin, Ledra diye adlandırılan antik bir kentin bulunduğu alanın üzerinde kurulmuş olduğu ve onun bir devamı olmasıdır. Eski Ledra kentinin ise Lefkoşa Suriçi'nin güney yarısıyla onun güney

doğusundaki alan üzerine kurulmuş olduğu düşünülmektedir. Bu alanda Tunç döneminden başlayan ve Roma dönemine kadar süren döneme ait kalıntılara (mezar-çanak-çömlek) rastlanmaktadır. Elde edilen verilerden dolayı Lefkoşa kentinin bulunduğu bölgede Ledra'dan daha eski yerleşim merkezlerinin olduğuna dair tahminler oluşmaktadır.

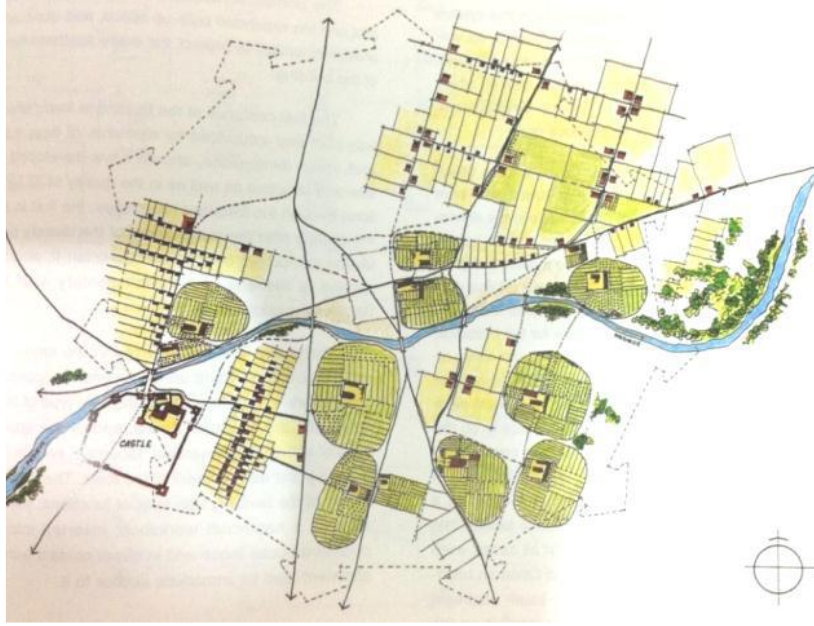
Kıbrıs adası, daha sonra ardı ardına Asur, Mısır ve Pers hakimiyetine girmiştir. M.Ö. 332 yılında ada on yıl süreyle Büyük İskender'in egemenliğinde kalmış, ölümüyle birlikte adanın tamamı Mısırdaki Ptolomaio Krallarının idaresine girmiştir (Gunnis, 1973).

Roma döneminde ise adada barış sağlanmakla birlikte, maden, endüstri, ticaret geliştirilmiş ve elde edilen gelir adada yaşayanların refahı için kullanılmış. Bu dönemde yeni yollar, limanlar ve kamu binaları yapılmış ve sağlanan gelir aynı zamanda Roma hazinesine de aktarılmıştır.

Roma döneminde, Lefkoşa kenti, adanın iki büyük ovası olan Mesarya ve Güzelyurt ovasının kesişme noktasında, Girne dağlarının eteklerindeki ticaret yollarının merkezinde ve Kanlı Derenin (pedios) geçtiği, tarım açısından avantajlı bir konumdaydı. Kuzey-doğu eksenli tarım alanları dokusunun izlerine günümüz Lefkoşa Suriçi'nde rastlamak mümkündür. Demi (1997), "castrum" denilen parselin bu bölgede olmasının kanıtı olarak büyük bir meydan etrafında toplanan St. Sophia Katedrali ve Chapter House yapılarını gösteriyor. Roma arazi sistemi, Lefkoşa kentinin yapısını ve dokusunu belirlemiştir (Demi, 1997).

Bizans döneminde, Lefkoşa kentinin savunma sistemi artırılmış, ve Bizans kalesi inşa edilmiş olduğu varsayılmaktadır. Bizans kalesi, güneyden kuzeye doğru akan Kanlıdere'nin başlangıç noktasına inşa edilmiştir. Lefkoşa'daki Bizans kalesi, adadaki savunma sisteminin bir parçası olup, ana ulaşım-dolaşım aksının kuzey-güney doğrultusunda olması ve kuzeydeki St. Hilarion, Kantara ve Bufavento kalelerine ulaşan ana dolaşım yolunun kontrol edilebilmesi amacıyla inşa edilmiştir. Bizans döneminde "castrum" olarak kentin merkezinde bulunan yapı, Bizans döneminde kentsel yerleşim yerine dönüşmüştür. Kamusal yapıların merkezde olduğu ve konut alanlarının da merkez etrafında toplandığı kent yapısı oluşmuştur. İmparator II. Jüstinyen tarafından 7.yy. da adaya yerleştirilen nüfus, ve 10.yy.dan sonra haçlı seferlerine direnen arap saldırılarına karşı yerleşim yeri sayısı artırılmış ve avlulu konutlar oluşmaya başlamıştır. Konut ve tarım alanları, "centuriatio" sistemiyle geliştirilmiştir (Erhan, 2016).

Kıbrıs'ın Bizans yönetiminde olduğu yıllarda, ada içinde birçok kilise yapılmıştır. Lefkoşa Suriçinde bulunan ortodoks kiliseleri de Bizans döneminde inşa edilmiştir. Kıbrıs Adası tapınak (templer) şövalyelerinin yönetimine geçtiği dönemde ise papalığın da etkisiyle katolik yapılar inşa edilmeye başlanmıştır. Templar şövalyelerinin Ada'ya gelmesinin ardından geçmiş dönemlerde önemli bir ticaret limanı olduğu düşünülen Lefkoşa bu dönemde papalığa ait bir düzene uygun olarak tekrardan yapılandırılmıştır (Atun 2006).

Şekil 3.3: Lefkoşa kentinin Bizans Dönemindeki görünümü (Erhan, 2016)

1185-1191 yılları arasında Kıbrıs'a hakim olan İsaac Comnenos'un ardından Arslan Yürekli Richard'ın eline geçen ada, daha sonra Templar Şövalyeleri'ne satılmıştır. Ancak şövalyeler Arslan Yürekli Richard'a kirayı ödemediler. Templar Şövalyeleri, Kıbrıs'tan ayrılınca, I.Richard da 1192'de Kıbrıs Adasını, Kudüs Krallığının tartışmalı lideri Fransız Guy de Lusignan (Lüzinyan)'a bıraktı ve adada Lusignan dönemi başlamış oldu (Altan, 2016).

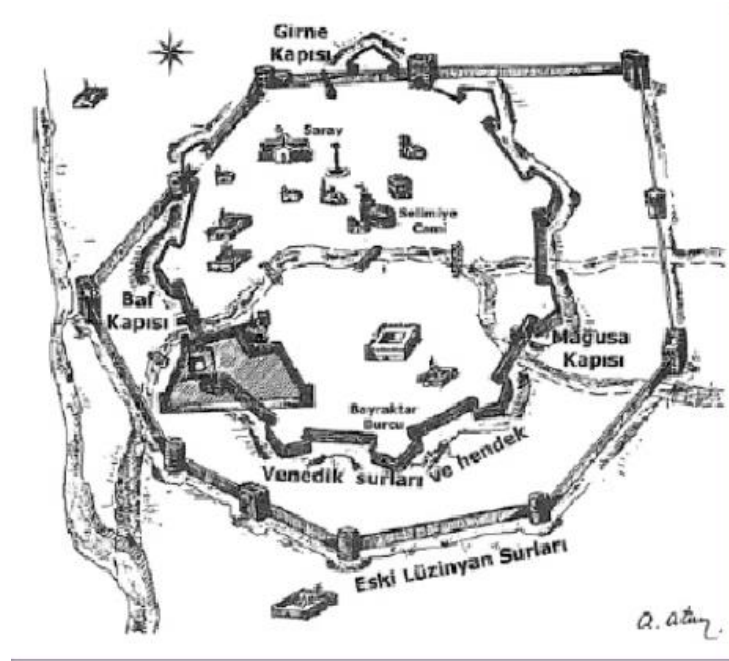
3.2.2 Lüzinyan Dönemi

Lefkoşa daha Bizans döneminin sonlarına doğru bir kent olarak önem kazanmaya başlamıştı. Burada M.S. IV. yüzyılda kurulmuş bir Ortodoks piskoposluğu vardı ve M.S. 600 yılında başlayıp 300 yıl süren Arap akınları sonucunda Costantia (Salamis) terk edilince Bizanslılar idare merkezini daha güvenli bir yer olduğu için Lefkoşa'ya taşımışlardı. M.S. 1192 yılında adayı Templarlar'dan devralan eski Kudüs Kralı Fransız asıllı Guy de Lusignan da 'Kıbrıs

Lordu' sıfatıyla geldiği Kıbrıs'ta kendine başkent olarak Lefkoşa'yı seçmiştir. Bu seçimle beraber adı pek duyulmamış küçük Lefkoşa Kenti büyüyüp, güzel ve görkemli katedrali, büyük ve gösterişli sarayları, kiliseleri, şapelleri, ziyaretgah, manastır, konak, geniş meyve bahçeleri ve benzeri yerleri ile ünü ada sınırlarını aşır Batı ülkelerine dek yayılan bir kent haline gelmiştir. Saltanatları 1489 yılına dek süren Lüzinyan Kraliyet Ailesi, bağımsız bir krallığın yöneticileri olarak ülke gelirinin bir bölümünü, başkent olmasının yanı sıra büyük bir dini merkez özelliği taşıyan Lefkoşa'nın gelişip güzelleşmesine, imar edilmesine ve savunmasını güçlendirmeye harcamışlardır (Gürkan, 1996).

Lüzinyan Döneminde, Bizans dönemine ait olan yapıların bir kısmı ayakta kalmıştır ve kentin ilk surları bu dönemde inşa edilmiştir. Lüzinyanlar, kentin etrafına çevresi 7 mil uzunluğunda, ortaçağ şehir duvarları stilinde, sur duvarı ve beş tane de asma köprülü kapı inşa etmişlerdir. Üç farklı noktada, farklı dönemlerde Lüzinyan sarayları inşa edilmişti. Bunların yanında, kentin içerisinde Kanlı Derenin üzerinden geçen üç tane de köprü inşa edilmişti. Lüzinyan Döneminde Lefkoşa kenti günümüzdeki Venedik surlarıyla sınırlandırılmış halinden daha geniş bir alana yayılmıştır. Ancak daha sonraki dönemlerde yıkılarak küçültülmüştür.

Bu surların içinde ve etrafında birçok tarikata ait manastır yapıları bulunmaktadır. Günümüzdeki Venedik surlarının şehir merkezine yakın bir yerinde ise Selimiye Cami'nin (St Sophia Katedrali) yer aldığı görülmektedir. Bu dönemde kente giriş yapılabilmesi amacıyla üç ana kapı inşa edilmiştir. Bu kapılar: Baf Kapısı (Porta di S. Domenico - San Domenico Gate), Girne Kapısı (Porta dell Proveditor ouer di sop(ra) - The Proveditor's Gate or Upper Gate) ve Mağusa Kapısıdır (Porta lulia ouer di sotto - Julian Gate or Lower Gate) (Erçin, 2014).

Şekil 3.4: Lüzinyan Dönemine ait ilk surlar (Atun, 2006)

Lüzinyan Döneminde kentin mimarisini belirleyen, kentsel gelişim başlamıştır. Michaelides (2012), Lüzinyan dönemini iki ayrı etapta ele alıyor. İlk etapta, Lüzinyan monarşisinin kurulmasıyla birlikte, idari, dini, ticari, sanayi ve savunma yapıları ortaya çıkmıştır. Bu dönem, saraylar, kiliseler, manastırlar ve gotik sanatının önemli yapılarının inşa edildiği dönemdir; ikinci dönem ise nüfus, ekonomik ve askeri krizin yaşandığı bir dönem olarak tanımlanmıştır. Bu dönemde, savunmaya yönelik surların güçlendirilmesi çabası verilmiştir. Lüzinyan dönemi, kentin mimarisini büyük ölçüde etkilemiş, Fransız gotik stiline yerel farklılıklarla uygulandığı görülmektedir. Avrupalı feodal bir kasaba olarak tanımlanan kentin içindeki mahalleler, otonom bir yerleşim yeri olarak tarif edilmiştir. İç avlulu evler, sosyal statüye bağlı olarak iki katlı ve merkeze yakın; yapım tekniği ve kullanılan malzemeler açısından sağlam; süsleme açısından zengin yapılar ortaya çıkmıştır. Mahalleler arasında çıkmaz sokak olarak bilinen “cul-de-sac” sistemi de bu dönemde görülmüştür (Demi, 1997).

Şekil 3.5: Lüzinyan döneminde mahallelerdeki çıkma sokaklar (Demi, 1997)

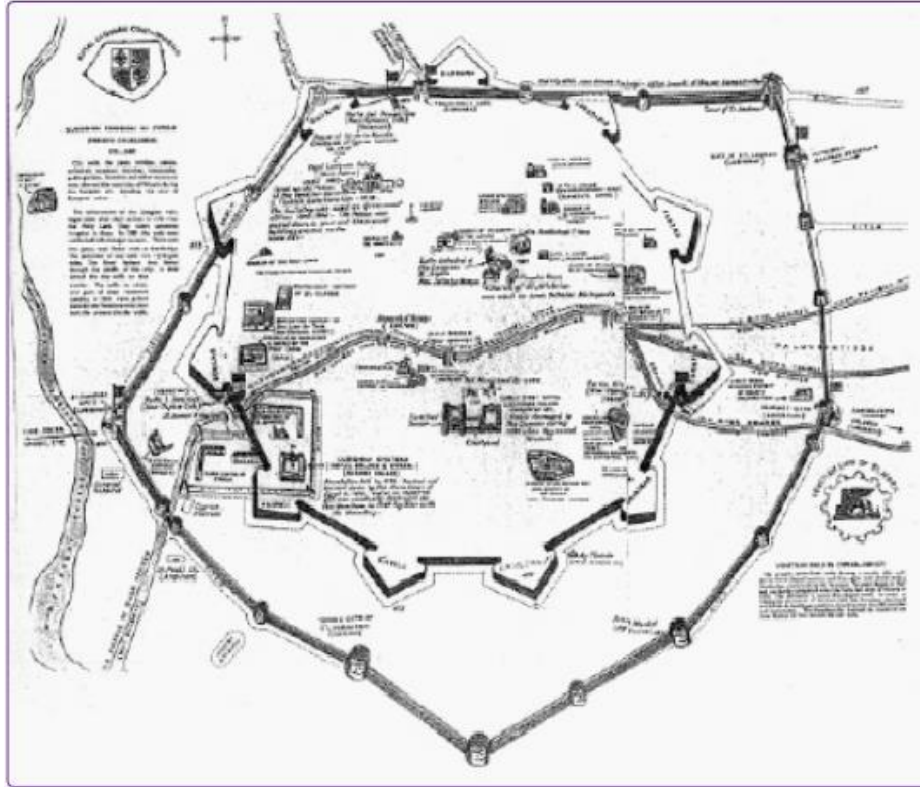
Günümüzde bu döneme ait, Lüzinyan kültürünü yansıtan ve halen ayakta duran eserlere Lefkoşa Suriçi bölgesinde rastlamaktayız. Bu eserlerin en önemlileri; Ermeni Kilisesi, Selimiye Camisi (Ayasofya Camisi, St. Sophia Katedrali), Bedesten (St. Nikolas Kilisesi), Lüzinyan Evi ve Haydar Paşa Camisi (St. Katerin Katedrali)'dir (Altan, 1998).

3.2.3 Venedik Dönemi (1489-1571)

Venedik döneminde de Lefkoşa, adanın başkenti olmaya devam etti. Ancak bu dönemde, adanın bağımsız bir krallık olarak Venedik Cumhuriyeti'nin deniz aşırı ülkelerinden biri haline gelmesi, adanın eski görkem ve zenginliğini kaybetmesine neden olmuştur. Venedikliler Kıbrıs'a bu dönemde askeri harcamalar dışında pek masraf etmemişler ve adayı bir yerleşim yeri olarak değil, daha çok askeri ve ticari sömürge olarak kullanmışlardır. Bunların yanında, adada sık sık meydana gelen depremler, kuraklık ve çekirge afetleri de eklenince Venedik döneminde Lefkoşa'nın eski zenginliğini ve canlılığını yitirmiş olmasının nedenleri artmış olur. 1560'lı yıllarda ise kentin Türk akınlarına maruz kalmasından dolayı daha iyi savunulabilmesi için üçte ikisinin yıkılarak küçültülmesi de Lefkoşa'nın eski görkemine indirilen son darbe olmuştur (Gürkan, 1996).

Lefkoşa'da halen ayakta duran Venedik surları 1567-1570 yılları arasında inşa edilmiştir. Venedikliler şehri daha iyi korumak için kent alanını küçülterek daha dayanıklı surlar inşa etmişlerdir. O dönemin mimarlarından olan Giulio Savorgnano tarafından yapılan Lefkoşa surları, inşası sırasında farklı tasarımlar üretilmiş ve bugünkü halini almasını sağlayan daire

formlu surların inşasına karar verilmiştir. Surların inşası sırasında mevcut üç giriş kapısı korunmuştur. Çalışmalar sırasında şehrin üçte ikisini oluşturan ve surların çevresindeki yapılar yıkılarak, surların günümüzdeki şeklini alması sağlanmıştır. İnşa edilen daire formlu surların, aşağı yukarı merkezi olarak Ayasofya Katedrali (Selimiye Camii)'i alınmıştır. Kentin çevresi ile olan ilişkisini sağlamak amacıyla ise bu daire formlu surların üç noktasına kapılar açılmıştır. Bunlar: Doğu'da Giuliano (Mağusa) Kapısı, Kuzey'de Proveditor (Girne) Kapısı ve Batı'da Domenico (Baf) Kapısıdır. Ayrıca oluşturulan bu daire formlu surların üzerine 11 yerde, eşit aralıklara sahip, ok temrenine şeklinde ve top savunmasına uygun alçak burçlar inşa edilmiştir (Erçin, 2014).

Şekil 3.6: Lefkoşa şehrinin Lüzinyan dönemindeki eski ve Venedik dönemindeki yeni surları (Keshishian, 1974)

Venedikliler surların yapımı sırasında planlanan sur çevresinin dışında kalan tüm binaları yıkıp, ağaçları kesip, kentin ortasından geçen Kanlıdere'nin güzergahını değiştirerek dereyi kent dışına çıkarmışlardır. İnşa sırasında surların dışında kalan mahallelerde 1800 ev, 80 kilise ve 2 manastır yıkılıp, malzemeler ise surların yapımında kullanılmıştır. Surların inşası sonrasında çizilen kent haritalarında, surlar ve burçlar son derece belirgindir. Bunun yanı sıra Lefkoşa kentinin merkezinde yer alan St. Sophia katedrali ve Pazar alanı dışında, yerleşimin

hiçbir yerinde mahallelerin sınırları belli değildir ve bir sokak dokusu oluşmamıştı (Erhan, 2016).

Şekil 3.7: Venedik döneminde Lefkoşa surlarını ve yerleşimini gösteren plan (Pınar, 2015)

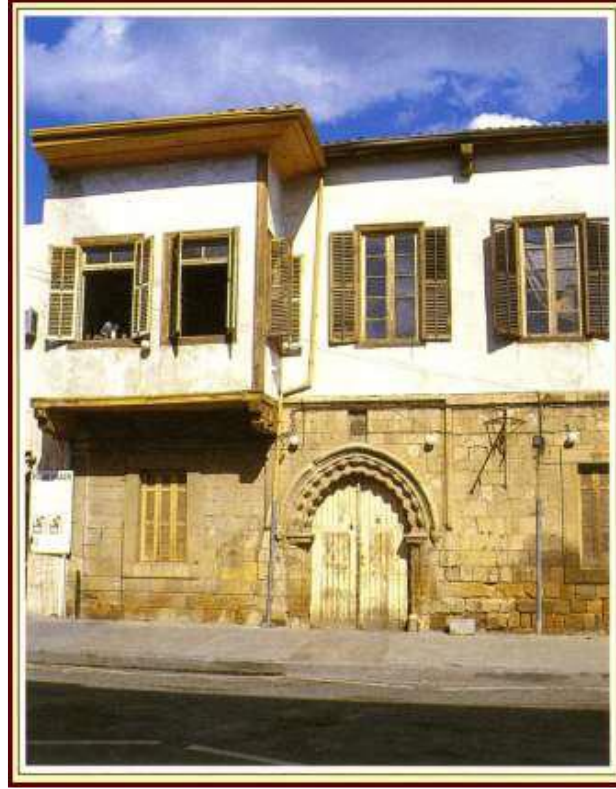
3.2.4 Osmanlı Dönemi (1571-1878)

Lefkoşa Osmanlı döneminde de adanın başkenti olma statüsünü korumuştur. Bu dönemde kentin zamanla yapısal karakter bakımından büyük değişikliklere uğradığı görülmektedir. Osmanlı İmparatorluğu adanın fethinden sonra harap olan yerlerin yeniden imarı ve gelişimine yönelik çalışmalar yapmıştır. Türkler ayrıca savaş sonrası azalan nüfusu, ülke ekonomisinin canlanması için Anadolu'nun birçok bölgesinden zorunlu göçlerle nüfus artırarak kentsel ve kırsal kesimlere yerleştirmişlerdir. Böylece mekanların kullanılır hale gelmesini sağlamışlardır (Gürkan, 1996).

Osmanlı döneminde Suriçi bölgesi Türk kültürüne uygun şekilde düzenlenmiştir. Geleneksel Türk mimarisi ile yapılmış olan yeni konutların yanı sıra Lüzinyan ve Venedik dönemlerinden kalan iyi durumdaki evleri kendi yaşam biçimlerine göre adapte edip kullanmışlardır (Dağlı, 1999).

Eski Lüzinyan ve Venedik soylularına ait olan, damları genellikle toprak kaplı olduğu için zamanla üst katları çöken yapıları Türkler, sağlam kalmış zemin katları üzerine kerpiç ya da dolma duvarlar yapıp, cumbalar ilave ederek Osmanlı mimarisine katmışlardır. Böylece bugün bile ayakta duran, alt katı yontma taştan Gotik tarzında, üst katıysa Türk stili yapılar

ortaya çıkmıştır. Bugün Selimiye bölgesinde Lüzinyan Evi olarak bilinen yapı bunun en güzel örneklerinden birisidir (Gürkan, 1996).

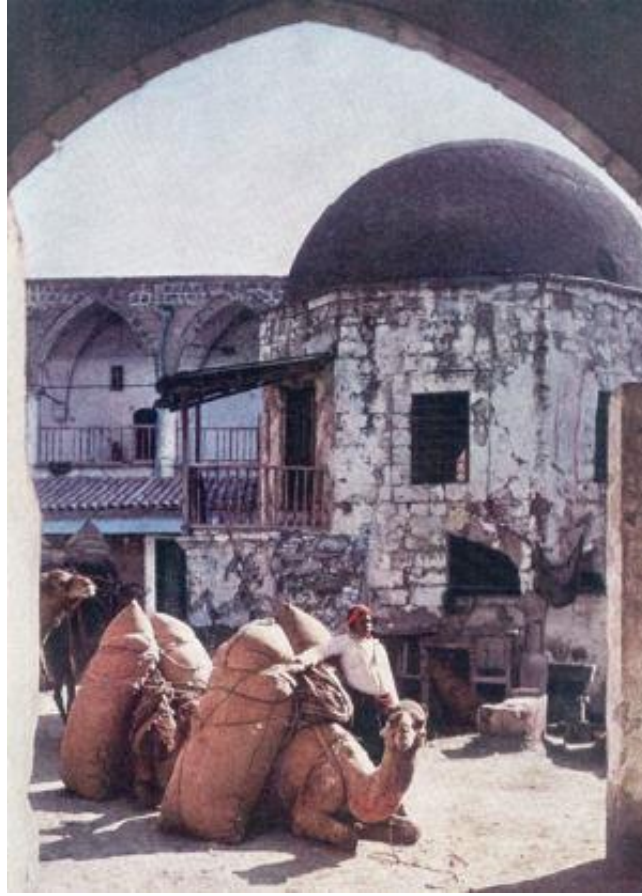

Şekil 3.8: Alt katı Lüzinyan dönemine, üst katı ise Osmanlı dönemine ait eski konut (Soygür, 2003)

Bu dönemde adanın iklimsel koşullarına uygun olarak Lefkoşa Suriçi bölgesinde yapılan konutlarda özel bahçelere ve yüksek duvarlı iç avluların oluşumuna özen gösterilmiştir. Türkler günümüze kadar gelebilen Lefkoşa’da yoğun bir kent dokusu oluşturmuşlardır. Bu dokuda Anadolu’da kullanılmış olan yapım tekniklerini görmek mümkündür. Genellikle taş, ahşap, ve kerpiç kullanılarak yapılan yapıları bugün Lefkoşa Suriçindeki birçok evin dış cephesinden görülebilmektedir. Evlerin içerisinde Kıbrıs’ta çıkan bir tür mermer kullanılmıştır. Süslemeli ahşap tavanlar ise zengin ailelerin evlerinde değişik geometrik figürlerle göze çarpmaktadır (Dağlı, 1999).

Osmanlı döneminde, kentin uyumlu görünümünün arkasında bahçelerin korunması ve Osmanlı stili han, hamam, cami, mescit, tekke, türbe, çeşme gibi donatı yapılarının eklenmesi olmuştur. Kentin yapısını oluşturan önemli bir gelişme de pazarların kurulmasıydı. Lefkoşa’da ticaretin canlı tutulabilmesi ve Anadolu’dan getirilen tüccarların

barınabilmesi için, Osmanlıların ilk inşa ettikleri bina Büyük Han'dır. Bu dönemde fonksiyon değişikliklerine bağlı olarak ise birçok kilise ve katedral, minare eklenerek camiye dönüştürülmüştür. Bunun en önemli örneği St. Sophia Katedralinin, Ayasofya (Selimiye) camisine dönüştürülmesidir. Bir diğer önemli örnek ise Lüzinyan Kilisesi olan St. Catherine'nin Haydar Paşa Camii olmasıdır (Soygür, 2003).

Şekil 3.9: Büyük Han'nın 1928 yılındaki eski bir fotoğrafı (Bağışkan, 2014)

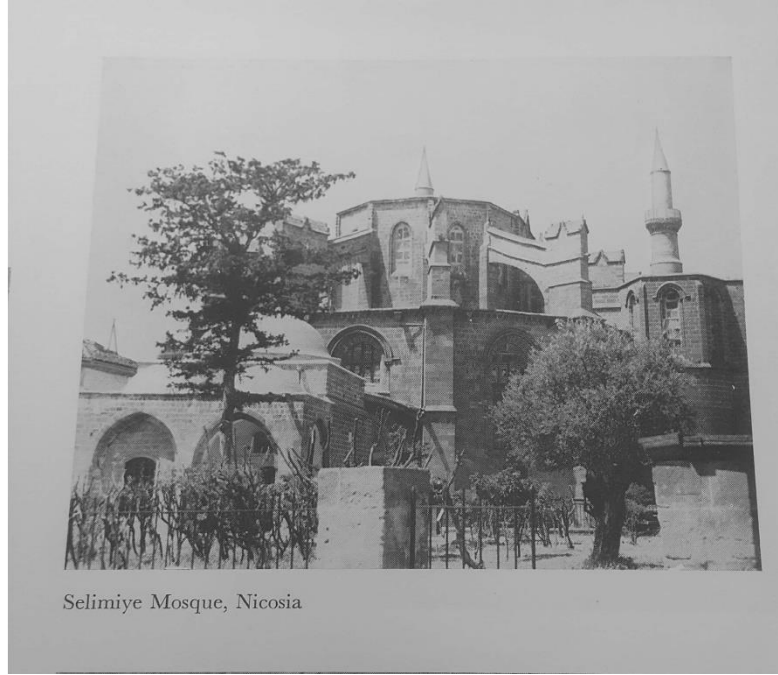
Osmanlı Döneminden kalan ve bugün kullanılabilir durumda olan, korunması gereken eserler ise şunlardır; Sarayönü Cami, Arabahmet Cami, Derviş Paşa Konağı, Turunçlu Cami, Korkut Hamam, Büyük Hamam, Kumarcılar Hanı, Büyük Han, II. Sultan Mahmut Kütüphanesi, Büyük Medrese Çeşmesi, Küçük Medrese Çeşmesi (Altan, 1998).

Şekil 3.10: Osmanlılar Döneminde adayı ziyaret eden tüccarların kalabilmesi için inşa edilen Büyük Han'ın eski bir fotoğrafı (Rüstem, 1960)

Şekil 3.11: Büyük Han'ın Selimiye Camisinden çekilen bir fotoğrafı (Rüstem, 1960)

Şekil 3.12: Minare eklenerek camiye dönüştürülen Selimiye Cami (Rüstem, 1960)

3.2.5 İngiliz Dönemi (1878-1960)

İngiliz Döneminde de Lefkoşa kenti, başkent olmayı sürdürüyor. Bu dönemde kent hapsediği surların dışına taşarak yeniden yayılıp büyümeye başlamıştır. Sur dışına inşa edilen kamu binaları böylelikle halkı duvarların dışına çıkmaya teşvik etmiştir. Bundan dolayı ise Suriçi'ne ulaşımı sağlayacak yeni giriş kapıları da açılmaya başlamıştır. Açılan kapıların ilki dördüncü radyal ticaret aksının gelişmesini sağlayan, 1882 yılında açılan Limasol Kapısı'dır. Gelişen bu ticari aktivitelerin sonucu olarak artan ve kent dokusunun değişmesine sebep olan yoğunluk, bina yüksekliklerinin de artmasının kaçınılmaz bir etkeni olmuştur (Dağlı, 1999).

Bu dönemde Lefkoşa'nın sur dışına taşmasının bir diğer önemli nedeni ise nüfus artışıdır. Bağışkan'a göre (2014), bu dönemde kanlıderenin yatağı doldurularak inşaat yapan kimselere bu araziler hibe edilmiştir. Bunların yanı sıra modern inşaat metotlarının artması ve malzemelerin daha yüksek binalar yapmaya elverişli duruma gelmesiyle kat yüksekliklerinin artması kaçınılmaz olmuştur.

Şekil 3.13: Suriçinde İngiliz Döneminde inşa edilen betonarme apartman örneği (Rüstem, 1960)

İngiliz döneminin ilk kısmında, küçük ön balkonlu ev tipi yaygın olarak kullanılmıştır. Daha sonraki dönemlerde ise İngilizlerin politikalarının değişmeye başlamasıyla, adadaki dış mekan organizasyonunu da etkilemiştir. Adadaki yollar genişlemeye başlamış ve bugünkü görünümünü almıştır. Etrafı bahçeli ve yarı açık verandalı evler ise bu dönemde inşa edilmeye başlanmıştı (Dağlı, 1999).

20. yy. başlarında Lefkoşa surdışına genişlerken, suruçinde ise birçok eski bina yıkılıp, tahrip edilmiştir. Bu yıkımların en önemlisi 1901 yılında, 14. yy'a ait Lüzinyan Sarayı'nın yıkılıp yerine ofis ve mahkeme binalarının inşa edilmesidir. Ayrıca bu dönemde, Lüzinyan ve Osmanlı dönemine ait birçok bina yok edilmiş, yerlerine otel, han ve dükkanlar inşa edilmiştir. 1946 yılında ise yürürlüğe giren 'Yollar ve Binalar Yasası'nın uygulanmasıyla Suriçi bölgesindeki tarihi, organik doku zarar görmeye başlamış, araç trafiğine uygun olmayan dar sokaklar birçok tarihi bina yıkılarak genişletilmiştir. Bunun yanı sıra İngiliz döneminin kent dokusuna kazandırdığı değerler de büyük ölçüde önem taşımaktadır. 1. Dünya Savaşı'ndan sonra, savaş zenginlerinin yaptırdığı taş binalar kente bir kimlik kazandırmış ve kentin kültürel mirasında yeni ve önemli bir tarihi değer olarak günümüze

kadar gelebilmiştir. Bu dönemde Kıbrıs'taki tarihi değerlerin korunmasına yönelik ilk yasalar da hazırlanmış ve yürürlüğe konmuştur (Soygür, 2003).

Şekil 3.14: İngiliz döneminde Suriçi'nde inşa edilen mahkeme binaları (Rüstem, 1960).

3.2.6 Kıbrıs Cumhuriyeti dönemi

Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra yaşanan siyasi gelişmeler nedeni ile Lefkoşa Suriçi bölgesi, uzun süre nüfus hareketliliği yaşamıştır. 1963 yılında, güney ve kuzey olmak üzere iki kesime ayrılmış, Lefkoşa Suriçi bölgesindeki Türk nüfus kuzeye, Rum nüfus güneye yerleşmiştir. Ancak bu dönemde yapılara herhangi bir müdahale yapılmamıştır (Erhan, 2016). Dağlı'ya (1999) göre, 1974 yılında çizilmiş olan sınır hattının kenti ikiye bölmesi ve bu bölünmüşlüğü kenti saran Venedik duvarlarına da yansması kentin sürdürülebilirliği açısından olumsuz bir etken olmuştur.

1979 yılında Lefkoşa suriçinin gelişimi ve korunması için Lefkoşa İmar Planı (Nicosia Master Plan) hazırlanmıştır. Plan kapsamında Türk ve Rum toplumlarının başlattığı ortak çalışmalar birlikte sürdürülmüştür.

bir arada hazırlamış olduğu Lefkoşa İmar Planı ve K.K.T.C Şehir Planlama Dairesi tarafından hazırlanmış olan Başkent Lefkoşa İmar Planı'dır.

Lefkoşa İmar Planı (Nicosia Master Plan)

Kıbrıs Türk ve Kıbrıs Rum toplumlarının ortak bir çalışması olan Lefkoşa İmar Planı, 1979 yılında Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) kapsamı içine 'Lefkoşa ve yakın çevresinde yaşayanların mevcut ve gelecekteki yaşamları ile insanların bulunduğu yerleşmelerin geliştirilmesi' amacı ile başlatıldı. Ortak olarak başlatılan bu planın ilk aşaması 1984 tarihinde, ikinci aşaması ise 1986 tarihinde uygulamaya konulmuştur. Plan, Kıbrıs'ın gelecek için politik yapılanmasına cevap verebilecek senaryolara dayalı, kentsel gelişmeye yönelik planlamaları, fiziki düzenlemelerin yanı sıra yasal ve örgütsel düzenleme önerileri ile politikaları içerir ve uygulama projeleri ve yatırım programları ile birlikte bir bütün oluşturur (LİP Taslağı, 1999).

Lefkoşa İmar Planı'nın Birinci Aşaması (First Phase 1981-1984) tüm Lefkoşa'nın 2001 yılına dek hazırlanacak uzun dönem, Lefkoşa'nın yapısı ve gelecekteki gelişimini kapsayan fiziki planını, İkinci Aşama (Second Phase 1984-1985) ise merkezi alan içerisinde projelerin uygulanmasını sağlayacak yatırım programlarının da bulunduğu detaylı uygulama planlarını ve fiziksel bozulmayı durdurmaya yönelik projeler ile sosyo-ekonomik ayrışmayı sağlayacak projeleri kapsamaktadır (Oktay, 2007).

1984 yılında son şeklini alan ve Lefkoşa Suriçi merkezini kapsayan proje, 1984-1986 yılları arasında yapılan bu ortak plan tamamlandığı sırada yürürlüğe girebilmesi için yetki ve mekanizmayı düzenleyebilecek bir yasa bulunmadığından yürürlüğe konulamadı. Fakat yasal olmamasına rağmen önemli olan projelerin uygulanması başlatıldı. Lefkoşa İmar Planı'nın uygulanmaya başlanan projeleri; Arabahmet Mahallesi, Girne Caddesi düzenlemesi, Merkez Projesi ve Selimiye Meydanı Yayalandırma Projesi'dir (LİP Planlama Alanı, 2001)

55/89 sayılı İmar Yasası yaklaşık on yıllık bir çalışmanın ardından, 1989 yılında yürürlüğe konuldu. Aradan beş yılın geçmesi ve koşulların değişmesi nedeniyle 1984 yılında tamamlanan İmar Planı'nın tekrar gözden geçirilmesi gerekliliği doğmuştur. Bunun sonucunda, Kuzey Kıbrıs'ta 'Lefkoşa, Gönyeli, Alayköy, Haspolat, Hamitköy İmar Planı Taslağı' kasım 1999 yılında Devlet Bakanlığı ve Şehir Planlama Dairesi tarafından

hazırlanıp yayımlanmıştır. Ancak plan son halini 2001 yılında alarak 23 Şubat 2001 tarihinde onaylanarak resmi olarak yürürlüğe girebilmiştir (LİP Taslağı, 1999).

Lefkoşa İmar Planı Birinci Aşaması (1981-1984)

Lefkoşa İmar Planı Birinci Aşaması Kıbrıs Türk ve Rum toplumlarının temsilcilerinin katılımıyla Temmuz 1984’de tamamlanmıştır. Birinci Aşama altyapının mevcut fiziksel dağılımı temel alınarak, yerleşimi ve diğer olanaklardan ötürü öncelikli alanlar olarak seçilmiş bölgelerde, gelecek için kentsel gelişmeye yönelik uzun dönem stratejilerini içermektedir. Bu strateji konut, sanayi, eğitim, yeşil alanlar vb. için arazi kullanım politikaları ve Suriçi bölgesinin yeniden canlandırılmasına yönelik hedeflerle desteklenmiştir (Barrio, 1982).

Aralık 1981’de Birinci Aşama Koruma ve Peyzaj Raporu, S. Diaz Barrio ve H. Watson tarafından Lefkoşa İmar Planı çerçevesinde Eski Lefkoşa Kenti ana başlığı altında hazırlanmıştır. Raporun amacına uygun olarak Venedik Surları içindeki tüm alan, surlar ve sur duvarlarını dışarıdan sınırlayan dairesel yola kadar uzanan hendek alanı çalışma alanı olarak belirlenmiştir. Sunulan raporda kentin kapsamlı bir tanımı yapılarak 1981 yılındaki mevcut durumu ortaya konmuş, surlar ve hendek alanlarındaki sorunlar detaylı olarak incelenmiştir (Soygür, 2003).

Ayrıca Lefkoşa İmar Planı Birinci Aşaması içerisinde, 24 Ekim 1975 yılında yayımlanan Amsterdam Deklarasyonu temel alınarak, Lefkoşa İmar Planı Kentsel Koruma Projesi (1982) raporu hazırlanmıştır. Rapor genel bir tarihsel süreç tanımlaması yapıldıktan sonra Suriçi bölgesinin 1882 ve 1981 yılları arasındaki, kentsel dokusundaki, bina yoğunluğundaki ve yeşil alanlardaki değişimi ortaya koymaktadır. Bu raporda yapılan problem tespitleri ise aşağıdaki başlıklar altında değerlendirilmiştir.

- Sosyo-ekonomik yapı,
- Yetersiz kentsel koruma,
- Fiziksel yapının değişimi (yeni inşa edilen binaların yarattığı sorunlar)
- Yapım sistemleri ve malzeme kullanımı (modern inşa sistem ve materyallerinin eski binalara zarar vermesi),
- Trafik akışı ve park (Barrio and Watson, 1981).

Ayrıca Lefkoşa İmar Planı Birinci Aşaması içerisinde kültürel ve doğal değerlere sahip bölgeler adı altında tüm Suriçi bölgesinde kültürel değere sahip korunacak parsel ve binalar

üç kategoriye ayrılarak belirlenmiştir. Bu kategoriler aşağıdaki unsurlar göz önünde tutularak değerlendirilmiştir.

- Mimari değer
- Çevresel, sokak içerisindeki değeri
- Korumaya uygunluğu
- Yeniden canlandırma olasılıkları (Barrio 1982).

Lefkoşa İmar Planı İkinci Aşaması (1984-1985)

İkinci Aşama, yine UNDP sponsorluğunda, Lefkoşa merkezi alanı ve Suriçi'ne yönelik alan senaryoları ile yatırım programına dayalı uygulamaların yapılacağı özel projelerin tasarımını kapsamaktadır. Planın amaçlar doğrultusunda, İkinci Aşama için belirlenen çalışma alanı; yapılaşmış alanın %8'ini kapsayan kentin merkezi alanını, Suriçi ve Suriçi etrafında kuzeyde Pedhieos deresi ile sınırlanmış geniş bir alanı kapsayacak şekildedir. Bu çalışma alanı içerisinde Suriçi ayrı bir başlık olarak incelenerek bu alanda yer alan sorunlar belirlenip gelişme stratejileri oluşturulmuştur (NMP 2. Phase, 1985).

Lefkoşa İmar Planı İkinci Aşama Raporunda, çalışma alanının genel olarak sahip olduğu ana gelişme problemleri sınırlanmıştır. Amaç ve hedefler belirlendikten sonra bu amaç ve hedeflerin hayata geçirilebilmesini sağlayacak araç ve politikaları tanımlayan başlıklar üretilmiştir (Soygür 2003).

Şekil 3.16: Lefkoşa İmar Planı çalışma alanı (UNECE, 1985)

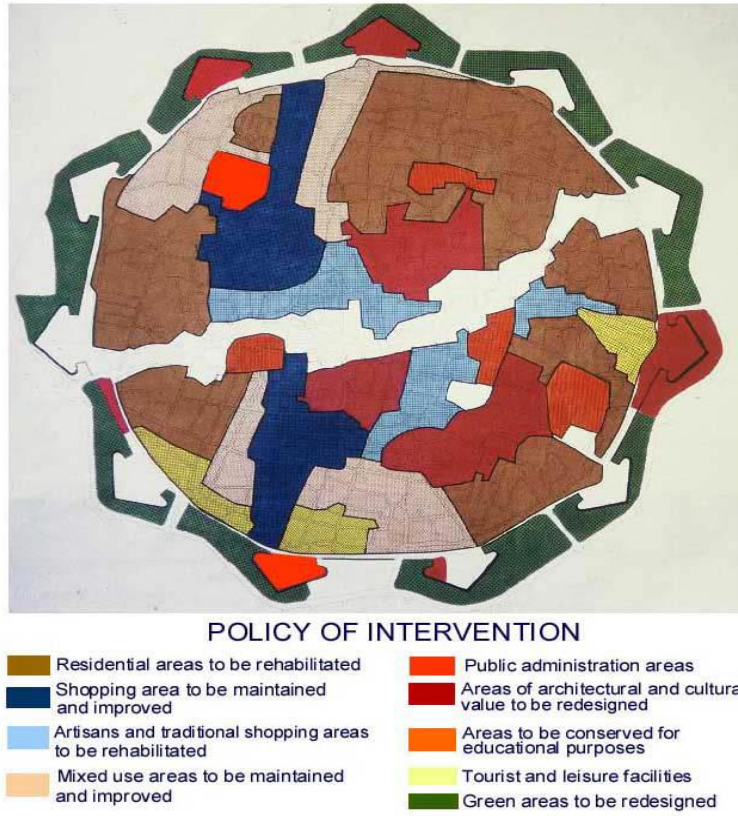
Suriçi’nde yapılan analizlerin ve mimari değer, yapısal durum, sosyal ve ekonomik imkanlar gibi kriterlerin ortaya konulmasının ardından bir gelişme stratejisi aşağıdaki müdahale biçimlerini içerecek biçimde oluşturulmuştur:

Rehabilitasyon: Mimari ve çevre değeri olan yapılaşmış ancak köhnemiş konut alanlarının rehabilitasyonu.

Yeniden canlandırma: Ticaret ve iş merkezi aktiviteleri ile çevre değeri olan, yapısal ve mimari olarak iyileştirilmesi gereken binaların bulunduğu alanların yeniden canlandırılması.

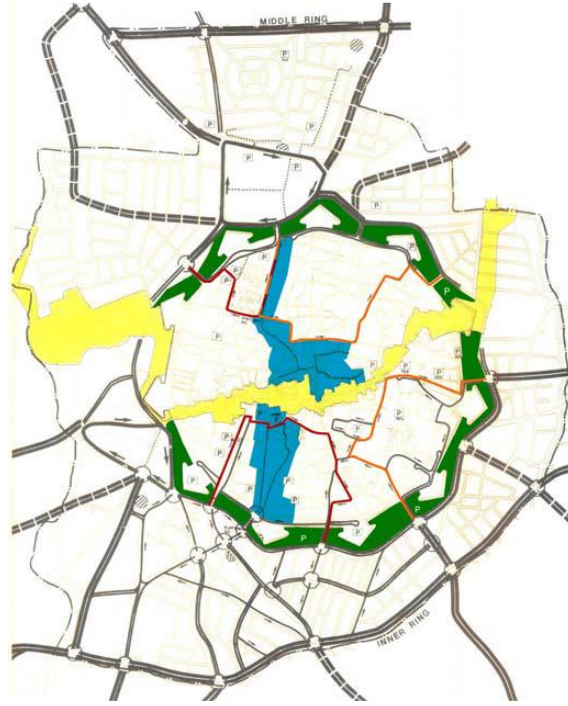
Koruma: Tarihi anıt ve dini binaların yoğun bulunduğu alanların korunması.

Yeniden geliştirme: Tarihi alanda, koruma ve restorasyonun gerçekçi ve ekonomik olarak gereksiz olduğu, mevcut binaların yapısal veya belirgin çevre değeri olmadığı alanlarda uygulanacak müdahale biçimi (NMP 2. Phase, 1985).

Şekil 3.17: Lefkoşa İmar Planı alanlara yapılacak olan müdahale biçimleri (UNECE, 1985)

Müdahale biçimlerinin belirlenmesinin ardından, Lefkoşa İmar Planı Birinci Aşaması'nda alınan genel ulaşım kararları içerisinde Suriçi bölgesine uygulanması için belirlenen loop trafik dolaşımı detaylı olarak çalışılmıştır (NMP 2. Phase, 1985).

Şekil 3.18: Lefkoşa İmar Planı İkinci Aşama Trafik ve Ulaşım Planı (UNECE, 1985)

Şekil 3.19: Lefkoşa İmar Planı İkinci Aşama Trafik ve Ulaşım Planı, yayalaştırma paftası (UNECE, 1985)

Lefkoşa İmar Planı İkinci Aşaması kapsamında Suriçi yeniden canlandırma politikalarına hızlandırıcı etki yapacak bir dizi öncelikli proje alanları belirlenmiştir. Bu alanlar on yıl içerisinde uygulanabilecek ve yerel otoritelere Suriçi bölgesinde etkin olma imkanı sağlayabilecek alanlar olarak seçilmiştir. Bu uygulama alanları aşağıda sıralanmıştır.

- Chrysaliniotissa geliştirme projesi (Güney Lefkoşa)
- Arabahmed geliştirme projesi
- Ledras- Onasagorou yayalaştırma projesi (Güney Lefkoşa)
- Selimiye alanı geliştirme projesi
- Caraffa burcu açık hava tiyatrosu projesi (Güney Lefkoşa)
- Mula burcu açık hava tiyatrosu (NMP 2. Phase, 1985).

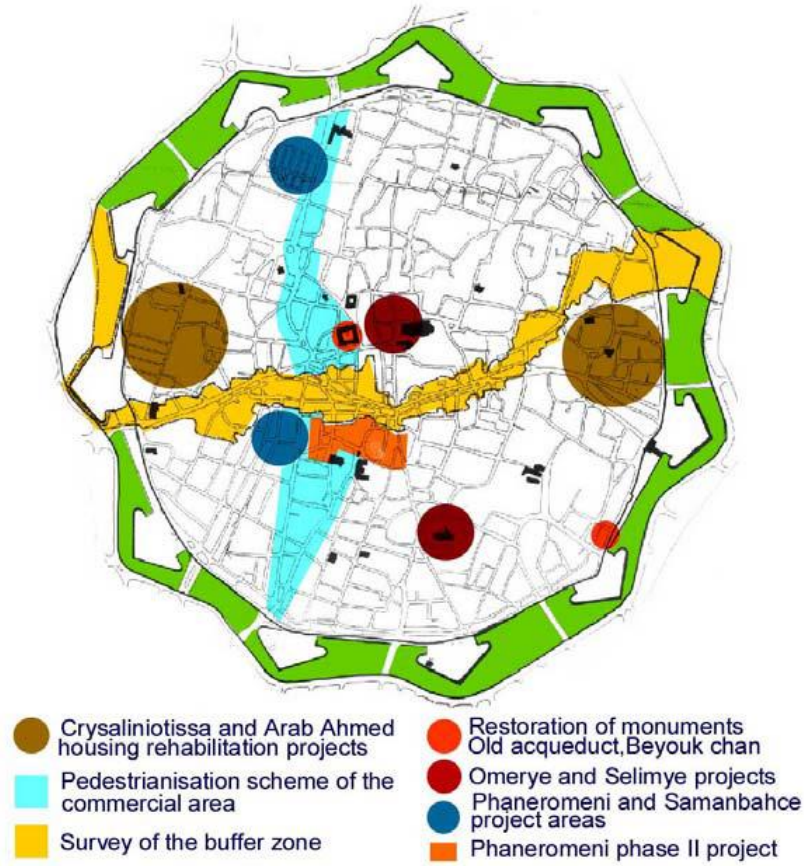
Bu uygulama projelerinin on yıllık yatırım programına dahil edilmesinden dolayı, Lefkoşa İmar Planı İkinci Aşamasında uygulama sürecini hızlandırmaya yönelik daha kısa sürede hayata geçirilebilecek küçük ölçekli yatırım ve tasarım projeleri de hazırlanmıştır. Bu detaylı senaryo ve tasarımlar ‘Özel Projeler’ olarak tanımlanmıştır ve aşağıdaki projeleri içermektedir:

- Chrysaliniotissa alanı rehabilitasyonu
- Arabahmed alanı rehabilitasyonu
- Ledras- Onasagorou caddeleri yayalaştırılması
- Selimiye alanı (Suriçi merkezi alan) rehabilitasyonu ve yayalaştırılması
- Caraffa burcu açık hava tiyatrosu
- Mula burcu yanındaki hendek içerisinde açık hava tiyatrosu
- MİA’nın yeniden geliştirilmesi
- Pedhieos deresinin seçilmiş bir bölümünde peyzaj çalışması
- Costanza burcunda Pazar alanı ve hendek alanında peyzaj çalışması
- Mula burcundan, Loredano burcuna kadar olan hendek alanı peyzajı.

İmar Planı İkinci Aşaması koruma raporu son aşamasında ise ‘Özel Projeler’ sunulmuştur. Kuzey Kıbrıs’ta yer alan ‘Özel Projeler’ ise aşağıda sıralanmıştır.

- Arabahmed geliştirme projesi
- Selimiye alanı geliştirme projesi
- Mula burcu açık hava tiyatrosu (NMP 2. Phase, 1985).

REHABILITATION OF NICOSIA BI-COMMUNAL PRIORITY INVESTMENT PROJECTS

Şekil 3.20: Lefkoşa İmar Planı İkinci Aşamasında, yeniden canlandırma yapılacak öncelikli proje alanları (UNECE, 1985)

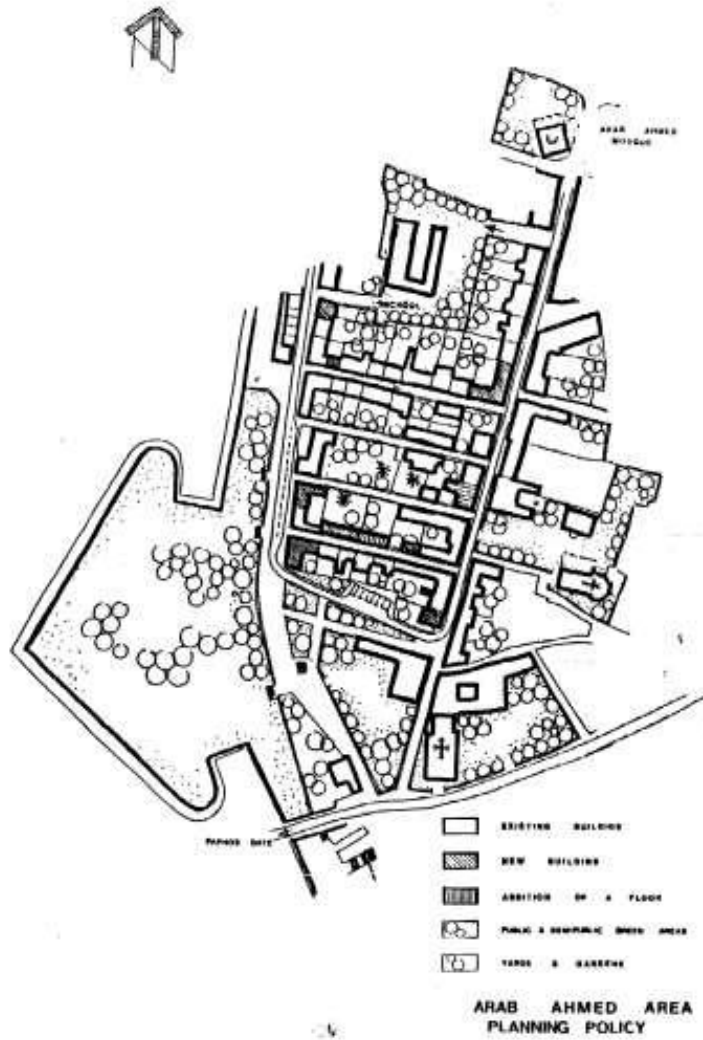
Arabahmed bölgesi geliştirme projesi

Arabahmed Geliştirme Projesi Kuzey Kıbrıs temsilcilerinin de katılımıyla hazırlanmış ve kentsel koruma danışmanı Barislav Kalogiera tarafından denetlenerek bir rapor olarak sunulmuştur.

Raporda alanın fiziksel ve sosyal karakteri tanımlandıktan sonra planlama hedefleri ve yaklaşımlarının ardından detaylı plan önerisi sunulmuş ve bir konut restorasyon önerisi hazırlanmıştır.

Yapılan çalışmada, tüm binalar genç ve ekonomik olarak aktif aileleri çekebilmesi için rehabilite edilecek ve bu amaç için anaokulu, toplum merkezi, kütüphane, müze ve otopark gibi sosyal ve kültürel donatı alanları sağlanması amaçlanmıştır. Ancak binaların restorasyonu tamamlandıktan sonra raporda belirtildiği gibi bölgenin genç ve ekonomik

olarak aktif aileler için çekici hale getirilmesi sağlanamamıştır (Watson-North Cyprus, 2018).

Şekil 3.21: Arabahmed Alanı Geliştirme Projesi Planlama Politikaları Paftası (1985)
(Hazem, 2003)

Şekil 3.22: Yapılan restorasyonlardan sonra Arabahmet Mahallesi (K. Bolkaner, 2018)

Selimiye Alanı Geliştirme Projesi

Arabahmet projesine benzer şekilde Kuzey Kıbrıs temsilcileri ile birlikte hazırlanan proje Berislav Kalogiera tarafından bir rapor haline getirilmiştir. Raporda mevcut durumun değerlendirilmesinin ardından öneriler hazırlanmıştır. Selimiye alanında bulunan diğer önemli tarihi yapılar olan Büyük Han ve Kumarcılar Han'ı yayalaştırma projesi de hazırlanmış, bölgede bulunan bir konutun restorasyonu da örnek oluşturacak şekilde sunulmuştur.

Selimiye Alanı Geliştirme Projesi uygulanmaya başlanmış ve yayalaştırma çalışmaları tamamlanmıştır. Turizm ve ticarete yönelik olan bu alanda daha sağlıklı bir çevre oluşturulabileceği görülmektedir (NMP 2. Phase, 1985).

Şekil 3.23: Selimiye Alanı Geliştirme Projesi kapsamında yapılan yayalaştırma ve yeniden canlandırma çalışmaları (K. Bolkaner, 2018)

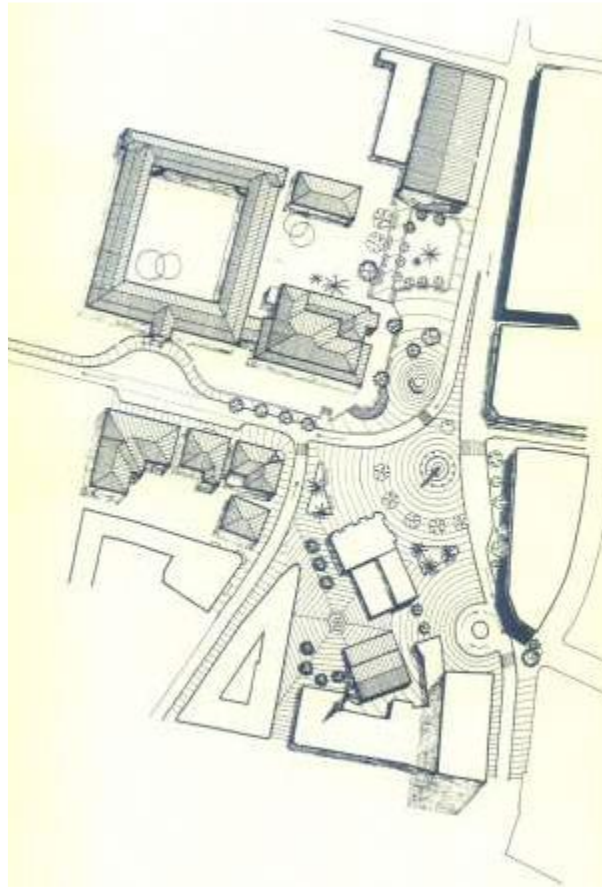
Mula Burcu Açık Hava Tiyatrosu

Bu projenin amacı Lefkoşa'nın sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını karşılayacak yeni bir aktivite kazandırmaktır. Suriçi bölgesinin kuzey-batı kenarında seçilen bu alan eski kentte yaşayan nüfusun kolayca ulaşabileceği bir bölgedir. Açık hava tiyatrosu birçok değişik kültürel fonksiyonun gerçekleşmesine uygun, kapasitesi gerektiğinde 300-400 kişi eklenebilecek biçimde 1000 kişilik tasarlanmıştır. Ancak henüz bu proje ile ilgili bir çalışma başlatılmamıştır.

Lefkoşa İmar Planı İkinci Aşamasında ‘Özel Projeler’ yanında ‘Taslak Proje Tasarımlar’ hazırlanmış olan ancak detaylı raporları olmadığı için yalnızca tasarım paftaları sunulan projeler ise aşağıda verilmiştir (NMP 2. Phase, 1985).

Atatürk Meydanı Geliştirme Projesi

Atatürk Meydanı Projesi 1990’lı yılların başında uygulanmaya başlanmış ve günümüzde kullanılmaktadır. Ancak proje tam anlamıyla tasarlandığı gibi uygulanmamıştır.

Şekil 3.24: Atatürk Meydanı Avan Projesi 1985 (Soygür, 2003)

Şekil 3.25: Atatürk Meydanından bir görünüş (K. Bolkaner, 2018)

Girne Kapısı Geliştirme Projesi

Girne Kapısı Geliştirme Projesi Atatürk Meydanı projesi ile aynı dönemde 1990'lı yılların başlarında uygulanmış ve kullanıma açılmıştır. Girne Kapısı bugün özellikle miting alanı olarak kullanılmakta olan İnönü Meydanının giriş kapısını oluşturmaktadır

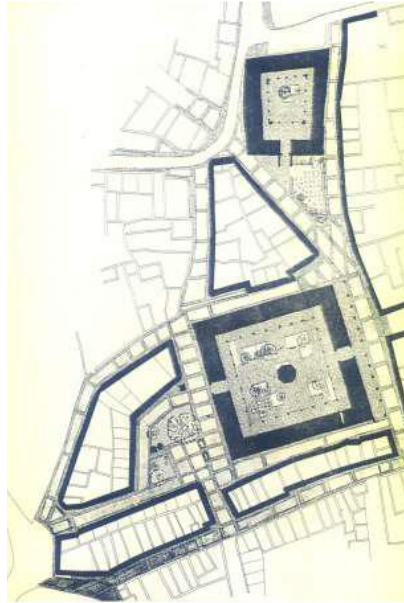
Şekil 3.26: Girne Kapısı Avan Projesi (1985) (Soygür, 2003)

Şekil 3.27: Girne Kapısı'ndan bir görünüş (K. Bolkaner, 2018)

Büyük Han ve Çevresi Yayalaştırma Projesi

Bugün hem yerli halkın hem de turistlerin ilgisini çekmekte olan Büyük Han restorasyon projesi 2002 yılında tamamlanmıştır. Ancak çevresinde tasarlanması planlanan meydan alanı halen otopark olarak hizmet vermektedir.

Şekil 3.28: Büyük Han ve Çevresi yayalaştırma avan projesi (1985) (Soygür, 2003)

Şekil 3.29: Büyük Han'ın günümüzden bir fotoğrafı (K. Bolkaner, 2018)

Samanbahçe Evleri Restorasyon Projesi

Samanbahçe evleri, Şaban Paşa Vakfı'na ait arazi üzerinde Kıbrıs'ta gerçekleştirilen ilk sosyal konut projesidir ve 72 konuttan oluşmaktadır. Samanbahçe Evleri projesi, Lefkoşa Master Plan kapsamındaki en önemli projelerden biridir. Bu projenin amacı kapsamında olan hedef kitle toplumun dar gelirli kesimidir. Samanbahçe'de mahallenin sarı parkelerle döşenmiş, yayalaştırılmış yedi sokağı, yine Osmanlı'nın parlak tarihini çağrıştıran isimlerle anılır: İbni Sina, Piri Reis, Şaban Paşa, Fevzi Çakmak Paşa gibi. 2003-2004 yılları arasında Vakıflar İdaresi teknik personeli tarafından projelendirilip, UNDP'nin finansal desteği ile yürütülen restorasyon çalışmaları kısa bir sürede tamamlanmıştır. Tarihi binaların restorasyonu, altyapı, yayalaştırma, ve peyzaj düzenlemesi açısından önemli projelerden biridir (Kıbrıs Vakıflar İdaresi, 2018).

Şekil 3.30: Samanbahçe Evleri (K. Bolkaner, 2018)

Şekil 3.31: Samanbahçe Evleri (K. Bolkaner, 2018)

Başkent Lefkoşa İmar Planı

Bu plan K.K.T.C Şehir Planlama Dairesi tarafından Kuzey Kıbrıs'a yönelik olarak hazırlanmıştır. 1984 yılında yapılan Lefkoşa İmar Planı ile paralel olarak K.K.T.C yasalarına bir şekilde uygulanabilecek bir plan olarak 1999 yılında düzenlenerek bir taslak olarak yayımlanmıştır. 23 Şubat 2001'de ise İmar Yasasının 14. ve 15. maddesinin verdiği yetkiye dayanılarak onaylanmış ve 17 Nisan 2001 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir. 11 Nisan

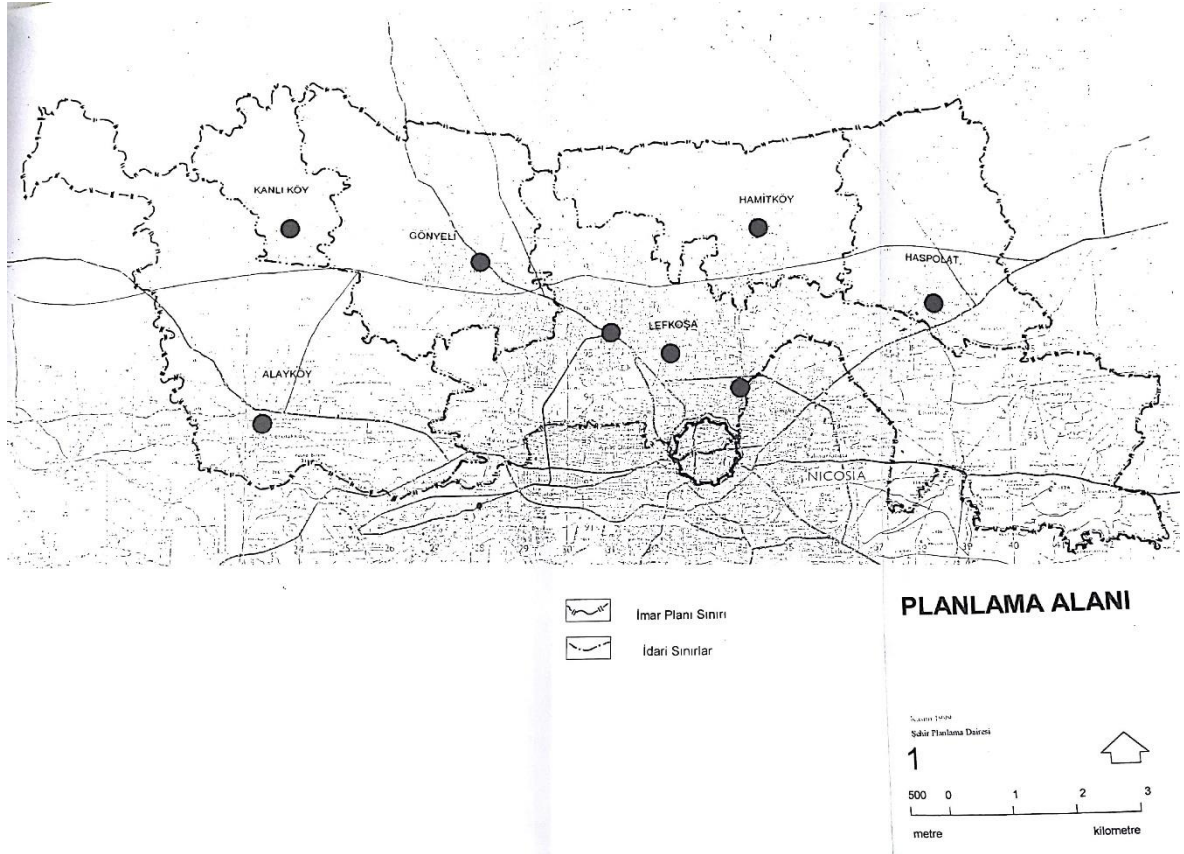
2001’de, Resmi Gazetede yayımlanan İmar Planı Onay İlanında belirtildiği üzere İmar Planı Çalışmaları 1997 yılında başlamıştır.

Kasım 1999’da yayımlanan Lefkoşa İmar Planı Taslağında, İmar Planının genel stratejisi şöyle açıklanmaktadır; Plan alanındaki gelişmelere yüksek derecede kentsel bütünleşme ve toparlama yönünde kılavuzluk etmek, gelecekteki gelişmelerin mevcut gelişmelerle çevrelenmiş alanlar içerisinde kalmasını sağlamak ve kontrolünü oluşturmaktır. Bundan dolayı da elde edilebilir kaynakların rasyonel olarak kullanımını sağlamak bu stratejiyi gerçekleştirmek için kaçınılmaz bir gerekliliktir (LİP Taslağı, 1999).

Lefkoşa İmar Planının amacı, kamu yararı için şöyle açıklanmaktadır;

- İnsanların daha sağlıklı ve daha iyi bir çevrede yaşayabilmesi amacı ile ülkenin içinde etkin bir kimliğe ve öneme sahip olan bir başkent yaratmak,
- Verimli durumda olan tarımsal amaçla kullanılan toprakların yok olmasını engellemek,
- Kentin dağınık biçimde gelişmesini sınırlamak ve kademeli merkezler bütünlüğü olan bir gelişme sağlamak,
- Merkezde olan kentsel yerleşim alanlarının içindeki ve çevre yerleşimlerin arasındaki ulaşımın düzenli bir şekilde olmasını sağlayacak uygulamalar getirmek,
- Gelecek kuşaklara aktarılabilmesi amacıyla, tarihi ve kültürel değerlerin korunmasını sağlamak,
- Kullanımların en iyi ve düzenli bir biçimde dağılımına olanak sağlamak,
- İç içe geçmiş şekilde olan yerleşim yerlerinin, kendi özgün kimliklerinin gelişmesini ve uyum içinde olan bir birliktelik sağlamak,
- Düzensiz ve yayılmış halde olan gelişmeleri sağlıklı bir şekilde toparlamak.

Başkent İmar Planı, Lefkoşa’nın ve yakın çevresinin planlı bir şekilde gelişmesini sağlayabilecek ana bir rehberdir. Bu plan, planlama alanının içinde olan tüm yerleşmeler ve alt bölgeler için yapılan detaylı olan planları yönlendirebilecek ilkeleri ve politikaları kapsayan plandır (LİP 1.0 Başlangıç, 2012).

Şekil 3.32: Başkent Lefkoşa İmar Planı Planlama Alanı (LİP Taslağı, 1999)

Kentsel gelişmelerin bütünleşmesinin başarılması için ilk adım planlama alanının gelecekteki gelişmesini İmar Gelişme Sınırı ile kontrol altına almaktır. Ayrıca Başkent Lefkoşa İmar Planı çerçevesinde bir kentsel koruma çalışması da hazırlanmıştır.

Dairesi, 2009)

Başkent Lefkoşa İmar Planı Kentsel Koruma Çalışması

2001 İmar Planı karar raporunda sunulan kentsel koruma; İmar Yasa'sının 25. maddesine göre koruma alanı olarak tanımlanmış ve 26 nolu haritada gösterilmiştir. Yasanın 31. maddesi ile Suriçi koruma alanı olarak ilan edilmiştir. Koruma; Başkent Lefkoşa'yı oluşturan plan alanında, Suriçi, surlar ve hendeklerini, surlar dışında kalan yerleşme birimlerini, günümüze kadar gelmiş ve Lefkoşa'nın üst kimliği ile her bir yerleşme biriminin kendine ait özgün kimliğinin önemli bir parçası olan ve özgün dokusunu oluşturan eski köy içleri ile doku bütünlüğüne sahip olan alanları kapsamaktadır (LİP 6.12 Kentsel Koruma, 2001).

Lefkoşa Suriçi, Doğu ve Batı kültürlerinin etkileşimlerini yansıtan, tarihi, mimari ve kültürel değerlerin en çok görüldüğü, uluslararası mirasın önemli, nadir ve değerli örneklerini bize sunan önemli bir kentsel çevredir. Planlama alanında bulunan ve özelliklerinden dolayı tarihi, kültürel ve mimari miras olan bu değerler, toplumun çıkarı için bir kalkınma dinamiği olarak yararlanabilecekleri, kültürel ve ekonomik yönden değeri olan etken ve önemli bir kaynaktır. Bundan dolayı sadece bir süsleme olarak değil, tüm plan alanının korunarak planlanması ve gelişmesi amaçlanmıştır. Kentin kimliğinin en önemli parçaları olan bu çevrelerin, günümüz ihtiyaçlarına göre kullanımlarının sürdürülebilir kılınması amacıyla, taşıdıkları değerlerden ve sahip oldukları özelliklerden dolayı bir bütün olarak korunmaları gereklidir. Bu alanlar tarihi, kültürel ve mimari değerleri ve kent kimliğinin oluşmasına sağladıkları katkının yanı sıra, ekonomik değerleri ve sermaye birikimi olmaları nedeniyle de ekonomik olarak yatırım fırsatları sağlamaktadır. Atıl durumda olan bu ekonomik değerlerin ve sermaye birikiminin ülke ekonomisine kazandırılması amacıyla geliştirilmesi ve korunması gerekmektedir.

Suriçi, 2008 yılında Lokmacı kapısının açılmasının ardından, sahip olduğu kültürel ve tarihi özelliklerinden dolayı, turizm potansiyeli ve ekonomik değeri dikkate alınarak, 9 Nisan 2008 tarihli ve S(K-II)873-2008 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla, Suriçi, Surlar ve hendeklerden oluşan alan, 16/87 sayılı Turizm Endüstrisi Teşvik Yasası kapsamında 'Turizm Bölgesi' olarak ilan edilmiştir (LİP 6.12 Kentsel Koruma, 2012).

Başkent Lefkoşa İmar Planı Kentsel Koruma Çalışmasında, Kentsel koruma ana başlığı altında irdelenen konu başlıkları; ana konular ve sorunlar, vizyon, ana hedefler, politika ve öneriler ve uygulamadır.

Yapılan çalışmada, ana konu ve sorunların sıralanmasının ardından, korunması planlanan alanların canlandırılmasına ve bir vizyon kazandırılmasına yönelik öneriler hazırlanmış ana hedefler belirlenmiştir. Bu çalışma kapsamında geliştirme, canlandırma ve sağlıklılaştırma ile koruma politikaları bir bütün olarak ele alınmış, Suriçi'ndeki arazi kullanımının çağdaş yaşam ihtiyaçlarına uyum sağlayabilmesi, yaşam ve çalışma koşullarının iyileştirilmesine katkıda bulunabilmesi amacıyla konut, ticaret, atölye, kültürel, eğitim vb. gibi alanlarda yapılacak düzenlemeleri kapsamaktadır.

Yeniden kullanımlarda ise listeli olan binaların mimari özelliklerine ve plan tiplerine uyumlu bir şekilde yapılması, bölge içinde yeni istihdam yaratıcı ve gelir sağlayıcı ekonomik yatırımları çekebilecek, uyumlaştırılmış kullanım şekillerine izin verilerek, özendirilmesi ve desteklenmesi planlanmıştır. Yapılacak olan kullanım değişikliklerinde ise Suriçi'nin tarihi, kültürel, sosyal, çevresel ve doğal kimliğini bozmadan, koruyarak ve geliştirecek bir biçimde olması gerektiği vurgulanmaktadır. Bunun yanı sıra Suriçi'ndeki arazi kullanım dağılımı incelenmiş, tüm fonksiyonlar için önerilerde bulunulmuş ve dolaşım başlığı altında trafik yönetimi, yayalandırma, otoparklar ve toplu taşımacılık değerlendirilmiştir (LİP 6.12.3.6B Koruma Canlandırma ve Sağlıklılaştırma, 2012).

K.K.T.C Eski Eserler ve Müzeler Dairesi'nin T.C'nin katkıları ile gerçekleştirdiği uygulamalar

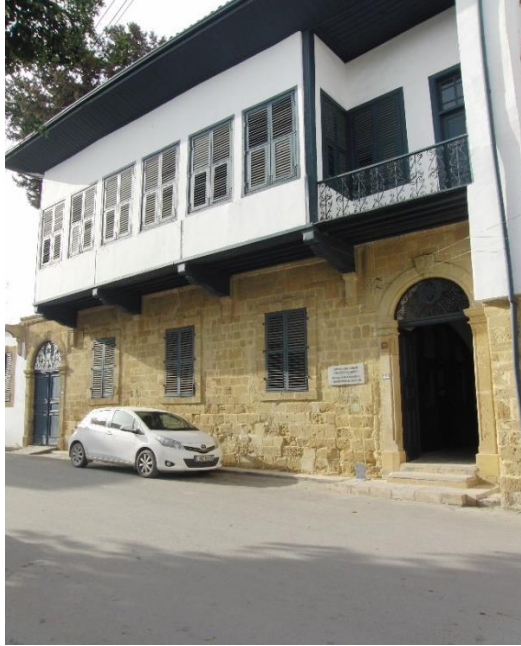
Türkiye Cumhuriyeti desteği ile, Eski Eserler Dairesi tarafından uygulanan kentsel koruma, yenileme ve restorasyon projeleri şöyle sıralanabilir.

- ***Lüzinyan Evi;*** Eski Eserler ve Müzeler Dairesi'nin 2 yıllık restorasyon çalışması ile 1997 Aralık ayında tamamlanmıştır. Yerel dokumacılık sanatının canlandırılması yanında sosyal faaliyetlere de yer verilmiştir. Lüzinyan ve Osmanlı dönemlerine uygun otantik eşyalarla döşenen konakta ayrıca ziyaretçilere hizmet verecek bir servis odası düzenlenmiştir (K.K.T.C. Eski Eserler ve Müzeler Dairesi Müdürlüğü, 2018).

Şekil 3.34: Lüzinyan Evi (K. Bolkaner, 2018)

- ***Derviş Paşa Konağı Ve Etnoğrafya Müzesi;*** 1978 - 1988 yılları arasında yapılan restorasyon çalışmalarının ardından, konağın kütüphane, kültür merkezi veya Eski Eserler ve Müzeler Dairesi olarak düzenlenmesi uygun görülmüştür. Restorasyonu ve düzenlemesi "müze ev" olarak tamamlanmasından sonra konak 21 Mart 1988 tarihinde Etnoğrafya Müzesi olarak ziyarete açılmıştır (K.K.T.C. Eski Eserler ve Müzeler Dairesi Müdürlüğü, 2018).

Şekil 3.35: Derviş Paşa Konağı ve Etnoğrafya Müzesi (K. Bolkaner, 2018)

- **Büyük Han;** Büyük Han'nın restorasyonu 2002 yılında tamamlanmıştır. Günümüzde, ziyaretçilerin oldukça ilgisini çeken ve Kıbrıs'a özgü her türlü antika, elışı ve diğer sanat ürünlerini satan dükkanlara ev sahipliği yapmasının yanı sıra Turist enformasyon merkezi olarak da kullanılmaktadır (Lefkoşa Türk Belediyesi, 2017).

Şekil 3.36: Büyük Han (K. Bolkaner, 2018)

- **Mevlevi Tekke Müzesi;** 2000 yılında başlanılan ve orijinal özelliklerini ortaya çıkaracak şekilde yapılan restorasyon çalışmalarından sonra sadece Mevlevi Müzesi olarak hizmete konması amaçlanmıştır. Konya Mevlana Müzesi'ne gönderilen teknik elemanların hazırladığı proje çerçevesinde iç düzenleme çalışmaları 2002 yılında hızlandırılmış ve hizmete açılmıştır (K.K.T.C. Eski Eserler ve Müzeler Dairesi Müdürlüğü, 2018).

Şekil 3.37: Mevlevi Tekke ve Müzesi (K. Bolkaner, 2018)

- **Mahkeme Binaları;** Yargı Organı ve çeşitli daireler tarafından kullanılmakta olan tarihi mahkeme binalarında 1998 yılından 2009 yılına kadar binanın çeşitli bölümlerinde restorasyonlar yapıldı. Halen bu binalar Yüksek Mahkeme, Lefkoşa Kaza Mahkemesi, Başsavcılık ve Lefkoşa Tapu Amirliği tarafından kullanılmaktadır. (K.K.T.C Mahkemeleri, 2009).

Şekil 3.38: Mahkemeler Binası (K.Bolkaner, 2018)

- **Ayluka Kilisesi;** 1985-1986 yıllarında Eski Eserler ve Müzeler Dairesi ile Halk Sanatları Derneğinin işbirliği ile restore edilmiştir. Restorasyon sonrası Halk Sanatları Derneği (HAS-DER) tarafından kullanılmaktadır (Altan, 2016).

Şekil 3.39: Halk Sanatları Derneği (Altan, 2016)

- **Küçük Mehmet Binaları;** Önceleri ortaokul olarak kullanılmış olan bina şuan Turizm ve Çevre Bakanlığı binası olarak kullanılmaktadır (Soygür, 2003).

Şekil 3.40: Turizm ve Çevre Bakanlığı binası (K. Bolkaner, 2018)

- ***Saçaklı Ev***; 1994-1996 yılları arasında restore edilmiştir. Restorasyondan sonra kültür ve sanat merkezi olarak işlevlendirilen bina, sergi salonu, atölye ve kültürel amaçlarla kullanılmaktadır (Altan,2016).

Şekil 3.41: Saçaklı Ev (K. Bolkaner, 2018)

- ***Haydarpaşa Camisi***; Kıbrıs'ın en mükemmel Gotik binası olarak tanımlanan Lüzinyan yapısı restore edildikten sonra sergi salonu olarak kullanılmaya başlanmıştır (Lefkoşa Türk Belediyesi, 2017).

Şekil 3.42: Haydarpaşa Camisi (K. Bolkaner, 2018)

- **Taş Eserler Müzesi;** St. Sophia Katedrali (Selimiye Camii) avlusunda yer alan bu bina, Venedik Dönemi'nde inşa edilmesine rağmen sonradan yapılan ilavelerle Gotik özellikler de taşımaktadır. Müze 23 Haziran 2003 tarihinde yeni bir düzenlemeyle ziyarete açılmıştır (K.K.T.C. Eski Eserler ve Müzeler Dairesi Müdürlüğü, 2018).

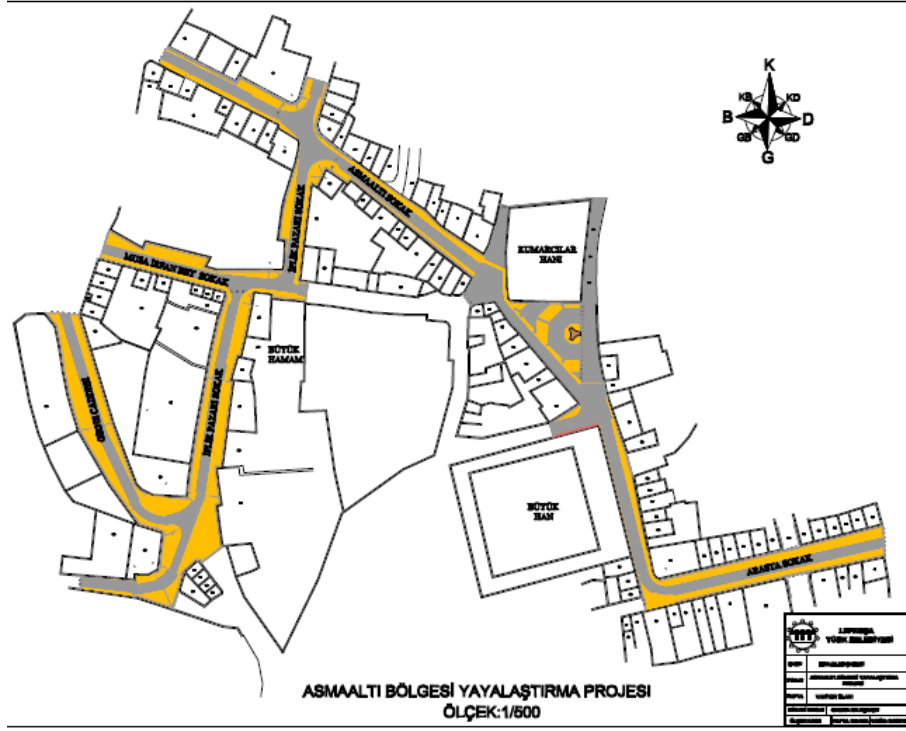
Lefkoşa Belediyesi'nin UNDP, UNHCR, UNOPS, EU katkıları ile gerçekleştirdiği uygulamalar

- **Lefkoşa Kanalizasyon Projesi;** UNDP, UNHCR, UNOPS, EU tarafından 1980-1986 yılları arasında tüm Suriçi bölgesinin içme suyu şebekeleri yenilenmiş, kanalizasyon ağı tamamlanmış ve bölgedeki tüm yollar yeniden asfaltlanmıştır.
- **Belediye Pazarı (Bandabulya) Restorasyonu;** UNDP ve Lefkoşa Belediyesi ortak çalışmaları doğrultusunda 2004 yılında, toptan satış bölümü taverna-kafe merkezi haline getirilmiştir. Belediye pazarı binasının günümüze kadar geçirdiği restorasyon çalışmalarının en kapsamlısı 2010-2012 yılları arasında gerçekleşmiştir. Avrupa Birliği tarafından finanse edilen ve UNDP-Gelecek için ortaklık yönetiminde 'Lefkoşa Suriçi Bölgesi'nin Revitalizasyonu ve Mimari Mirasının Korunması' projeleri kapsamında Eski Lefkoşa Belediye Pazarının, rehabilitasyon çalışmaları, Eylül 2010'da tamamlanmıştır (Akansu, 2017).

Şekil 3.43: Lefkoşa Belediye Pazarı'nın yapılan restorasyon sonrası görünümü (K. Bolkaner, 2018).

- **Arasta Yayalaştırma Projesi;** Nicosia Master Plan (NMP) önerileri doğrultusunda, UNDP ve UNHCR'in sağladığı mali desteklerle Lefkoşa Belediyesi tarafından yürütülmektedir. Proje kapsamında; Asmaaltı Sokak, Arasta Sokak, İplik Pazarı sokak, Musa İrfan Bey Sokak, Kumarcılar Hanı önü ve Girne Caddesi-İplik Pazarı Sokak yayalandırma projeleri uygulanacaktır.

Şekil 3.44: Asmaaltı Bölgesi Yayalaştırma Projesi kapsamında uygulama yapılacak olan sokaklar (Lefkoşa Türk Belediyesi Arşivi, 2018)

Şekil 3.45: Asmaaltı Bölgesi Yayalaştırma Projesi kapsamında yayalaştırılan sokaklar (K. Bolkaner, 2018)

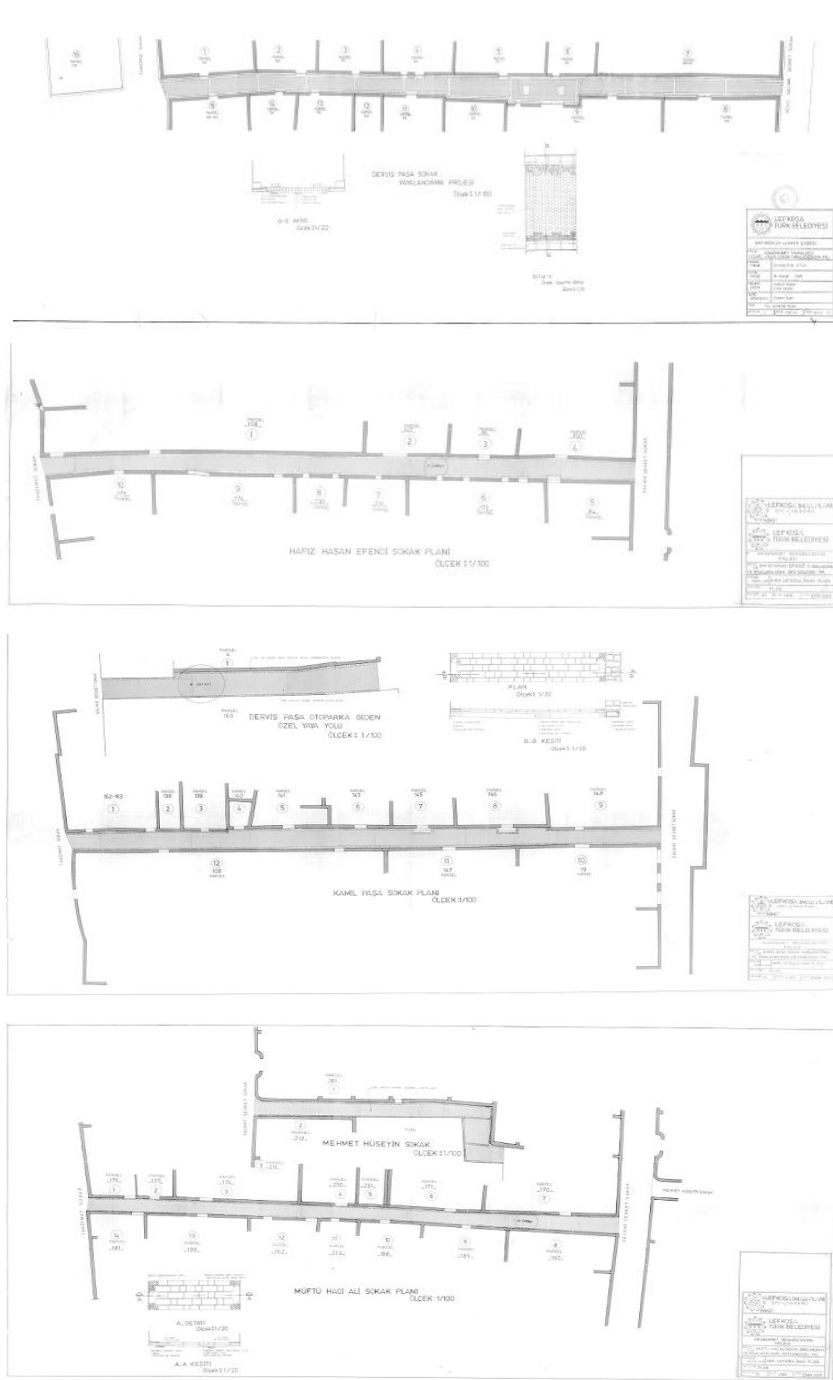
Şekil 3.46: Asmaaltı Bölgesi Yayalaştırma Projesi kapsamında yayalaştırma uygulamaları devam eden Kumarcılar Hanı önü (K. Bolkaner, 2018)

- **Lefkoşa Surları'nın Restorasyonu;** 1999 yılında UNOPS'un katkılarıyla başlatılan proje tüm Lefkoşa Surlarının restorasyonunu kapsamaktadır (Soygür, 2003).

Şekil 3.47: Lefkoşa Surlarının restorasyon sonrası görünümü (K. Bolkaner, 2018)

- **Arabahmed Mahallesi Projesi;** Osmanlı mimarisini yansıtan en güzel bölgelerden biri olan ve günümüze kadar bozulmadan gelebilen Arabahmed Mahallesi'nin korunması 1987 yılında UNHCR-UNOPS'un katkılarıyla etap etap sürdürülmüştür. Nicosia Master Plan (NMP) çerçevesinde, 1997 yılında Derviş Paşa Sokak Yayalaştırma Projesi, 2000 yılında Hafız Hasan Efendi Sokak Yayalaştırma ve Binaların Kısmi Restorasyonu Projesi, Kamil Paşa Sokak Yayalaştırma ve Binaların Kısmi Restorasyonu Projesi ve yine aynı yılda Müftü Hacı Ali Sokak Yayalaştırma ve Binaların Kısmi Restorasyonu Projesi uygulanmaya başlanmış ve tamamlanmıştır.

Şekil 3.48: Arbahmed Mahallesi Projesi kapsamında yayalaştırılması yapılan Derviş Paşa Sokak, Hafız Hasan Efendi Sokak, Kamil Paşa Sokak ve Müftü Hacı Ali Sokağa ait uygulama projeleri (LTB Arşivi, 2018)

Şekil 3.49: Arabahmed Mahallesi Projesi kapsamında yayalaştırılması yapılan Derviş Paşa Sokak, Hafız Hasan Efendi Sokak, Kamil Paşa Sokak ve Müftü Hacı Ali Sokağın günümüze ait fotoğrafları (K. Bolkaner, 2018)

1987 yılında başlayan Arabahmed Rehabilitasyon Projesi çerçevesinde, Lefkoşa Belediyesi bünyesinde, Lefkoşa İmar Planı Arabahmed Rehabilitasyon Projesi gurubunun 1999 yılında restorasyon projesini hazırlayıp, Eylül 2000’de UNOPS’un sağladığı fonlardan yararlanarak restore ettiği projelerden birisi de Arabahmed Kültür ve Sanat Evi’dir. Bugün Lefkoşa Türk Belediyesi’nin denetiminde olan binada tiyatro salonu, sinema, video gösterimi, konferans, sergi, konser ve kütüphane amaçlarıyla kullanılmaktadır (Altan, 2016).

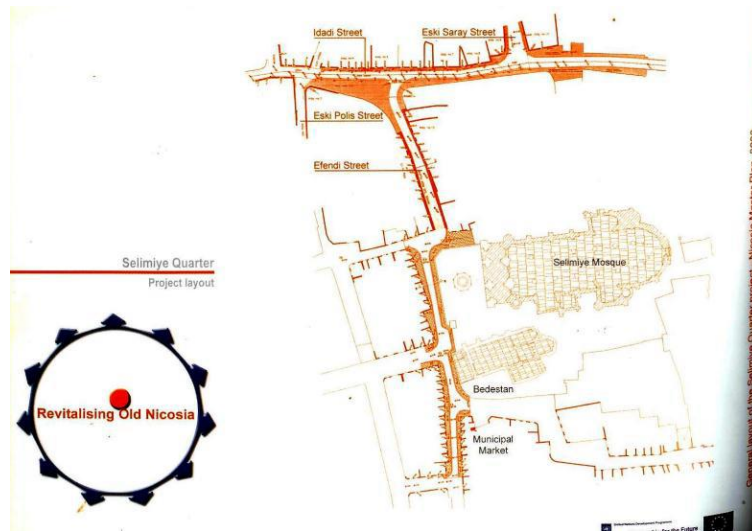
Şekil 3.50: Arabahmed Kültür ve Sanat Evi (K. Bolkaner, 2018)

Arabahmed Rehabilitasyon Projesi çerçevesinde, 1990 yılında UNHCR’in sağladığı katkılarla aslına uygun bir biçimde restore edilen ve uzun bir süre Sanatçı ve Yazarlar Birliği tarafından kullanıldıktan sonra 2002 yılında restoran olarak kullanılmaya başlayan bir diğer yapı ise Bohcaliyan Konak’tır.

Şekil 3.51: Bohcaliyan Konak (K. Bolkaner, 2018)

- **Selimiye Bölgesi Projesi;** Lefkoşa Master Planı çerçevesinde, UNDP-PFF'nin katkılarıyla, Eski Lefkoşa'nın Rehabilitasyonu kapsamında gerçekleştirilen proje, bölgenin yayalaştırılması, otoparkların temini, bina cephelerinin restorasyonu ve pazarın iyileştirilmesi gibi önemli müdahaleleri içeriyordu. 2001-2003 yılları arasında gerçekleştirilen Selimiye Projesi Selimiye Mahallesi, Cami, Bedesten, İdadi Sokak ve Efendi Sokak alanını kapsamaktadır (Mahallae, 2013).

Şekil 3.52: Selimiye Bölgesi Projesi (Revitalising Old Nicosia) (UNDP Cyprus, 2004)

Şekil 3.53: Selimiye Cami ve yayalaştırılan meydan (K. Bolkaner, 2018)

- **Bedesten (Aziz Nikolas Kilisesi);** Proje iki evrede tamamlanmıştır. 1. evre 2004-2006 yılları arasında yapılan yapısal çalışmalardan oluşmaktadır. 2. Evre ise bir yıl sonra gerçekleştirilen ve binanın son başarılı restorasyon projesi, Lefkoşa Master Planı çerçevesinde UNDP-PFF (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, Gelecek için Ortaklık) tarafından yürütülmüş ve Avrupa Birliği fonları ile Kıbrıs Vakıflar İdaresi tarafından finanse edilerek Ekim 2009'da yeniden kullanımı için koruma çalışmaları tamamlanmıştır. Lefkoşa'nın Suriçi Bölgesinin merkezinde olan bina çok amaçlı kültürel bir merkez işleviyle bölgeye yeni bir canlılık kazandırmış ve 2009 yılında Europa Nostra Ödülü'ne (Avrupa Birliği Kültür Mirası Ödülü) layık görülmüştür (Hacışevki ve Bozatlı, 2013).

Şekil 3.54: Bedesten'nin günümüzden fotoğrafları (K. Bolkaner, 2018)

- ***Girne Caddesi ve Çevresi Geliştirme Projesi;*** Nicosia Master Plan (NMP) doğrultusunda UNDP- UNHCR (Habitat)'ın sağladığı katkılarla, 1990 yılında AB için hazırlanan proje, Lefkoşa Türk Belediyesi tarafından uygulanmıştır (Keleş ve İşcioğlu, 2009).

3.4 Araştırma Alanının Swot Analizi ile Güçlü ve Zayıf Yönlerinin Tespiti

Tablo 3.2: Çalışma alanının swot analizi

GÜÇLÜ YÖNLER	ZAYIF YÖNLER
➤ Bölgenin zengin, kültürel bir tarihi çevreye sahip olması ➤ Araştırma alanındaki tarihi yapıların kısmen korunuyor olması ➤ Lefkoşa kentinin merkezinde bir odak noktası oluşturmaları ➤ Kent kimliğinin korunuyor olması ➤ Bölgeye ulaşım sorununun olmaması ➤ Restore edilen binaların işletmeler, sanatçılar ve üniversiteler tarafından tercih ediliyor olması ➤ Restoran, kafe ve bar gibi ticari işletmeler tarafından tercih edilmesi ➤ Bölgede restore edilen ve yeniden işlevlendirilen yapıların kullanımının turizme olumlu katkısı olması	➤ Bölgede otopark alanlarının yetersiz olması ➤ Bölgede yaya yollarının yetersiz olması ➤ Yayalaştırılan sokakların otopark olarak kullanılması ➤ Bölgedeki trafiğin düzensiz olması ➤ Bölgede peyzaj düzenlemelerinin yetersiz olması ➤ Bölgede yeteri kadar kent mobilyası kullanımının olmaması
FIRSATLAR	KISITLAMALAR
➤ Bölgede ticaret yapanların ve ziyaretçilerin tarihi çevre korunmasına olumlu yaklaşımlarının olması ➤ Bölgedeki restorasyonlar ve koruma çalışmaları için yardım eden dış kaynakların olması ➤ Belediyenin tarihi çevre korumaya yönelik olumlu yaklaşımlarının olması ➤ Bölge için düzenlenmiş bir koruma planının olması	➤ Bölgedeki tarihi binaların yerleşik halk tarafından değerinin bilinmemesi ve bu yapıları bilinçsizce kullanmaları ➤ Bölgede yerleşik olan halkın sosyo-kültürel yapısının düşük olması ➤ Bölgede yaşayan halkın koruma ve restorasyonlar için ekonomik gücünün yetersiz olması ➤ Bölgeye gelen ziyaretçilerin otopark sorunu yaşamaları

BÖLÜM 4

MATERYAL VE YÖNTEM

4.1 Materyal

Araştırma alanı olarak, Lefkoşa sınırları içerisinde bulunan ve eski tarihi dokusuyla günümüze kadar gelebilmiş Suriçi bölgesinin kuzey tarafında kalan alanı seçilmiştir. Lefkoşa Suriçi, tarihi kimliğinin yanı sıra kentin merkezi bir konumunda olması ve tarihi yapıların, yapılan restorasyonlar ve yeniden işlevlendirme çalışmaları nedeniyle günümüzde de tercih edilip kullanılıyor olması ve dolayısıyla sosyo-kültürel yaşamın devam ediyor olması nedeniyle tercih edilmiştir.

Araştırma kapsamında tarihi çevre, kentsel tasarım, tarihi çevre koruma ve plan yaklaşımları tanımlanmış, kültürel bir miras olan tarihi çevrelerin sürdürülebilirliğinin sağlanması ve yeniden işlevlendirmesi araştırılmıştır. Bu doğrultuda Lefkoşa Suriçi'nin tarihsel gelişimi ve bölgenin kuzey tarafında yapılan koruma ve plan yaklaşımları araştırılarak günümüzde restore edilerek kullanılan tarihi yapılara örnekler verilmiştir.

Bu nedenle bölgede bulunan tarihi yapıların restorasyonlarının, yayalandırma, yeniden işlevlendirme ve kentsel tasarım çalışmalarının, bölgeye gelen kent kullanıcıları üzerindeki algı, etkileri ve memnuniyetleri yapılan anketlerle ölçülmüş bu çalışmalar hakkındaki görüş ve düşünceleri araştırılmıştır.

4.2 Yöntem

4.2.1 Araştırmanın yöntemi

Bu araştırma tarihi çevrelerde yenileme ve kentsel tasarım yaklaşımlarının kent kullanıcıları üzerindeki algılarının ve görüşlerinin araştırılması amacıyla yapılmış bir çalışmadır. Araştırma yapılırken tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli; çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla, evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan çalışmadır.

4.2.2 Araştırma evreni ve örneklem

Araştırma evreni Lefkoşa Suriçi'nin kuzey bölgesini çeşitli amaçlarla kullanan ve ziyaret eden kent kullanıcılarından oluşmaktadır. Araştırma evrenin tümüne ulaşılması zaman, maliyet ve kontrol nedenlerinden dolayı güç olduğu için evreni temsil edebilmek için basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Lefkoşa Suriçi'nin kuzey tarafında olan bölgelerinden eşit sayılarda olacak şekilde 40 kişi bölgede mevcut esnaf, 40 kişi bölgeye gelen kullanıcı ve turist, 40 kişi Lefkoşa'nın diğer bölgelerinden seçilerek toplam 120 kişi ile görüşülmüştür.

4.2.3 Veri toplama araçları

Verileri toplamak için yapılan anket çalışması üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, ankete katılan kent kullanıcılarının demografik özelliklerine yönelik sorular bulunmaktadır. İkinci bölümde, kullanıcıların Lefkoşa Suriçini ne sıklıkla ziyaret ettiklerine dair ve kullanım yoğunluklarına ilişkin sorular sorulmuştur. Üçüncü bölümde ise Lefkoşa Suriçi bölgesinde yapılan çalışmalar doğrultusunda, kent kullanıcılarının görüşlerine ilişkin sorular yer almaktadır. Bu bölümde değerlendirme ölçütü olarak 5'li Likert ölçeği (Kesinlikle katılıyorum=5, Katılıyorum=4, Kararsızım=3, Katılmıyorum=2, Kesinlikle katılmıyorum=1) kullanılmıştır.

4.2.3.1 Kişisel bilgiler

Soru formunun ilk bölümünde yer alan kişisel bilgiler başlığı altında araştırma kapsamına alınan ziyaretçilerin cinsiyet, yaş, eğitim durumu, uyruk, ikamet yeri ve meslek gibi sosyo-demografik özelliklerinin belirlenmesi amacıyla yöneltilmiş sorular yer almaktadır.

4.2.3.2 Kullanım yoğunluğu

Bu bölümde araştırmaya dahil edilen ziyaretçilerin Lefkoşa Suriçi bölgesini kullanım yoğunluğunun saptanması amacıyla bölgeye geliş sıklıkları, geliş nedenleri, en çok ziyaret ettikleri yerler ve bölgede tercih etmedikleri yerlere ilişkin sorular yer almaktadır.

4.2.3.3 Kullanıcı görüşleri

Soru formunun üçüncü bölümünde araştırma kapsamına alınan ziyaretçilerin Lefkoşa Suriçi bölgesinde uygulamaya konan restorasyon ve yayalaştırma çalışmalarına, çevre kirliliğine,

otopark sorunlarına, yönlendirme ve tabelalara, aydınlatma çalışmalarına ve tarihi dokunun korunmasına yönelik görüşlerinin saptanması amacıyla yöneltilmiş sorular yer almaktadır.

4.2.4 Verilerin Toplanması

Araştırma kapsamında verileri toplama aracı olarak kullanılan anket formu 02.03.2018-07.03.2018 tarihleri arasında yüz yüze görüşme tekniği kullanılarak uygulanmıştır.

Sorular katılımcılara iletilmeden önce katılımcılara araştırmanın amaçları hakkında bilgi verilmiş ve elde eden verilerin sadece bilimsel çalışmada kullanılacağı belirtilmiştir.

4.2.5 Verilerin İstatistiksel Değerlendirilmesi

Araştırmada anket sorularından elde edilen bilgiler ve veriler bilgisayar ortamına aktararak Statistical Package for Social Sciences (SPSS) 24.0 veri analizi programı ile değerlendirilmiştir.

Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerinin, Lefkoşa Surlariçi bölgesini kullanım yoğunluğunun ve görüşlerinin saptanmasında frekans analizi kullanılmıştır ve elde edilen veriler frekans dağılım tablolarında gösterilmiştir.

Anket çalışmasına katılan ziyaretçilerin cinsiyetlerine, yaş gruplarına, uyruklarına, eğitim durumlarına ve gruplarına (esnaf, ziyaretçi, surdışı) göre Lefkoşa Suriçi bölgesinde uygulamaya konan restorasyon ve yayalaştırma çalışmalarına, çevre kirliliğine, otopark sorunlarına, yönlendirme ve tabelalara, aydınlatma çalışmalarına ve tarihi dokunun korunmasına yönelik görüşlerinin karşılaştırılmasında ki kare analizi kullanılmıştır.

BÖLÜM 5

BULGULAR

5.1 Alan Çalışması

Bu anket çalışmasında tesadüfî örnekleme yöntemi kullanılarak 40 kişi Lefkoşa Suriçi bölgesinde mevcut esnaf, 40 kişi bölgeye gelen kullanıcı ve turist, 40 kişi Lefkoşa'nın diğer bölgelerinden olmak üzere toplam 120 kişi ile görüşülmüştür.

5.1.1 Yapılan anket çalışmasına katılan kullanıcı profili

Tablo 5.1: Katılımcıların demografik özelliklerine göre dağılımı (n=120)

Tanıtıcı Özellikler	Sayı (n)	Yüzdelik (%)
Cinsiyet		
Kadın	54	45,00
Erkek	66	55,00
Yaş Grubu		
18-34 yaş arası	50	41,67
35-44 yaş arası	32	26,67
45 yaş ve üzeri	38	31,67
Uyruk		
KKTC	95	79,17
TC	25	20,83
İkametgah yeri		
KKTC	102	85,00
Diğer	18	15,00
KKTC yaşam süresi (n=102)		
10 yıl ve altı	10	9,80
11 - 20 yıl	8	7,84
21 - 30 yıl	21	20,59
30 +	63	61,76
Eğitim Durumu		
İlköğretim	12	10,00
Lise	40	33,33
Lisans	49	40,83
Lisansüstü	19	15,83

Meslek		
Öğrenci	8	6,67
Memur	13	10,83
Özel sektör	50	41,67
Serbest Meslek	37	30,83
Emekli	10	8,33
İşsiz	2	1,67

Tablo 5.1’de anket çalışmasına katılan bireylerin tanıtıcı özelliklerine göre dağılımı verilmiştir.

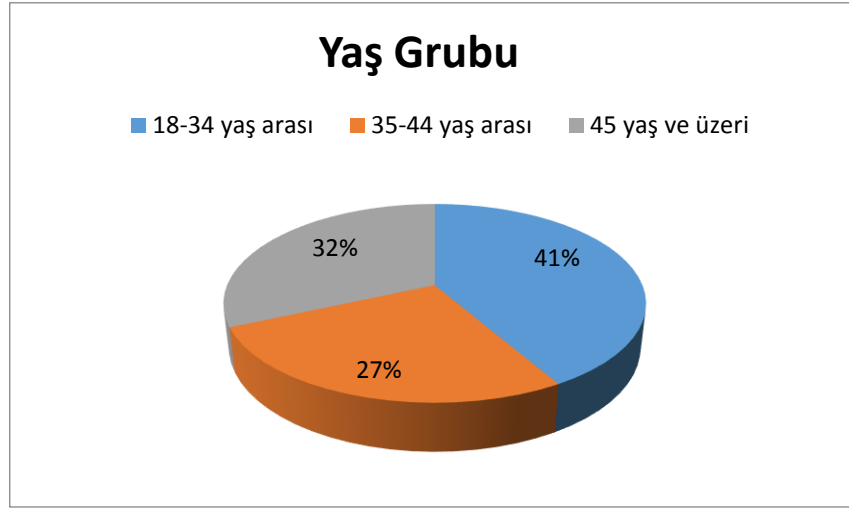
5.1.2 Anket çalışmasına katılan kullanıcıların demografik özellikleri

Tablo 5.1 incelendiğinde, Şekil 5.1’ de gösterildiği üzere araştırmaya dahil edilen bireylerin %45,0’inin kadın ve 55,0’inin erkek olduğu saptanmıştır.

Şekil 5.1: Katılımcıların cinsiyetlerine göre dağılımı

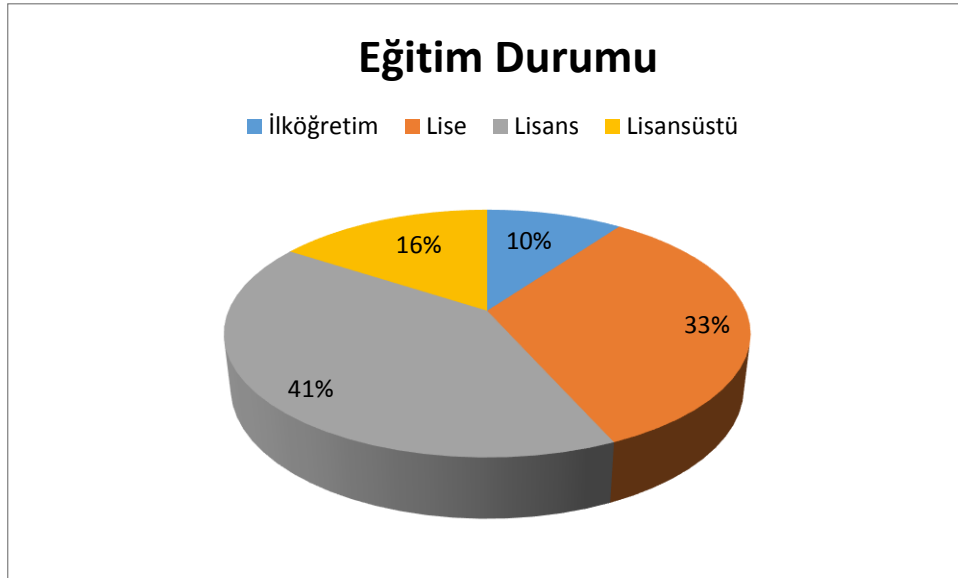
Şekil 5.2’ de araştırmaya dahil edilen bireylerin %41,67’sinin 18-34 yaş arası, %26,67’sinin 35-44 yaş arası ve %31,67’sinin 45 yaş ve üzerindeki yaş grubunda yer aldığı görülmüştür.

Şekil 5.2: Katılımcıların yaş gruplarına göre dağılımı

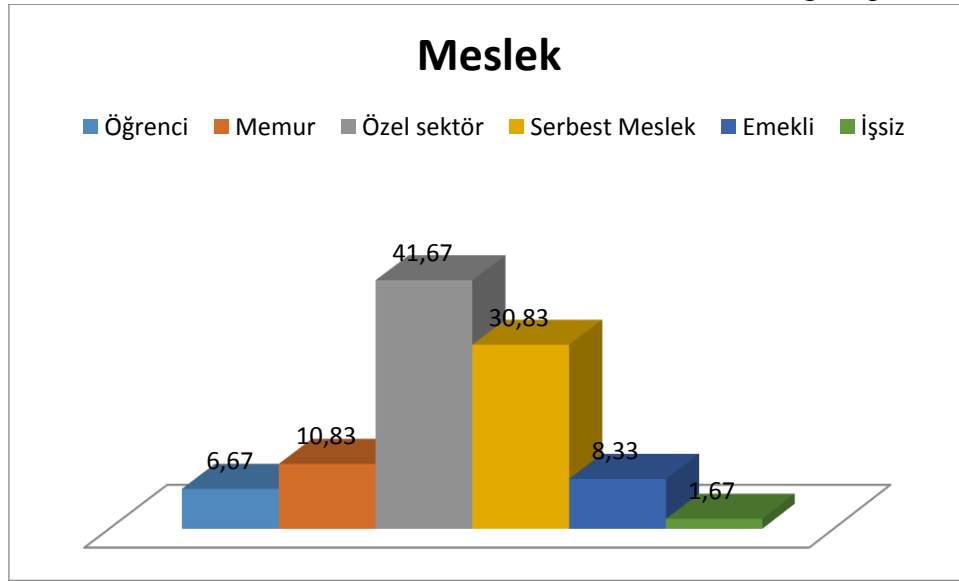
Anket çalışmasına katılan kullanıcıların %79,17'sinin KKTC uyruklu, %20,83'ünün ise TC uyruklu olduğu, %85,0'inin ikamet yerinin KKTC olduğu ve KKTC'de yaşayan bireylerin %61,76'sının 30 yıl ve üzeri süredir, %20,59'unun 21-30 yıl arası, %7,84'ünün 11-20 yıl arası ve %9,80'inin 10 yıl ve altı süredir KKTC yaşadığı saptanmıştır.

Şekil 5.3' de görüldüğü gibi katılımcıların eğitim durumlarına göre dağılımı incelendiğinde, %10,0'unun ilköğretim mezunu, %3,33'ünün lise mezunu, %40,83'ünün lisans ve %15,83'ünün lisansüstü mezunu olduğu görülmüştür.

Şekil 5.3: Katılımcıların eğitim durumlarına göre dağılımı

Şekil 5.4’de ise araştırmaya dahil edilen bireylerin %41,67’sinin özel sektör çalışanı, %10,83’ünün memur ve %30,83’ünün serbest meslek sahibi olduğu saptanmıştır.

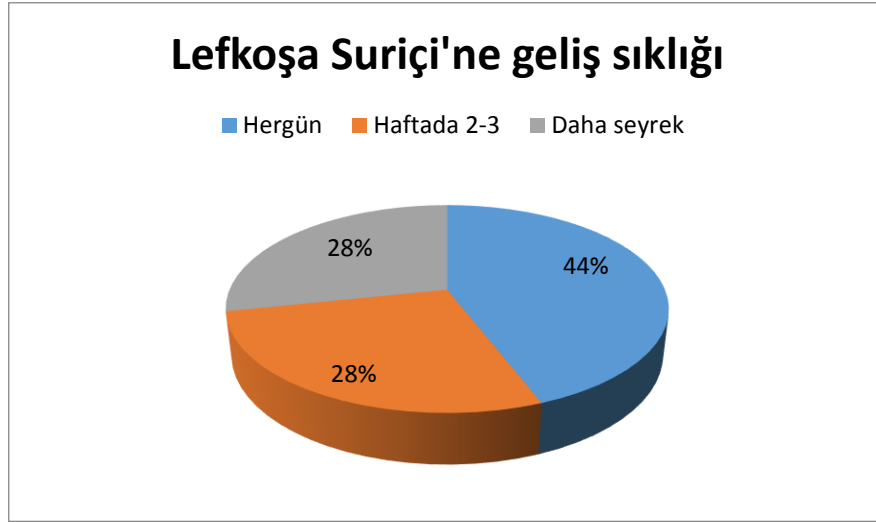
Şekil 5.4: Katılımcıların mesleklerine göre dağılımı

5.1.3 Bölgenin kullanım yoğunluğuna göre değerlendirilmesi

Tablo 5.2: Katılımcıların Lefkoşa Suriçi'ne geliş sıklığı ve nedenlerine göre dağılımı (n=120)

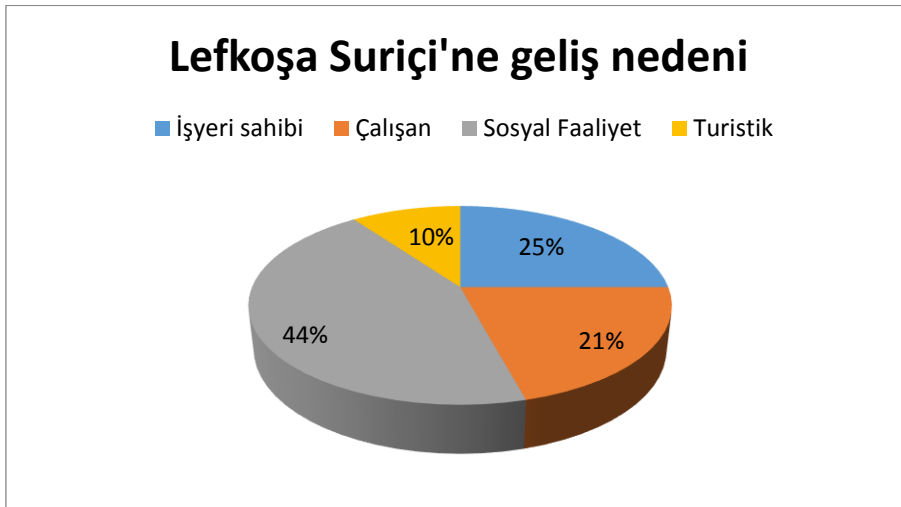
	Sayı (n)	Yüzde (%)
Lefkoşa Suriçi'ne geliş sıklığı		
Her gün	53	44,17
Haftada 2-3	33	27,50
Daha seyrek	34	28,33
Lefkoşa Suriçi'ne geliş nedeni		
İş sahibi	30	25,00
Çalışan	25	20,83
Sosyal Faaliyet	53	44,17
Turistik	12	10,00

Tablo 5.2’de araştırmaya katılan bireylerin Lefkoşa Suriçi’ne geliş sıklığı ve nedenlerine göre dağılımı verilmiş olup, katılımcıların %44,17’sinin her gün, %27,50’sinin haftada 2-3 gün ve %28,33’ünün daha seyrek aralıklarla Lefkoşa Suriçi’ne geldiği saptanmıştır ve Şekil 5.5’de gösterilmiştir.

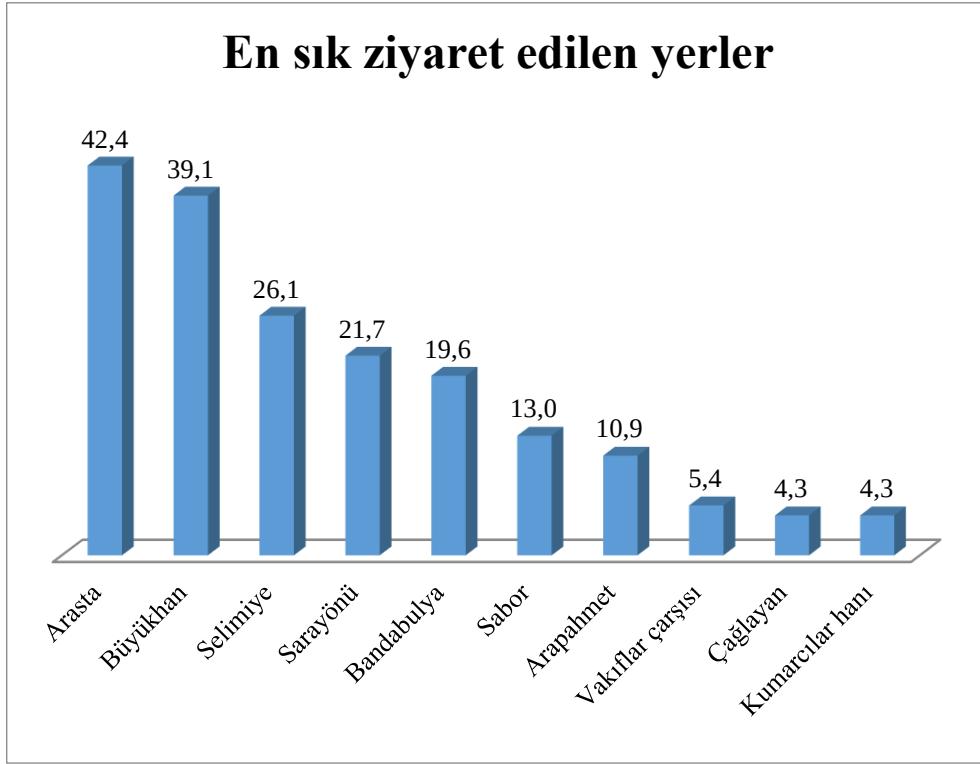

Şekil 5.5: Katılımcıların Lefkoşa Suriçi'ne geliş sıklığının dağılımı

Araştırmaya dahil edilen bireylerin Lefkoşa Suriçi'ne geliş nedenleri incelendiğinde, %25,0'inin bölgede işyeri sahibi olduğu, %20,83'ünün bölgede yer alan işyerlerinde çalıştığı, %44,17'sinin sosyal faaliyet için ve %10,0'unun turistik gezi kapsamında Lefkoşa Suriçi'ne geldiği görülmüştür ve Şekil 5.6'da gösterilmiştir.

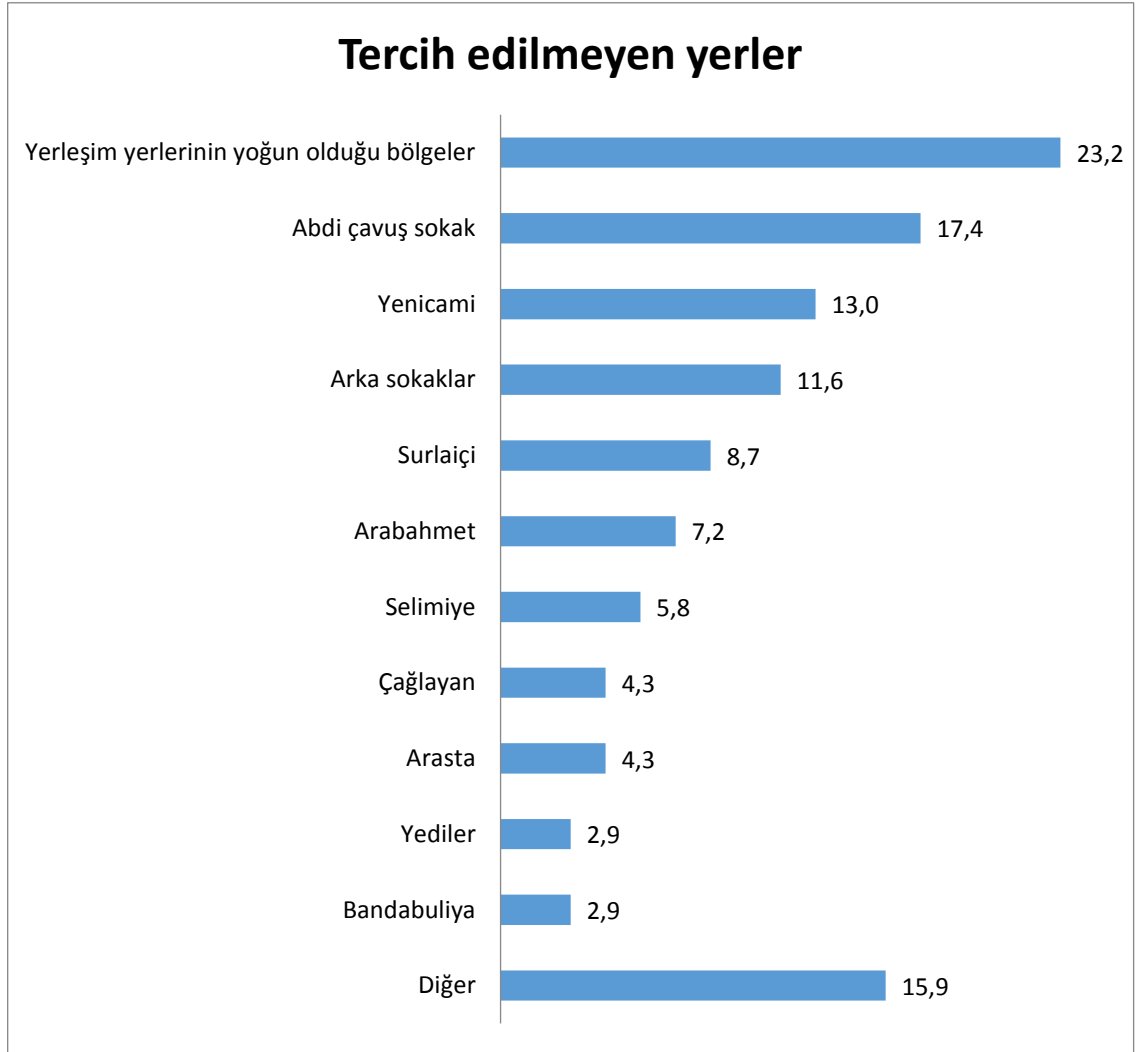

Şekil 5.6: Katılımcıların Lefkoşa Suriçi'ne geliş nedenlerine göre dağılımı

Şekil 5.7: Katılımcıların Lefkoşa Suriçi bölgesinde en sık ziyaret ettikleri yerlerin dağılımı

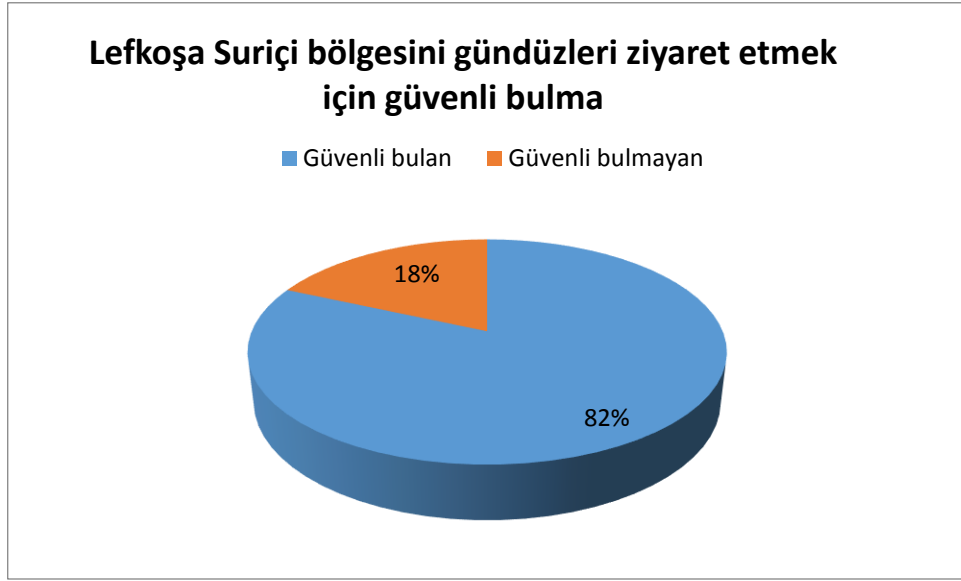
Şekil 5.7’de verilen katılımcıların Lefkoşa Suriçi bölgesinde en sık ziyaret ettikleri yerlerin dağılımına ilişkin sonuçlar incelendiğinde, katılımcıların %42,4’ünün en sık Arasta’yı, %39,1’inin Büyükhan’ı, %26,1’inin Selimiye’yi, %21,7’sinin Sarayönü’nü ve %19,6’sının Bandabulya’yı ziyaret ettikleri tespit edilmiştir.

Şekil 5.8: Katılımcıların Lefkoşa Suriçi bölgesinde ziyaret etmeyi tercih etmedikleri yerlerin dağılımı

Şekil 5.8’de araştırma kapsamına alınan bireylerin Lefkoşa Suriçi bölgesinde ziyaret etmeyi tercih etmedikleri yerlerin dağılımı verilmiştir.

Şekil 5.8 incelendiğinde, katılımcıların %23,2’sinin Lefkoşa Suriçi’nde yerleşim yerlerinin yoğun olduğu bölgeleri, %17,4’ünün Abdi Çavuş Sokak, %13,0’ünün Yenicami bölgesini, %11,6’sının ise bölgede bulunan arka sokakları ziyaret etmeyi tercih etmedikleri saptanmıştır.

Şekil 5.9: Katılımcıların Lefkoşa Suriçi bölgesinin gündüzleri ziyaret etmek için güvenli bulma durumlarının dağılımı

Şekil 5.9’da verilen katılımcıların Lefkoşa Suriçi bölgesini gündüzleri ziyaret etmek için güvenli bulma durumlarının dağılımına ilişkin sonuçlar incelendiğinde, araştırmaya katılan bireylerin %82,0’sinin Lefkoşa Suriçi bölgesini gündüzleri ziyaret etmek için güvenli bulduğu, %18,0’inin ise güvenli bulmadığı tespit edilmiştir.

5.1.4 Bölgenin kullanıcı görüşlerine göre değerlendirilmesi

Tablo 5.3’te araştırma kapsamına alınan bireylerin Lefkoşa Suriçi bölgesine ilişkin görüşlerinin dağılımı verilmiştir.

Tablo 5. 3: Katılımcıların Lefkoşa Suriçi bölgesine ilişkin görüşlerinin dağılımı (n=120)

	Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum	
	n	%	n	%	n	%
1. Bölgede yapılan sağlıklılaştırma ve yenileme (restorasyon) çalışmalarını yeterli buluyorum.	45	37,50	18	15,00	57	47,50
2. Suriçi bölgesinde belli bölgelerde yapılan yayalaştırma çalışmalarının suriçi ekonomisine katkısı olduğunu düşünüyorum.	62	51,67	30	25,00	28	23,33
3. Bölgede yapılan restorasyon ve yeniden işlevlendirme çalışmalarının bölge ekonomisine katkısı olduğunu düşünüyorum.	95	79,17	9	7,50	16	13,33
4. Bölgede çevre kirliliğinin fazla olduğunu düşünüyorum.	86	71,67	13	10,83	21	17,50
5. Bölgedeki önemli sorunlardan biri olarak otoparkların yetersiz olmasını buluyorum.	102	85,00	8	6,67	10	8,33
6. Bölgede yaya yollarını ve yeşil alanları yetersiz buluyorum.	95	79,17	6	5,00	19	15,83
7. Bölgedeki tabela ve yönlendirme işaretlerini yeterli buluyorum.	53	44,17	17	14,17	50	41,67
8. Bölgede mevcut olan çöp kutularını yeterli buluyorum.	32	26,67	23	19,17	65	54,17
9. Bölgede mevcut olan aydınlatma elemanlarını yeterli buluyorum.	25	20,83	26	21,67	69	57,50
10. Belediyenin bölgedeki hizmetlerinden (çöp toplama ve temizlik) memnunum.	30	25,00	29	24,17	61	50,83
11. Bölgedeki trafiğin durumundan memnunum.	22	18,33	16	13,33	82	68,33
12. Bölgede yapılan yenileme çalışmalarında kullanılan cephe ve zemin kaplamalarının bölgenin tarihsel çevresine uygun olduğunu düşünüyorum.	53	44,17	25	20,83	42	35,00
13. Lefkoşa Suriçi'nde toplu taşıma araçlarını gerekli buluyorum.	71	59,17	18	15,00	31	25,83
14. Bölgede yeniden işlevlendirilen yapıların üniversiteler, sanatçılar veya sivil toplum örgütleri tarafından kullanılmasını uygun buluyorum.	96	80,00	11	9,17	13	10,83
15. Bölgede yeniden işlevlendirilen yapıların restoran, bar, kafe ve bunun gibi işlevleri olan işletmeler tarafından kullanılmasını uygun buluyorum.	103	85,83	8	6,67	9	7,50
16. Lefkoşa Suriçi'ndeki tarihi çevre ve tarihi yapıların korunması gerektiğini düşünüyorum.	113	94,17	3	2,50	4	3,33

Araştırmaya katılan bireylerin %37,50'sinin “1. Bölgede yapılan sağlıklaştırma ve yenileme (restorasyon) çalışmalarını yeterli buluyorum.” önermesine katılıyorum ve %47,50'sinin katılmıyorum şeklinde yanıt verdiği ve %15,0'inin bu konuda kararsız olduğunu ifade ettiği saptanmıştır.

Katılımcıların %51,67'si “2. Suriçi bölgesinde belli bölgelerde yapılan yayalaştırma çalışmalarının Suriçi ekonomisine katkısı olduğunu düşünüyorum.” önermesine katılıyorum, %25,0'i kararsızım ve %23,33'ü katılmıyorum yanıtını vermiştir.

Araştırmaya dahil edilen bireylerin %79,17'si “3.Bölgede yapılan restorasyon ve yeniden işlevlendirme çalışmalarının bölge ekonomisine katkısı olduğunu düşünüyorum.”, %71,67'sinin “4. Bölgede çevre kirliliğinin fazla olduğunu düşünüyorum.” %85,0'inin “5. Bölgedeki önemli sorunlardan biri olarak otoparkların yetersiz olmasını buluyorum.” ve %79,17'sinin “6. Bölgede yaya yollarını ve yeşil alanları yetersiz buluyorum.” önermelerine katılıyorum şeklinde yanıt verdiği tespit edilmiştir.

“7. Bölgedeki tabela ve yönlendirme işaretlerini yeterli buluyorum.” önermesine araştırmaya katılan bireylerin %44,17'sinin katılıyorum, %41,67'sinin katılmıyorum yanıtını verdiği, %14,17'sinin ise kararsızım şeklinde yanıt verdiği görülmüştür.

Katılımcıların %26,67'si “8. Bölgede mevcut olan çöp kutularını yeterli buluyorum.” önermesine katılıyorum derken, %54,17'si katılmıyorum yanıtını vermiştir. Bu önermeye kararsızım yanıtını verenlerin oranı %19,17'dir.

Araştırmaya dahil edilen bireylerin %20,83'ünün “9. Bölgede mevcut olan aydınlatma elemanlarını yeterli buluyorum.” önermesine katılıyorum, %21,67'sinin kararsızım ve %54,17'sinin katılmıyorum şeklinde yanıt verdiği saptanmıştır.

Katılımcıların “10. Belediyenin bölgedeki hizmetlerinden (çöp toplama ve temizlik) memnunum.” önermesine verdikleri yanıtlar incelendiğinde, %25,0'inin katılıyorum, %24,17'sinin kararsızım ve %50,83'ünün katılmıyorum yanıtını verdikleri tespit edilmiştir.

“11. Bölgedeki trafiğin durumundan memnunum.” önermesine katılımcıların %68,33'ü katılmıyorum derken %18,33'ü katılıyorum şeklinde yanıt vermiş, %13,33'ü ise kararsız olduklarını ifade etmiştir.

Araştırma kapsamına alınan bireylerin %44,17'si “12. Bölgede yapılan yenileme çalışmalarında kullanılan cephe ve zemin kaplamalarının bölgenin tarihsel çevresine uygun olduğunu düşünüyorum.” önermesine katılıyorum, %20,8'i kararsızım ve %35,0'i katılmıyorum şeklinde yanıt vermiştir.

Katılımcıların %59,17'si “13. Lefkoşa Suriçi'nde toplu taşıma araçlarını gerekli buluyorum.” önermesine katılıyorum, %15,0'i kararsızım ve %25,83'ü katılmıyorum yanıtını vermiştir.

Katılımcıların %80,0'inin “14. Bölgede yeniden işlevlendirilen yapıların üniversiteler, sanatçılar veya sivil toplum örgütleri tarafından kullanılmasını uygun buluyorum.”, %85,83'ünün “15. Bölgede yeniden işlevlendirilen yapıların restoran, bar, kafe ve bunun gibi işlevleri olan işletmeler tarafından kullanılmasını uygun buluyorum.” ve %94,17'sinin “16. Lefkoşa Suriçi'ndeki tarihi çevre ve tarihi yapıların korunması gerektiğini düşünüyorum.” önermelerine katılıyorum şeklinde yanıt verdiği saptanmıştır.

Tablo 5.4: Katılımcıların cinsiyetlerine göre Lefkoşa Suriçi bölgesine ilişkin görüşlerinin karşılaştırılması

		Kadın		Erkek		X ²	p
		n	%	n	%		
1. Bölgede yapılan sağlıklaştırma ve yenileme (restorasyon) çalışmalarını yeterli buluyorum.	Katılmıyorum	24	50,00	33	61,11	1,273	0,259
	Katılıyorum	24	50,00	21	38,89		
2. Suriçi bölgesinde belli bölgelerde yapılan yayalaştırma çalışmalarının suriçi ekonomisine katkısı olduğunu düşünüyorum.	Katılmıyorum	11	27,50	17	34,00	0,438	0,508
	Katılıyorum	29	72,50	33	66,00		
3. Bölgede yapılan restorasyon ve yeniden işlevlendirme çalışmalarının bölge ekonomisine katkısı olduğunu düşünüyorum.	Katılmıyorum	9	17,65	7	11,67	0,799	0,371
	Katılıyorum	42	82,35	53	88,33		
4. Bölgede çevre kirliliğinin fazla olduğunu düşünüyorum.	Katılmıyorum	10	21,28	11	18,33	0,145	0,704
	Katılıyorum	37	78,72	49	81,67		
5. Bölgedeki önemli sorunlardan biri olarak otoparkların yetersiz olmasını buluyorum.	Katılmıyorum	4	8,16	6	9,52	0,063	0,802
	Katılıyorum	45	91,84	57	90,48		
6. Bölgede yaya yollarını ve yeşil alanları yetersiz buluyorum.	Katılmıyorum	8	16,67	11	16,67	0,000	1,000
	Katılıyorum	40	83,33	55	83,33		
7. Bölgedeki tabela ve yönlendirme işaretlerini yeterli buluyorum.	Katılmıyorum	22	50,00	28	47,46	0,065	0,798
	Katılıyorum	22	50,00	31	52,54		
8. Bölgede mevcut olan çöp kutularını yeterli buluyorum.	Katılmıyorum	27	64,29	38	69,09	0,249	0,618
	Katılıyorum	15	35,71	17	30,91		
9. Bölgede mevcut olan aydınlatma elemanlarını yeterli buluyorum.	Katılmıyorum	28	71,79	41	74,55	0,088	0,766
	Katılıyorum	11	28,21	14	25,45		
10. Belediyenin bölgedeki hizmetlerinden (temizlik) memnunuz.	Katılmıyorum	28	71,79	33	63,46	0,700	0,403
	Katılıyorum	11	28,21	19	36,54		
11. Bölgedeki trafiğin durumundan memnunuz.	Katılmıyorum	35	76,09	47	81,03	0,376	0,539
	Katılıyorum	11	23,91	11	18,97		
12. Bölgede yapılan yenileme çalışmalarında kullanılan cephe ve zemin kaplamalarının bölgenin tarihsel çevresine uygun olduğunu düşünüyorum.	Katılmıyorum	18	43,90	24	44,44	0,003	0,958
	Katılıyorum	23	56,10	30	55,56		
13. Lefkoşa Suriçi'nde toplu taşıma araçlarını gerekli buluyorum.	Katılmıyorum	12	26,09	19	33,93	0,734	0,392
	Katılıyorum	34	73,91	37	66,07		
14. Bölgede yeniden işlevlendirilen yapıların üniversiteler, sanatçılar veya sivil toplum örgütleri tarafından kullanılmasını uygun buluyorum.	Katılmıyorum	2	4,08	11	18,33	5,215	0,022*
	Katılıyorum	47	95,92	49	81,67		
15. Bölgede yeniden işlevlendirilen yapıların restoran, bar, kafe ve bunun gibi işlevleri olan işletmeler tarafından kullanılmasını uygun buluyorum.	Katılmıyorum	3	6,25	6	9,38	0,362	0,547
	Katılıyorum	45	93,75	58	90,63		
16. Lefkoşa Suriçi'ndeki tarihi çevre ve tarihi yapıların korunması gerektiğini düşünüyorum.	Katılmıyorum	2	3,85	2	3,08	0,052	0,820
	Katılıyorum	50	96,15	63	96,92		

* $p < 0,05$

Tablo 5.4'te anket çalışmasına katılan kullanıcıların cinsiyetlerine göre Lefkoşa Suriçi bölgesi hakkındaki görüşlerinin karşılaştırılması için ki kare analizi ile yapılan sonuçlar verilmiştir.

Tablo 5.4 incelendiğinde anket çalışmasına katılan kadın kullanıcıların %95,92'sinin “14. Bölgede yeniden işlevlendirilen yapıların üniversiteler, sanatçılar veya sivil toplum örgütleri tarafından kullanılmasını uygun buluyorum.” önermesine katılıyorum, %4,08'inin ise katılmıyorum şeklinde yanıt verdiği, erkek bireylerin ise %81,67'sinin bu önermeye katılıyorum, %18,33'ünün katılmıyorum yanıtını verdiği görülmüştür. Kadın ve erkek bireylerin “14. Bölgede yeniden işlevlendirilen yapıların üniversiteler, sanatçılar veya sivil toplum örgütleri tarafından kullanılmasını uygun buluyorum.” önermesine katılma oranlarına istatistiksel olarak bakıldığında, cevaplar arasında önemli bir fark olduğu tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Kadın katılımcıların bu önermeye katılıyorum cevabını verme oranı, erkek katılımcılara göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür.

Araştırma kapsamına alınan bireylerin cinsiyetlerine göre diğer önermelere verdikleri yanıtlar arasındaki farkın ise istatistiksel olarak anlamlı olmadığı saptanmıştır ($p > 0,05$). Kadın ve erkek katılımcıların Lefkoşa Suriçi bölgesi hakkındaki görüşleri benzer bulunmuştur.

Tablo 5.5: Katılımcıların yaş gruplarına göre Lefkoşa Suriçi bölgesine ilişkin görüşlerinin karşılaştırılması

		18-34 yaş		35-44 yaş		45 yaş ve üzeri		X ²	P
		n	%	n	%	n	%		
1. Bölgede yapılan sağlıklaştırma ve yenileme (restorasyon) çalışmalarını yeterli buluyorum.	Katılmıyorum	17	42,50	18	64,29	22	64,71	4,781	0,092
	Katılıyorum	23	57,50	10	35,71	12	35,29		
2. Suriçi bölgesinde belli bölgelerde yapılan yayalaştırma çalışmalarının suriçi ekonomisine katkısı olduğunu düşünüyorum.	Katılmıyorum	7	17,50	7	36,84	14	45,16	6,604	0,037*
	Katılıyorum	33	82,50	12	63,16	17	54,84		
3. Bölgede yapılan restorasyon ve yeniden işlevlendirme çalışmalarının bölge ekonomisine katkısı olduğunu düşünüyorum.	Katılmıyorum	6	13,04	2	6,90	8	22,22	3,178	0,204
	Katılıyorum	40	86,96	27	93,10	28	77,78		
4. Bölgede çevre kirliliğinin fazla olduğunu düşünüyorum.	Katılmıyorum	12	28,57	4	13,79	5	13,89	3,507	0,173
	Katılıyorum	30	71,43	25	86,21	31	86,11		
5. Bölgedeki önemli sorunlardan biri olarak otoparkların yetersiz olmasını buluyorum.	Katılmıyorum	6	13,04	0	0,00	4	11,11	4,110	0,128
	Katılıyorum	40	86,96	30	100,00	32	88,89		
6. Bölgede yaya yollarını ve yeşil alanları yetersiz buluyorum.	Katılmıyorum	8	17,39	5	16,67	6	15,79	0,038	0,981
	Katılıyorum	38	82,61	25	83,33	32	84,21		
7. Bölgedeki tabela ve yönlendirme işaretlerini yeterli buluyorum.	Katılmıyorum	13	33,33	15	53,57	22	61,11	6,172	0,046*
	Katılıyorum	26	66,67	13	46,43	14	38,89		
8. Bölgede mevcut olan çöp kutularını yeterli buluyorum.	Katılmıyorum	21	56,76	19	76,00	25	71,43	2,983	0,225
	Katılıyorum	16	43,24	6	24,00	10	28,57		
9. Bölgede mevcut olan aydınlatma elemanlarını yeterli buluyorum.	Katılmıyorum	27	72,97	17	70,83	25	75,76	0,178	0,915
	Katılıyorum	10	27,03	7	29,17	8	24,24		
10. Belediyenin bölgedeki hizmetlerinden (temizlik) memnunuz.	Katılmıyorum	22	68,75	20	80,00	19	55,88	3,858	0,145
	Katılıyorum	10	31,25	5	20,00	15	44,12		
11. Bölgedeki trafiğin durumundan memnunuz.	Katılmıyorum	30	71,43	24	88,89	28	80,00	3,046	0,218
	Katılıyorum	12	28,57	3	11,11	7	20,00		
12. Bölgede yapılan yenileme çalışmalarında kullanılan cephe ve zemin kaplamalarının bölgenin tarihsel çevresine uygun olduğunu düşünüyorum.	Katılmıyorum	16	41,03	10	45,45	16	47,06	0,286	0,867
	Katılıyorum	23	58,97	12	54,55	18	52,94		
13. Lefkoşa Suriçi'nde toplu taşıma araçlarını gerekli buluyorum.	Katılmıyorum	14	32,56	8	33,33	9	25,71	0,556	0,757
	Katılıyorum	29	67,44	16	66,67	26	74,29		
14. Bölgede yeniden işlevlendirilen yapıların üniversiteler, sanatçılar veya sivil toplum örgütleri tarafından kullanılmasını uygun buluyorum.	Katılmıyorum	2	4,65	6	20,69	5	13,51	4,376	0,112
	Katılıyorum	41	95,35	23	79,31	32	86,49		
15. Bölgede yeniden işlevlendirilen yapıların restoran, bar, kafe ve bunun gibi işlevleri olan işletmeler tarafından kullanılmasını uygun buluyorum.	Katılmıyorum	3	6,38	3	10,34	3	8,33	0,387	0,824
	Katılıyorum	44	93,62	26	89,66	33	91,67		
16. Lefkoşa Suriçi'ndeki tarihi çevre ve tarihi yapıların korunması gerektiğini düşünüyorum.	Katılmıyorum	1	2,00	1	3,23	2	5,56	0,806	0,668
	Katılıyorum	49	98,00	30	96,77	34	94,44		

* $p < 0,05$

Tablo 5.5’te katılımcıların yaş gruplarına göre Lefkoşa Suriçi bölgesine ilişkin görüşlerinin karşılaştırılması için ki kare analizi ile yapılan sonuçlar verilmiştir.

Tablo 5.5 bakıldığında, 18-34 yaş grubunda yer alan katılımcıların %82,50’sinin, 35-44 yaş grubu katılımcıların %63,16’sının ve 45 yaş ve üzeri yaş grubunda yer alan katılımcıların %54,84’ünün “2. Suriçi bölgesinde belli bölgelerde yapılan yayalaştırma çalışmalarının Suriçi ekonomisine katkısı olduğunu düşünüyorum.” önermesine katılıyorum şeklinde yanıt verdikleri tespit edilmiştir. Katılımcıların yaş gruplarına göre “2. Suriçi bölgesinde belli bölgelerde yapılan yayalaştırma çalışmalarının Suriçi ekonomisine katkısı olduğunu düşünüyorum.” önermesine katılma durumlarına istatistiksel olarak bakıldığında, verilen cevaplar arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($p<0,05$). 18-34 yaş arasında olan katılımcıların bu önermeye katılıyorum yanıtını verme oranı, diğer yaş gruplarında olan katılımcılara göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Katılımcıların yaş gruplarına göre “7.Bölgedeki tabela ve yönlendirme işaretlerini yeterli buluyorum.” önermesine verdikleri yanıtlar incelendiğinde, 18-34 yaş grubunda yer alan katılımcıların %66,67’sinin, 35-44 yaş grubu katılımcıların %46,43’nün, 45 yaş ve üzeri yaş grubunda yer alan katılımcıların ise %38,89’unun bu önermeye katıldığı görülmüştür. Araştırma kapsamına alınan bireylerin yaş gruplarına göre “27. Bölgedeki tabela ve yönlendirme işaretlerini yeterli buluyorum.” önermesine katılma durumlarına istatistiksel olarak bakıldığında, verilen cevaplar arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($p<0,05$). 18-34 yaş arasında olan kullanıcıların bu önermeye katılıyorum cevabını verme oranı, diğer yaş gruplarında olan kullanıcılara göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Anket çalışmasına katılan kullanıcıların yaş gruplarına göre ise diğer önermelere verdikleri cevaplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür ($p>0,05$). Yaş gruplarına bakılmaksızın katılımcıların diğer önermelere verdikleri yanıtlar benzer bulunmuştur.

Tablo 5.6: Katılımcıların uyruklarına göre Lefkoşa Suriçi bölgesine ilişkin görüşlerinin karşılaştırılması

		KKTC		TC		X ²	p
		n	%	n	%		
1. Bölgede yapılan sağlıklaştırma ve yenileme (restorasyon) çalışmalarını yeterli buluyorum.	Katılmıyorum	46	56,10	11	55,00	0,008	0,929
	Katılıyorum	36	43,90	9	45,00		
2. Suriçi bölgesinde belli bölgelerde yapılan yayalaştırma çalışmalarının suriçi ekonomisine katkısı olduğunu düşünüyorum.	Katılmıyorum	22	31,88	6	28,57	0,082	0,774
	Katılıyorum	47	68,12	15	71,43		
3. Bölgede yapılan restorasyon ve yeniden işlevlendirme çalışmalarının bölge ekonomisine katkısı olduğunu düşünüyorum.	Katılmıyorum	13	14,77	3	13,04	0,044	0,833
	Katılıyorum	75	85,23	20	86,96		
4. Bölgede çevre kirliliğinin fazla olduğunu düşünüyorum.	Katılmıyorum	13	15,66	8	33,33	3,685	0,055
	Katılıyorum	70	84,34	16	66,67		
5. Bölgedeki önemli sorunlardan biri olarak otoparkların yetersiz olmasını buluyorum.	Katılmıyorum	6	6,82	4	16,67	2,249	0,134
	Katılıyorum	82	93,18	20	83,33		
6. Bölgede yaya yollarını ve yeşil alanları yetersiz buluyorum.	Katılmıyorum	12	13,19	7	30,43	3,933	0,047*
	Katılıyorum	79	86,81	16	69,57		
7. Bölgedeki tabela ve yönlendirme işaretlerini yeterli buluyorum.	Katılmıyorum	40	48,78	10	47,62	0,009	0,924
	Katılıyorum	42	51,22	11	52,38		
8. Bölgede mevcut olan çöp kutularını yeterli buluyorum.	Katılmıyorum	53	67,09	12	66,67	0,001	0,973
	Katılıyorum	26	32,91	6	33,33		
9. Bölgede mevcut olan aydınlatma elemanlarını yeterli buluyorum.	Katılmıyorum	53	70,67	16	84,21	1,424	0,233
	Katılıyorum	22	29,33	3	15,79		
10. Belediyenin bölgedeki hizmetlerinden (temizlik) memnunuz.	Katılmıyorum	48	66,67	13	68,42	0,021	0,885
	Katılıyorum	24	33,33	6	31,58		
11. Bölgedeki trafiğin durumundan memnunuz.	Katılmıyorum	65	80,25	17	73,91	0,431	0,512
	Katılıyorum	16	19,75	6	26,09		
12. Bölgede yapılan yenileme çalışmalarında kullanılan cephe ve zemin kaplamalarının bölgenin tarihsel çevresine uygun olduğunu düşünüyorum.	Katılmıyorum	29	39,73	13	59,09	2,570	0,109
	Katılıyorum	44	60,27	9	40,91		
13. Lefkoşa Suriçi'nde toplu taşıma araçlarını gerekli buluyorum.	Katılmıyorum	23	28,40	8	38,10	0,742	0,389
	Katılıyorum	58	71,60	13	61,90		
14. Bölgede yeniden işlevlendirilen yapıların üniversiteler, sanatçılar veya sivil toplum örgütleri tarafından kullanılmasını uygun buluyorum.	Katılmıyorum	10	11,76	3	12,50	0,010	0,922
	Katılıyorum	75	88,24	21	87,50		
15. Bölgede yeniden işlevlendirilen yapıların restoran, bar, kafe ve bunun gibi işlevleri olan işletmeler tarafından kullanılmasını uygun buluyorum.	Katılmıyorum	5	5,62	4	17,39	3,428	0,064
	Katılıyorum	84	94,38	19	82,61		
16. Lefkoşa Suriçi'ndeki tarihi çevre ve tarihi yapıların korunması gerektiğini düşünüyorum.	Katılmıyorum	2	2,17	2	8,00	2,021	0,155
	Katılıyorum	90	97,83	23	92,00		

*p<0,05

Tablo 5.6’da anket çalışmasına katılan bireylerin uyruklarına göre Lefkoşa Suriçi bölgesi hakkındaki görüşlerinin karşılaştırılması amacıyla yapılan ki kare analizi sonuçları verilmiştir.

Araştırmaya alınan KKTC uyruklu bireylerin %86,81’inin “6. *Bölgede yaya yollarını ve yeşil alanları yetersiz buluyorum.*” önermesine katılıyorum, %13,19’unun ise katılmıyorum şeklinde yanıt verdiği, TC uyruklu bireylerin %69,57’sinin katılıyorum ve %30,43’ünün katılmıyorum yanıtını verdiği tespit edilmiştir. Katılımcıların uyruklarına göre “6. *Bölgede yaya yollarını ve yeşil alanları yetersiz buluyorum.*” önermesine katılma oranlarına istatistiksel anlamda bakıldığında cevaplar arasında önemli bir fark görülmüş olup ($p<0,05$), KKTC uyruklu katılımcıların bu önermeye katılıyorum yanıtını verme oranının, TC uyruklu katılımcılara göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Anket çalışmasına katılan kullanıcıların uyruklarına göre diğer önermelere verdikleri yanıtlar istatistiksel olarak değerlendirildiğinde ise cevaplar arasındaki farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$). KKTC uyruklu ve TC uyruklu katılımcıların Lefkoşa Suriçi bölgesine ilişkin görüşleri benzer bulunmuştur.

Tablo 5.7: Katılımcıların eğitim durumlarına göre Lefkoşa Suriçi bölgesine ilişkin görüşlerinin karşılaştırılması

		İlköğretim/ Lise		Lisans/ Lisansüstü		X ²	p
		n	%	n	%		
1. Bölgede yapılan sağlıklaştırma ve yenileme (restorasyon) çalışmalarını yeterli buluyorum.	Katılmıyorum	29	65,91	28	48,28	3,155	0,076
	Katılıyorum	15	34,09	30	51,72		
2. Suriçi bölgesinde belli bölgelerde yapılan yayalaştırma çalışmalarının suriçi ekonomisine katkısı olduğunu düşünüyorum.	Katılmıyorum	17	41,46	11	22,45	3,766	0,052
	Katılıyorum	24	58,54	38	77,55		
3. Bölgede yapılan restorasyon ve yeniden işlevlendirme çalışmalarının bölge ekonomisine katkısı olduğunu düşünüyorum.	Katılmıyorum	11	22,92	5	7,94	4,956	0,026*
	Katılıyorum	37	77,08	58	92,06		
4. Bölgede çevre kirliliğinin fazla olduğunu düşünüyorum.	Katılmıyorum	11	23,40	10	16,67	0,758	0,384
	Katılıyorum	36	76,60	50	83,33		
5. Bölgedeki önemli sorunlardan biri olarak otoparkların yetersiz olmasını buluyorum.	Katılmıyorum	5	9,80	5	8,20	0,088	0,766
	Katılıyorum	46	90,20	56	91,80		
6. Bölgede yaya yollarını ve yeşil alanları yetersiz buluyorum.	Katılmıyorum	9	18,37	10	15,38	0,179	0,672
	Katılıyorum	40	81,63	55	84,62		
7. Bölgedeki tabela ve yönlendirme işaretlerini yeterli buluyorum.	Katılmıyorum	21	46,67	29	50,00	0,113	0,737
	Katılıyorum	24	53,33	29	50,00		
8. Bölgede mevcut olan çöp kutularını yeterli buluyorum.	Katılmıyorum	31	68,89	34	65,38	0,134	0,714
	Katılıyorum	14	31,11	18	34,62		
9. Bölgede mevcut olan aydınlatma elemanlarını yeterli buluyorum.	Katılmıyorum	30	71,43	39	75,00	0,152	0,697
	Katılıyorum	12	28,57	13	25,00		
10. Belediyenin bölgedeki hizmetlerinden (çöp toplama ve temizlik) memnunum.	Katılmıyorum	27	62,79	34	70,83	0,664	0,415
	Katılıyorum	16	37,21	14	29,17		
11. Bölgedeki trafiğin durumundan memnunum.	Katılmıyorum	39	81,25	43	76,79	0,309	0,578
	Katılıyorum	9	18,75	13	23,21		
12. Bölgede yapılan yenileme çalışmalarında kullanılan cephe ve zemin kaplamalarının bölgenin tarihsel çevresine uygun olduğunu düşünüyorum.	Katılmıyorum	17	40,48	25	47,17	0,426	0,514
	Katılıyorum	25	59,52	28	52,83		
13. Lefkoşa Suriçi'nde toplu taşıma araçlarını gerekli buluyorum.	Katılmıyorum	13	27,66	18	32,73	0,308	0,579
	Katılıyorum	34	72,34	37	67,27		
14. Bölgede yeniden işlevlendirilen yapıların üniversiteler, sanatçılar veya sivil toplum örgütleri tarafından kullanılmasını uygun buluyorum.	Katılmıyorum	6	13,33	7	10,94	0,144	0,704
	Katılıyorum	39	86,67	57	89,06		
15. Bölgede yeniden işlevlendirilen yapıların restoran, bar, kafe ve bunun gibi işlevleri olan işletmeler tarafından kullanılmasını uygun buluyorum.	Katılmıyorum	5	11,11	4	5,97	0,963	0,326
	Katılıyorum	40	88,89	63	94,03		
16. Lefkoşa Suriçi'ndeki tarihi çevre ve tarihi yapıların korunması gerektiğini düşünüyorum.	Katılmıyorum	3	6,12	1	1,47	1,866	0,172
	Katılıyorum	46	93,88	67	98,53		

* $p < 0,05$

Anket araştırmasına katılan bireylerin eğitim durumlarına göre Lefkoşa Suriçi bölgesine ilişkin görüşlerinin karşılaştırılması amacıyla yapılan ki kare analizi sonuçları Tablo 5.7'de verilmiştir.

Araştırmaya alınan İlköğretim/Lise mezunu bireylerin %77,08'inin “3. Bölgede yapılan restorasyon ve yeniden işlevlendirme çalışmalarının bölge ekonomisine katkısı olduğunu düşünüyorum.” önermesine katılıyorum, %22,92'sinin katılmıyorum yanıtını, lisans/lisansüstü düzeyde eğitim almış bireylerin ise %92,06'sının katılıyorum ve %7,94'ünün katılmıyorum yanıtını verdiği görülmüştür. Araştırma kapsamına alınan bireylerin eğitim durumlarına göre “3. Bölgede yapılan restorasyon ve yeniden işlevlendirme çalışmalarının bölge ekonomisine katkısı olduğunu düşünüyorum.” önermesine katılma oranlarına istatistiksel olarak bakıldığında verilen cevaplar arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Lisans/lisansüstü mezunu olan katılımcıların bu önermeye, ilköğretim/lise mezunu olan katılımcılara göre daha çok katıldıkları saptanmıştır.

Katılımcıların eğitim durumlarına göre ise diğer önermelere verdikleri cevaplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür ($p>0,05$).

Tablo 5.8: Katılımcıların gruplarına göre Lefkoşa Suriçi bölgesine ilişkin görüşlerinin karşılaştırılması

		Esnaf		Ziyaretçi		Surdışı		X ²	p
		n	%	n	%	n	%		
1. Bölgede yapılan sağlıklaştırma ve yenileme (restorasyon) çalışmalarını yeterli buluyorum.	Katılmıyorum	19	57,58	19	52,78	19	57,58	0,218	0,897
	Katılıyorum	14	42,42	17	47,22	14	42,42		
2. Suriçi bölgesinde belli bölgelerde yapılan yayalaştırma çalışmalarının suriçi ekonomisine katkısı olduğunu düşünüyorum.	Katılmıyorum	15	50,00	8	26,67	5	16,67	8,191	0,017*
	Katılıyorum	15	50,00	22	73,33	25	83,33		
3. Bölgede yapılan restorasyon ve yeniden işlevlendirme çalışmalarının bölge ekonomisine katkısı olduğunu düşünüyorum.	Katılmıyorum	8	20,51	5	13,89	3	8,33	2,263	0,323
	Katılıyorum	31	79,49	31	86,11	33	91,67		
4. Bölgede çevre kirliliğinin fazla olduğunu düşünüyorum.	Katılmıyorum	7	19,44	13	36,11	1	2,86	12,442	0,002*
	Katılıyorum	29	80,56	23	63,89	34	97,14		
5. Bölgedeki önemli sorunlardan biri olarak otoparkların yetersiz olmasını buluyorum.	Katılmıyorum	4	10,81	5	13,89	1	2,56	3,193	0,203
	Katılıyorum	33	89,19	31	86,11	38	97,44		
6. Bölgede yaya yollarını ve yeşil alanları yetersiz buluyorum.	Katılmıyorum	9	23,08	8	21,05	2	5,41	5,059	0,080
	Katılıyorum	30	76,92	30	78,95	35	94,59		
7. Bölgedeki tabela ve yönlendirme işaretlerini yeterli buluyorum.	Katılmıyorum	18	50,00	15	44,12	17	51,52	0,414	0,813
	Katılıyorum	18	50,00	19	55,88	16	48,48		
8. Bölgede mevcut olan çöp kutularını yeterli buluyorum.	Katılmıyorum	26	68,42	18	60,00	21	72,41	1,084	0,582
	Katılıyorum	12	31,58	12	40,00	8	27,59		
9. Bölgede mevcut olan aydınlatma elemanlarını yeterli buluyorum.	Katılmıyorum	24	66,67	21	75,00	24	80,00	1,542	0,463
	Katılıyorum	12	33,33	7	25,00	6	20,00		
10. Belediyenin bölgedeki hizmetlerinden (çöp toplama ve temizlik) memnunuz.	Katılmıyorum	20	55,56	21	77,78	20	71,43	3,801	0,149
	Katılıyorum	16	44,44	6	22,22	8	28,57		
11. Bölgedeki trafiğin durumundan memnunuz.	Katılmıyorum	27	75,00	26	68,42	29	96,67	8,507	0,014*
	Katılıyorum	9	25,00	12	31,58	1	3,33		
12. Bölgede yapılan yenileme çalışmalarında kullanılan cephe ve zemin kaplamalarının bölgenin tarihsel çevresine uygun olduğunu düşünüyorum.	Katılmıyorum	12	36,36	15	45,45	15	51,72	1,508	0,470
	Katılıyorum	21	63,64	18	54,55	14	48,28		
13. Lefkoşa Suriçi'nde toplu taşıma araçlarını gerekli buluyorum.	Katılmıyorum	11	31,43	10	29,41	10	30,30	0,033	0,983
	Katılıyorum	24	68,57	24	70,59	23	69,70		
14. Bölgede yeniden işlevlendirilen yapıların üniversiteler, sanatçılar veya sivil toplum örgütleri tarafından kullanılmasını uygun buluyorum.	Katılmıyorum	3	8,11	1	3,13	9	22,50	7,131	0,028*
	Katılıyorum	34	91,89	31	96,88	31	77,50		
15. Bölgede yeniden işlevlendirilen yapıların restoran, bar, kafe ve bunun gibi işlevleri olan işletmeler tarafından kullanılmasını uygun buluyorum.	Katılmıyorum	6	16,22	2	5,71	1	2,50	5,264	0,072
	Katılıyorum	31	83,78	33	94,29	39	97,50		
16. Lefkoşa Suriçi'ndeki tarihi çevre ve tarihi yapıların korunması gerektiğini düşünüyorum.	Katılmıyorum	2	5,13	1	2,63	1	2,50	0,519	0,772
	Katılıyorum	37	94,87	37	97,37	39	97,50		

* $p < 0,05$

Tablo 5.8’de katılımcıların gruplarına göre Lefkoşa Suriçi bölgesi hakkındaki görüşlerinin karşılaştırılması için ki kare analizi ile yapılan sonuçlar verilmiştir.

Tablo 5.8’e bakıldığında, esnaf olan katılımcıların %50,0’sinin, ziyaretçilerin %73,33’ünün ve surdışından olan bireylerin %83,33’ünün “2. *Suriçi bölgesinde belli bölgelerde yapılan yayalaştırma çalışmalarının suriçi ekonomisine katkısı olduğunu düşünüyorum.*” önermesine katılıyorum yanıtını verdiği saptanmıştır. Araştırma kapsamına alınan esnaf, ziyaretçi ve surdışından olan katılımcıların “2. *Suriçi bölgesinde belli bölgelerde yapılan yayalaştırma çalışmalarının suriçi ekonomisine katkısı olduğunu düşünüyorum.*” katılma oranları istatistiksel olarak incelendiğinde cevaplar arasındaki farkın anlamlı olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Bölgede bulunan esnafının bu önermeye katılıyorum cevabını verme oranı, diğer katılımcıların verdikleri cevaplara göre anlamlı bir şekilde düşük bulunmuştur.

Araştırmaya dahil edilen bireylerin “4. *Bölgede çevre kirliliğinin fazla olduğunu düşünüyorum.*” önermesine verdikleri yanıtlar incelendiğinde, esnaf katılımcıların %80,56’sının, ziyaretçilerin %63,89’unun ve surdışından olan bireylerin %97,14’ünün bu önermeye katıldıkları saptanmıştır. Katılımcıların gruplarına göre “4. *Bölgede çevre kirliliğinin fazla olduğunu düşünüyorum.*” önermesine verdikleri cevaplara istatistiksel olarak bakıldığında, cevaplar arasında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$) ve ziyaretçi olan katılımcıların bu önermeye katılıyorum cevabını verme oranının, diğer katılımcılara göre daha düşük olduğu saptanmıştır.

Esnaf bireylerin %75,0’inin, ziyaretçilerin %68,42’sinin ve surdışından olan katılımcıların %96,67’sinin bölgedeki trafiğin durumundan memnun olmadığı görülmüştür. Katılımcıların gruplarına göre “11. *Bölgedeki trafiğin durumundan memnunun.*” önermesine vermiş oldukları cevaplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Ziyaretçilerin “11. *Bölgedeki trafiğin durumundan memnunun.*” önermesine katılmıyorum yanıtını verme oranı, diğer katılımcılara göre anlamlı düzeyde düşük bulunmuştur.

Araştırmaya dahil edilen esnaf bireylerin %91,89’unun, ziyaretçilerin %96,88’inin ve surdışından olan bireylerin %77,50’sinin “*Bölgede yeniden işlevlendirilen yapıların üniversiteler, sanatçılar veya sivil toplum örgütleri tarafından kullanılmasını uygun buluyorum.*” önermesine katılıyorum yanıtını verdiği saptanmıştır. Araştırma kapsamına

alınan esnaf, ziyaretçi ve surdışından olan bireylerin “*Bölgede yeniden işlevlendirilen yapıların üniversiteler, sanatçılar veya sivil toplum örgütleri tarafından kullanılmasını uygun buluyorum.*” önermesine katılma oranlarına istatistiksel olarak bakıldığında verilen cevaplar arasındaki farkın anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Bu önermeye surdışından olan katılımcıların, katılıyorum cevabını verme oranı, esnaf ve ziyaretçilere göre anlamlı düzeyde düşük olduğu görülmüştür.

BÖLÜM 6

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Tarihi çevreler insanlığın ortak geçmişinin bir parçası olarak, bir kültür varlığı niteliği taşıyarak günümüze gelmektedirler. Hızlı nüfus artışı ve beraberinde yaşanan hızlı kentleşme, sahip olduğumuz ve geçmişimizi yansıtan bu tarihi çevrelere zarar vermekte ve değerlerimizin yok olmasına sebep olmaktadır.

Günümüzde küreselleşen ekonomi ve çağdaş yaşam koşullarına ayak uydurmak için hızlı bir değişim içine giren sosyal yapı gibi etkenler, kentsel sorunlara çözüm bulma arayışlarının giderek artmasında önemli bir yere sahip olmaktadır. Bu bağlamda, toplumun sahip olduğu değerlerin ve sosyal yapının gelişmesinde etkin bir rolü olan kent kimliğinin korunması da gündeme gelmiştir. Kentin kimliğinin korunması veya yitirilen kimliğin tekrar kazanılması için verilen çabalar, aslında bir toplumun kültürünü, geçmişini ve aynı zamanda geleceğini koruma çabalarıdır. Bu nedenle yapılan planlama çalışmaları kapsamında kentin kültürel yapısı, kentsel alanların kullanım şekli ve kentsel ölçekte yapılan dönüşüm uygulamaları önem kazanmaktadır.

Tarihi çevrelerin yaşatılabilmesi ve geleceğe taşınabilmesi için yapılması gereken en önemli etkenler koruma ve sürdürülebilirliğin sağlanmasıdır. Koruma; koruma kavramında da belirtildiği gibi müze anlayışıyla değil, tarihi yapıların koruma ve kullanma dengesini kurarak çevresi ile birlikte canlı tutulmasını ve sürdürülebilirliğinin artırılmasını sağlamakla gerçekleşmektedir.

Bu nedenle tarihi çevrelerin geleceğe aktarılabilmesi amacıyla yaşatılması ve korumanın benimsenerek yapılması gerekmektedir. Tarihi çevrelerdeki sürdürülebilirliğin sağlanması için ise, toplumsal, ekonomik ve kültürel yapının düzenlenmesi, gelişen teknolojik koşullar nedeniyle çağdaş mimariyle bir bütün olarak ele alınıp korunması gerekmektedir. Bu amaçla maddi kaynakların ve gerekli teknolojinin sağlanmasının yanı sıra tarihi çevrelerde yapılan koruma ve restorasyon çalışmaları için toplumun yani kent kullanıcılarının bilinçlendirilmesi, eğitilmesi ve yapılan bu çalışmalara dahil edilmesi gerekmektedir. Bu

evrelerde planlamalar yapılırken kullanıcıların görüşlerini almak ve onların istek ve önerileri doğrultusunda koruma planlamalarını geliştirmek tarihi çevrelerin sürdürülebilirliği için önemli etkenlerden biridir.

Tarihi çevrelerin yeniden canlandırılmasındaki amaç ise, insanların kendilerini güvende hissedip yaşayabileceği mekanlar yaratmak, iş yerlerinin gelişimine olanak sağlamak ve yeni aktiviteler için yeniden işlevlendirilen binalarla bölgenin daha canlı, hareketli ve insanları daha çok çeken mekanlar haline gelmesini sağlamaktır.

Lefkoşa Suriçi'nin kuzey tarafında yapılan bu koruma çalışmaları ise uluslararası örgütlerin desteği ve belediye, Eski Eserler Dairesi ve Şehir Planlama Dairesinin alışmaları ile anıtsal nitelikteki eser ve alanların onarılması ve yeniden hizmete sunulmasıyla sağlanmaktadır. Bunun yanı sıra günümüzde belirli bölgelerde iş sahipleri, üniversiteler veya sivil toplum örgütleri tarafından yapılan restorasyon ve yeniden işlevlendirme çalışmaları da hızla artış göstermektedir.

Bundan dolayı Lefkoşa Suriçi'nin kuzey bölgesinde yapılan çalışmaların kent kullanıcıları üzerindeki olumlu veya olumsuz algı ve etkileri buna bağlı olarak memnuniyetleri ve bu alanları daha çok tercih etme nedenleri, alanda yapılan kullanıcı anketleri ile araştırılmıştır. Tarihi çevrelerin insanlar arasındaki ilişkileri olumlu bir şekilde etkilemesi ve insanlar arasında oluşan birlik ve bütünlük hissinin artmasındaki etkin rolü nedeniyle Lefkoşa Suriçi bölgesi yeni yapılan yatırımlar için daha çekici hale gelmeye başlamıştır. Fakat halen daha bu restorasyonların ve yeniden işlevlendirilen mekanların Suriçi'nin belirli bölgelerinde yapıldığı görülmektedir. Yapılan anket sonuçlarında da görüldüğü gibi kullanıcıların daha çok restorasyon yapılan ve yeniden işlevlendirilen, kentsel tasarım açısından daha düzenli olan, Arasta, Büyükhan ve Selimiye bölgelerini tercih ettikleri görülmektedir. Buna karşın tercih edilmeyen ve kullanıcılar üzerinde olumsuz etkiler bırakan yerler ise, ekonomik ve sosyo-kültürel yapının düşük olmasından dolayı bakımsız ve atıl durumda, yerleşimlerin yoğun olduğu bölgeler olarak, Abdi avuş Sokak ve Yeni Cami bölgesinin olduğu gözlenmiştir.

Günümüzde birbirinin aynısı olan, sıradanlaşan yapıların çoğunlukta olduğu alanların aksine tarihi çevreler, yapılacak peyzaj planlamaları ve kentsel tasarım düzenlemeleri ile bizlere, mekanların insan ölçeğinde yaşanabilir ve en önemlisi güven veren alanlar olmasını

sağlarlar. Lefkoşa Suriçinde yapılan anket çalışmasında kullanıcıların bu planlamalar hakkındaki düşünceleri ise çoğunlukla olumsuz yönde olmuştur. Kullanıcılar bölgedeki yeşil alanları ve yaya yollarını yetersiz bulmakta, mevcut olan kentsel donatı elemanlarının yeterli olmadığını düşünmekte ve bölgedeki en büyük sorunun otoparkların yetersiz olması ile çevre kirliliğinin fazla olduğunu düşünmektedirler. Buna karşın bölgedeki trafiğin durumundan memnun olmalarının yanı sıra bölgeye gelecek toplu taşıma araçlarının gerekli olduğunu düşündükleri gözlenmiştir.

Tarihi çevrelerde bulunan eski binaların, mimari ve karakteristik niteliklerini koruyarak bir onarım yapmak ve bu yapılara uygun işlevler yüklemek de korumanın bir parçasıdır. Bölgede yapılan yenileme çalışmalarında kullanılan cephe ve zemin kaplamalarının, bölgenin tarihsel çevresine uygunluğu anket çalışmasında kent kullanıcılarına sorulmuş ve çalışmaların uygunluğunun bireyler üzerinde olumlu etkiler yarattığı gözlenmiştir.

Belli bölgelerde yapılan yayalaştırma çalışmalarının ise Suriçi ekonomisine katkısı olduğu ve ankete katılan kullanıcıların Suriçi'nde yapılan sağlıklılaştırma ve yenileme (restorasyon) çalışmalarını tamamen yeterli olmadığını ve bölgedeki tarihi çevre ve tarihi yapıların korunması gerektiğini düşünüyorlar.

Araştırma bulguları sonucuna göre bölgede yeniden işlevlendirilen yapıların üniversiteler, sanatçılar veya sivil toplum örgütleri tarafından kullanılması ve aynı zamanda bu yapıların restoran, bar, kafe ve bunun gibi işlevleri olan işletmeler tarafından kullanılması kent kullanıcıları açısından aynı oranda uygun görüldüğü saptanmıştır. Bu nedenle diyebiliriz ki yapılan restorasyon ve yeniden işlevlendirme çalışmaları bölgenin kent kullanıcıları tarafından daha çok ziyaret edilmesine, kullanılmasına ve tercih edilmesine neden olmuştur.

Bölüm ikide de açıklandığı gibi tarihi çevrelerin korunması öncelikle tek yapı ölçeğinde değil, tarihi yapının çevresi ile birlikte bir bütün olarak korunması ile gerçekleşir. Avrupa ve dünyadan verilen örnekler olduğu gibi ülkemizde de kültürel ve mimari değerlerin yaşatılması, geleceğe aktarılması ve bunları yaparken halkın görüşlerinin, istek ve önerilerinin değerlendirilmesi koruma çalışmalarının olumlu yönde ilerlemesine büyük ölçüde katkı sağlayacağı gibi bu çevrelerin sürdürülebilirliğini, canlılığını ve yaşanabilirliğini de artıracaktır.

KAYNAKLAR

- A Paris Guide. (2018). *Le Marais Paris-Fransa*. Ocak 2018 tarihinde <http://www.eparisguide.com/lemarais/> adresinden alındı
- Ahunbay, Z. (1996). *Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon*. İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi, 116-135.
- Akansu, V. (2017). Lefkoşa Tarihi Kent Dokusunda Ticari Mekanlara Örnek:Lekoşa Belediye Pazarı - Bandabuliya. *Yakın Mimarlık Dergisi*, 1(1), 98-114.
- Akın, N. (1988). Türkiyede Tarihi Çevre Koruma,Örnekler ve Sorunlar. *Mimarlık Dergisi*(88-2), 40-43.
- Alpopi, C., & Manole, C. (2013). Integrated Urban Regeneration - Solution for Cities Revitalize. *Procedia Economics and Finance*, 178-185.
- Altan, Z. (1998). *Kuzey Kıbrıs'ı Tanıyalım Gezelim Görelim*. Lefkoşa: Ateş Matbaacılık.
- Altan, Z. (2016). *Gizemli Kıbrıs*. Lefkoşa: Okman Printing, 307-385.
- Arkon, C. (1992). Günümüz Korumacılığının Sorunları. *Ege Mimarlık Dergisi*(2), 51-56.
- Atun, A. (2006). *Milad Öncesinden Günümüze Kıbrıs Tarihi Belgeler* (Cilt 2), 15. Mağusa: Samtay Vakfı Yayınları.
- Aybar, E. (2016). *İstanbul Teknik Üniversitesi Yüksek Lisans Programı* . Ocak 2018 tarihinde Mimari Tasarım Surec Ve Etkileşimleri: <http://mimaritasarim.surecveetkilesimleri.wordpress.com/author/aybarer/> adresinden alındı
- Bağışkan, T. (2014, Eylül). Büyükhan. *Yenidüzen*. Mart 2018 tarihinde <http://www.yeniduzen.com/buyuk-han-81746h.htm> adresinden alındı
- Bağışkan, T. (2014). Lefkoşa Mahalleleri. *Adress Kıbrıs Dergisi*, 30-33.
- Barrio, D. (1982). *Nicosia Master Plan, Urban Conservation Report*, 12. Nicosia Cyprus.
- Barrio, D., & Watson, H. (1981). *Nicosia Old Town, Joint Conservation And Land Scape Report*. Nicosia Cyprus.

- Baştımur, S. (2007). Yorum. *Tasarım Dergisi* (177), 82-86.
- Bostancı, F. (1989). Korunması Gerekli Tarihi Kentsel Dokulardaki Bozulma Nedenleri ve İskilip Çarşı Mahallesinde Örneklenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara, Türkiye: Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Bölümü.
- Can, A. (2011). Yüksek Lisans Tezi. *Tarihi Çevrede Yeni Yapılaşma Koşulları ve Kadıköy-Rasimpaşa Mahallesi Örneği*, 207. İstanbul: İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı.
- Carmona, M., Tiesdell, S., Heath, T., & Oc, T. (2003). *Public Places-Urban Spaces; The Dimension Of Urban Design*. Burligton U.S.A: Architectural Press.
- Cavdar, Ü., & Sayan, M. (2003). Tarihi Kent Dokularında Dönüşüm ve Süreklilik; Antalya Kale İçi Örneği. *Uluslararası 14. Kentsel Tasarım ve Uygulamalar*. Antalya: Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı.
- Çelik, D. (2004). Doktora Tezi. *Kentsel Peyzaj Tasarımı Kapsamında Tarihi Çevre Yenileme Çalışmalarının Peyzaj Mimarlığı Açısından Araştırılması: Beypazarı Örneği*, 219. Ankara, Türkiye: Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı.
- Çelik, D., & Yazgan, M. (2007). Kentsel Peyzaj Tasarımı Kapsamında Tarihi Çevre Korumaya Yönelik Yasa ve Yönetmeliklerin İncelenmesi. *ZKÜ Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 9(11), 10.
- Çelikyay, S. (1995). Yüksek Lisans Tezi. *Kentsel Sit Alanları İçin Tasarım Yönlendiricileri : Bartın Örneği*. İstanbul, Türkiye: Mimar Sinan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlama Ana Bilim Dalı.
- Çevik, S. (1993). 4. Kentsel Tarasım ve Uygulamaları Sempozyumu. *Kentsel Tasarım Politikaları İçinde Yenileme - Canlandırma*. İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Kentsel Tasarım Disiplin Grubu.

- Dağlı, U. (1999). *Kıbrıs Sokaklarında Mimariye Yaşama ve Çevreye Dair*. Lefkoşa: Işık Kitapevi Yayınları, 55-64.
- Davies, L. (2000). *Urban Design Compendium. 1. The Housing Cooperation*. London.
- Demi, D. (1997). Nicosia: Nicosia Master Plan. *The Walled City of Nicosia Typology Study*.
- Doratlı, N., Hoşkara, Ş., & Faslı, M. (2004). *An Analitical Methodology For Revitalization Strategies In Historic Urban Quarters: A Case Study Of The Walled City Of North Cyprus*. *Cities*. 21(4), 329-348.
- Erçin, Ç. (2014). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Lefkoşa - Nicosia Kentinin 13.y.y 15.y.y. Arasındaki Fiziksel Biçimleniş. *Y.T.Ü. Megaron Dergisi*, 34-44.
- Erhan, C. (2016). Kentsel Dönüşüm Projelerinde Kullanıcı Katılımının Önemi: Lefkoşa Suriçi, İbrahim Paşa Mahallesi Örneği. *Yüksek Lisans Tezi*, 105. Lefkoşa: Y.D.Ü Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı .
- Eruzun, C. (1991). Korumanın Kentsel Tasarım Boyutu ve Uygulama Sorunsalı . *1. Kenstsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu*, 280-292. İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü.
- Fielden, B. (1982). *Conservation Of Historic Buildings*. London: Butter Worth And Co.
- Governo Do Brasil. (2010). *Caminho Dos Antiquarios*. Ocak 2018 tarihinde Governo Do Brasil:<http://www.brasil.gov.br/esporte/especial-copa-do-mundo/copadomundo/brasil-2014/imagens/cidades/porto-alegre/caminho-dos-antiquarios/view> adresinden alındı
- Gunnis, R. (1973). *Historic Cyprus, A Guide To Its Towns And Villages, Monasteries And Castles*. Nicosia: K.Rüstem And Brother Publishes, 2-56.
- Gürkan, H. (1996). *Dünkü ve Bugünkü Lefkoşa Toplu Eserler 3*. Lefkoşa: Galerî Kültür Yayınları, 11-85.
- Hacışevki, M., & Bozatlı, N. (2013). Bedesten. *Bedesten Broşürü*. Lefkoşa: Kıbrıs Vakıflar İdaresi.

- Hasol, D. (1998). *Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü*. İstanbul: Yapı EndüstriMerkez Yayınları, s.274.
- Hazem, A. (2005). *Collaborative Planning In Practice: The Nicosia Master Plan, Chrysaliniotissa And Arabahmed Area Schemes*. Nisan 2018 tarihinde https://www.researchgate.net/figure/Chrysaliniotissa-and-Arab-Ahmet-area-schemes-Source-UNDP-UNCHS-1985a_fig1_233005350 adresinden alındı
- Hoşkara, Ş. (2008). Kentsel Tasarım Kuramı, Dün, Bugün, Yarın ve İstanbul Yansımaları. *Mimarist Dergisi*(29), 31-33.
- Hürriyet. (2017). *Hürriyet Haber*. İtalyada Ortaçağ Şehri: Siena. Mart 2018 tarihinde <http://www.hurriyet.com.tr/seyahat/italyada-ortacag-sehri-siena-40617384> adresinden alındı
- K.K.T.C. Mahkemeleri. (2009). *Lüzinyan Sarayı (Lefkoşa Mahkeme Binaları)*. Nisan 2018 tarihinde <http://www.mahkemeler.net/cgi-bin/saray.aspx> adresinden alındı
- K.K.T.C. Şehir PPlanlama Dairesi. (2009). *Başkent Lefkoşa İmar Planı Gelişme Alanı Haritası*. Mart 2018 tarihinde <http://spd.gov.ct.tr/tr-tr/%C3%BCstmenu/planlar/ba%C5%9Fkentlecko%C5%9Faimarplan%C4%B1/kararharitalar%C4%B1.aspx> adresinden alındı
- K.K.T.C. Şehir Planlama Dairesi. (2018). *Lefkoşanın Kuşbakışı Görünümü*. Mart 2018 tarihinde <http://spd.gov.ct.tr/tr-tr/%C3%BCstmenu/anasayfa.aspx> adresinden alındı
- K.K.T.C.Eski Eserler ve Müzeler Dairesi Müdürlüğü. (2018). *Müze ve Ören Yerleri*. Eski Eserler Müzeler Dairesi: <http://eemd.gov.ct.tr/tr-tr/muzeveoren yerleri.aspx>; <http://eemd.gov.ct.tr/tr-tr/dervişpaşakonağıetnoğrafyamüzesi.aspx>; <http://eemd.gov.ct.tr/tr-tr/mevlevitekkesi.aspx>; <http://eemd.gov.ct.tr/tr-tr/mevlevitekkesi.aspx>; <http://eemd.gov.ct.tr/tr-tr/lüzinyanevi.aspx>; <http://eemd.gov.ct.tr/tr-tr/ta%C5%9Feserlerm%C3%BCzesi.aspx> adresinden alındı
- Karaman , A. (1995). Kentsel Tasarımda Biçimlenme İlkeleri. *Yapı Dergisi*(79).

- Karaman, A. (2008). Kentsel Tasarım: Kuramlar, İlkeler, Roller. *Mimarist Dergisi*(29), 34-42.
- Keleş, R., & İşcioğlu, D. (2009). *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (K.K.T.C.) ve Avrupa Birliği Yardımları* (Cilt 18). Çağdaş Yerel Yönetimler.
- Keshishean, K. (1974). *Nicosia Capital Of Cyprus Then And Now*. Swissair International Calendar.
- Kıbrıs Vakıflar İdaresi. (2018). *Kıbrıs'ın İlk Sosyal Konutları Olan Samanbahçe Evlerinin Kısa Hikayesi*. Şubat 2018 tarihinde [Http:\\www.evkaif.org\\site\\dokuman\\Samanbahca_evlerinin_Hikayesi.pdf](http://www.evkaif.org/site/dokuman/Samanbahca_evlerinin_Hikayesi.pdf) adresinden alındı
- Kıbrıs.com.tr. (2018). *Kuzey Kıbrıs Haritaları, Kıbrıs Karayolları Haritası*. 2018 tarihinde Kıbrıs.com.tr: https://kibris.com.tr/images/haritalar/kibris_karayollari_haritasi.jpg adresinden alındı
- Konuk, G. (1981). *Kentsel Tasarımın Gelişimi - Kavram ve Teknikleri*, Ders Notları
- Kuban, D. (2000). *Tarihi Çevre Koruman Mimarlık Boyutu Kuram ve Uygulama*, 207. İstanbul: Yapı Endüstri Merkez Yayınları.
- Lang, J. (2005). *Urban Design: A Typology Of Procedures And Products Illustrated With Over 50 Case Studies*. Oxford: Architectural Press, 22-64.
- Lefkoşa İmar Planı 1.0 Başlangıç.(2012) K.K.T.C. Şehir Planlama Dairesi. Mart 2018 tarihinde <http://www.spd.gov.ct.tr/Portals/103/BA%C5%9ELANGI%C3%87.pdf> adresinden alındı
- Lefkoşa İmar Planı 6.12 Kentsel Koruma. (2001). K.K.T.C. Şehir Planlama Dairesi. Şubat 2018 tarihinde <http://www.spd.gov.ct.tr/Portals/103/6.12%20Kentsel%20Koruma%20PDF.pdf> adresinden alındı
- Lefkoşa İmar Planı 6.12.3.6B Koruma Canlandırma ve Sağıklaştırma. (2012). K.K.T.C. Şehir Planlama Dairesi. Şubat 2018 tarihinde <http://www.spd.gov.ct.tr/Portals/103/6.12%20Kentsel%20Koruma%20PDF.pdf> adresinden alındı

- Lefkoşa İmar Planı Planlama Alanı. (2001). K.K.T.C. Şehir Planlama Dairesi. Şubat 2018 tarihinde <http://www.spd.gov.ct.tr/Portals/103/1.0%20Plan%20Alan%C4%B1.pdf> adresinden alındı
- Lefkoşa İmar Planı Taslağı.(1999). *Lefkoşa, Gönyeli, Alayköy, Haspolat, Hamitköy ve Kanlıköy İmar Planı Taslağı*. Lefkoşa: Şehir Planlama Dairesi.
- Lefkoşa Türk Belediyesi Arşivi. (2018). *Arabahmed Mahallesi Projesi*. Mart 2018 tarihinde alındı
- Lefkoşa Türk Belediyesi Arşivi. (2018). *Asmaaltı Bölgesi Yayalaştırma Projesi*. Mart 2018 tarihinde alındı
- Lefkoşa Türk Belediyesi Arşivi. (2018). *Lefkoşa Suriçi Bölgesinde bulunan tarihi eserler*. Mart 2018 tarihinde alındı
- Lefkoşa Türk Belediyesi. (2017). *Tarihi Yerler ve Müzeler*. Mart 2018 tarihinde <http://lefkosabelediyesi.org/tarihi-ve-turistik-yerler/buyuk-han/> <http://lefkosabelediyesi.org/tarihi-ve-turistik-yerler/haydarpasa> adresinden alındı
- Life Is Discover. (2015). *Bologna-Italy*. Ocak 2018 tarihinde <http://www.lifeisdiscover.com/bologna-gezi-notlari/> adresinden alındı
- Lynch, K. (1960). *The Image Of The City*. Massachusetts: The Mit Press.
- Mahallae. (2013). *Rehabilitation Of Old Nicosia - Selimiye Quarter (NMP.)*. Mart 2018 tarihinde <http://mahallae.ucy.ac.cy/project-details-view-individual/all?page=84> adresinden alındı
- Michaelides, D. (2012). *Historic Nicosia*. Nicosia: Remal Publications.
- Middleton, M. (1978). Koruma Alanları. (Y. Mamikoğlu, & M. Akpolat, Dü) *Mimarlık Dergisi*(158), 34-35.
- Moughtin, C. (2003). *Urban Design:Street And Square*. Oxford: Architectural Press.

- Mumford, L. (1946). *Garden Cities Of Tomorrow*. London: Faber And Faber. Aralık 2017 tarihinde <http://urbanplanning.library.cornell.edu/DOCS/howard.htm> adresinden alındı
- Nalçakan, M. (1992). Doktora Tezi. *Tarihi ve Kültürel Sürekliliğin Fiziksel Çevrede Değişime Yansımaları ve Eskişehir Örneği*. İstanbul: İ.T.Ü.
- NMP. 2.Aşama. (1985). *Lefkoşa Rehabilitasyonu*. Şubat 2018 tarihinde <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/fiche-projet/cyprus/cy-fm/2001/cy0104-01-rehabilitationnicosia-phase2.pdf> adresinden alındı
- Oktay, D. (1996). *Notes On Urban Design*. Magusa: E.M.U. Press, 27-42.
- Oktay, D. (2007). *An Analysis And Review Of The Devided City Of Nicosia, Cyprus And ,New Perspectives Geography* (Cilt 92). Sheffield London.
- Oktay, D., & Hoşkara, Ş. (2006). Tarihi Kentsel Alanlarda Sürdürülebilirlik Düzeyinin Ölçülmesi İçin Bir Model Önerisi. *Yapı Dergisi*(299), 39-44.
- Oktay, D., & Hoşkara, Ş. (2006). Tarihi Kentsel Alanların Korunmasında Sürdürülebilir Canlandırma Yaklaşımı. *Yapı Dergisi*(296), 38-42.
- Okyay, İ. (2006). Fransada Malraux Yasası ve Uygulamalar. Müze Kent Projesi Bağlamında Gözlemler Eki. *Yapı Dergisi*(292), 11-12.
- Özden, P. (2001). Kentsel Yenileme Uygulamalarında Yerel Yönetimlerin Rolu Üzerine Düşünceler ve İstanbul Örneği. *İ.Ü. Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23-24.
- Özel, B. (2006). Yüksek Lisans Tezi. *Eski Yapıların Yeni İşlevle Değerlendirilmesi*, 115. İstanbul: Y.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Özer, M. (1998). Yüksek Lisans Tezi. *Planlı ve Tasarlı Yaşam Alanlarının Kent Kimliği Üzerindeki Etkileri: Alanya Örneği*, 8-30. Ankara: Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlama Bölümü.

- Özkan, B., & Küçükerbaş, E. (1995). *Mimarlık Bilgis PEyraj Mimarlığı Bölümü Ders Kiteabı*. İzmir: Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, 44-47.
- Özyaba, M. (1999). *Kentsel Alanların Planlanması ve Tasarımı (Ders Notları)*. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi, 424-467.
- Pınar, N. (2015). *Özgür Kıbrıs*. Mart 2018 tarihinde Kanlı Derenin Beşiğinde Bir Şehir Lefkoşa: <https://pinarnaim.blogspot.com.cy/2015/02/naim-pinar-naimpinar.gmail.html> adresinden alındı
- Project For Public Spaces. (2016). *Project For Public Spaces*. Mart 2018 tarihinde Piazza Del Campo , Siena Italy: <https://www.pps.org/places/piazza-del-campo> adresinden alındı
- Roberts, P., & Sykes, H. (2000). *The Evolotion,Definition and Purpose of Urban Regeneretion.A Handbook*. Sage.
- Rüstem, K. (1960). *Picture Book Of Cyprus*. Nicosia Cyprus: K.Rüstem & Brother, 3-10.
- Soygür, A. (2003). Yüksek Lisans Tezi. *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde Tarihi Değerleri Koruma Anlayışı ve Lefkoşa Suriçi Öneri Koruma PPlan Yaklaşımı, 153*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Çehir ve Bölge Planlama Ana Bilim Dalı.
- Şala, D. (2013). Yüksek Lisans Tezi. *Kentsel Kimlik Bağlamında Kentsel Tasarım Rehberlerinin İrdelenmesi (İzmir \ Kemeraltı Tarihi Kent Merkezi Örneği), 134*. İstanbul: T.C. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı.
- Tekeli, İ. (1994). Kent, Planlama, Politika, Sanat: Tarık Okyay Anısına Yazılar. 1. Ankara: ODTÜ.
- The Construction Index. (2014). *Manchester Gets £100M EU Support*. Şubat 2018 tarihinde Contruction News Magazine: <https://www.theconstructionindex.co.uk/news/view/manchester-gets-100m-eu-support> adresinden alındı

- Tiesdell, S., Oc, T., & Heath, T. (1996). *Revitalizing Hictoric Urban Quarters*. London: Architectural Press, 166-208.
- Tunçer, M. (1997). Çevre Planlama ve Tasarıma Bütüncül Yaklaşım Sempozyumu, Çevre Planlama ve Tasarım Haftası 96 Etkinlikleri. *Doğal Çevre ve Kültürel Çevrenin Bütüncül Planlanması: Antalya Örneği*. Ankara: Ankara Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü.
- Tunçer, M., & İlçan, M. (1998). Farklı Ölçeklerde Kentsel Tasarım, Kentsel Tasarımın Tarihi Çevre Korunmasında Etkin Olarak Kullanımı; Böl ve Yönet Modeli: Ankara, Konya, Antalya Tarihi Kent Merkezleri. *9. Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu*. İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü.
- Uğur, H., & Giritlioğlu, C. (2006). Geleneksel Şehrsel Dokular ve Kullanıcı Özellikleri. *İTÜ Dergisi*, 5(1), 29-34.
- Ulusoy , Z. (1994). Kentsel Korumanın Fiziksel ve Toplumsal Boyutları. *2. Kentsel Koruma Yenileme ve Uygulamalar Kologyumu* (s. 96-98). İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Kentsel Koruma ve Yenileme Disipline Grubu.
- UNDP Cyprus. (2004). *Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, Selimiye Bölgesi Projesi, Revitalising Old Nicosia, 2004*. Mart 2018 tarihinde <http://www.cy.undp.org/content/cyprus/en/home/operations/projects/overview.html> adresinden alındı
- UNECE. (1985). *Lefkoşa İmar Planı Alanlara Yapılacak Olan Müdahale Biçimleri (1985)*. Şubat 2018 tarihinde <https://www.unece.org/fileadmin/DAM/thepep/en/workplan/urban/documents/petridouNycosiamasterplan.pdf> adresinden alındı
- UNECE. (1985). *Lefkoşa İmar Planı Çalışma Alanı*. Şubat 2018 tarihinde <https://www.unece.org/fileadmin/DAM/thepep/en/workplan/urban/documents/petridouNycosiamasterplan.pdf> adresinden alındı

- UNECE. (1985). *Lefkoşa İmar Planı İkinci Aşama Trafik ve Ulaşım Planı (1985)*. Şubat 2018 tarihinde <https://www.unece.org/fileadmin/DAM/thepep/en/workplan/urban/documents/petridouNycosiamasterplan.pdf> adresinden alındı
- UNECE. (1985). *Nicosia Master Plan. Yeniden canlandırma yapılacak öncelikli proje alanları*. Şubat 2018 tarihinde <https://www.unece.org/fileadmin/DAM/thepep/en/workplan/urban/documents/petridouNycosiamasterplan.pdf> adresinden alındı
- Vehbi, O., & Hoşkara, Ö. (2009). *Model For Measuring The Sustainability Level Of Hictoric Urdan Quarters. European Planing Studies*. 17(5), 715-739.
- Watson-North Cyprus. (2018). *The Arabahmed Dictrict Nicosia North Cyprus*. Nisan 2018 tarihinde Whatson-North Cyprus: http://www.whatson-northcyprus.com/interest/nicosia/north_nicosia/arabahmet.htm adresinden alındı
- Wikipedia. (2018). *Cicuat Vella, Barcelona*. Ocak 2018 tarihinde https://en.wikipedia.org/wiki/Ciutat_Vella adresinden alındı
- Wikipedia. (2018). *İngiltere Chester*. Ocak 2018 tarihinde <https://tr.wikipedia.org/wiki/Chester> adresinden alındı
- Wikipedia. (2018). *Lefkoşa*. Ocak 2018 tarihinde <https://tr.wikipedia.org/wiki/Lefko%C5%9Fa> adresinden alındı
- Wikipedia. (2018). *Printworks Manchester*. Ocak 2018 tarihinde https://en.wikipedia.org/wiki/The_Printworks#/media/File:Printworks.jpg adresinden alındı
- World Bulletin. (2014). *World Bulletin*. Turkey's Safranbolu Holds Its Best Protected Site Title. Ocak 2018 tarihinde <http://www.worldbulletin.net/art-culture/127993/turkeys-safranbolu-holds-its-best-protected-site-title> adresinden alındı
- Yazgan, M., & Erdoğan, E. (1992). *Tarihi Çevrelerde Peyzaj Planlama*. (2), 87. Ankara: Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü Peyzaj Mimarisi Derneği Yayınları.

BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU

Ek 1: Etik Kurul Onay Belgesi

20.02.2018

Sayın Mine Kuset Bolkaner

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na yapmış olduğunuz YDÜ/FB/2018/19 proje numaralı ve **“Tarihi Çevre Yenileme ve Kentsel Tasarım Çalışmalarının Lefkoşa Suriçi Örneğinde Kent Kullanıcıları Açısından Araştırılması”** başlıklı proje önerisi kurulumuzca değerlendirilmiş olup, etik olarak uygun bulunmuştur. Bu yazı ile birlikte, başvuru formunuzda belirttiğiniz bilgilerin dışına çıkmamak suretiyle araştırmaya başlayabilirsiniz.

Yardımcı Doçent Doktor Direnç Kanol

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu Raportörü

Not: Eğer bir kuruma resmi bir kabul yazısı sunmak istiyorsanız, Yakın Doğu Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na bu yazı ile başvurup, kurulun başkanının imzasını taşıyan resmi bir yazı temin edebilirsiniz.

Ek 2: Anket formu türkçe

TARİHİ ÇEVRE YENİLEME VE KENTSEL TASARIM ÇALIŞMALARININ LEFKOŞA SURİÇİ ÖRNEĞİNDE KENT KULLANICILARI AÇISINDAN ARAŞTIRILMASI

Değerli katılımcılar,

Bu anket formu, Lefkoşa Suriçi tarihi çevre yenileme ve kentsel tasarım çalışmalarının, bölgeye gelen ve kullanan kent kullanıcılarının görüşlerini almak ve memnuniyet düzeylerini ölçmek amacıyla akademik çalışmamızda kullanmak amacıyla hazırlanmıştır. Kişisel bilgileriniz gizli tutulacaktır. Ankete vereceğiniz cevaplar mevcut durum tespiti, ölçme ve değerlendirme doğrultusunda büyük önem taşımaktadır.

Bütün soruları içtenlikle ve eksiksiz yanıtlamanızı rica eder, katkılarınız için teşekkür ederiz.

BÖLÜM 1: Kişisel Bilgiler

1- Cinsiyetiniz nedir?

- a) Kadın b) Erkek

2- Kaç yaşındasınız?

- a) 18-24 b) 25-34 c) 35-44 d) 45-54 e) 55-64 f) 65+

3- Uyuşgunuz nedir?

.....

4- Eğitim durumunuz nedir?

- a) İlkokul b) Ortaokul c) Lise d) Üniversite e) Y. Lisans / Doktora

5- Mesleğiniz nedir?

- a) Öğrenci b) Memur d) Özel sektör çalışanı e) Serbest meslek
f) Emekli g) İşsiz

6- İkametgah yeriniz nedir? (İkametgah yeriniz K.K.T.C ise 7. Soruyu cevaplayınız)

- a) K.K.T.C b) Güney Kıbrıs c) Türkiye d) Diğer

7- Kaç yıldır K.K.T.C’ de yaşıyorsunuz?

- a) 1 yıl b) 2-10 yıl c) 11-20 yıl d) 21-30 yıl e) 30⁺

BÖLÜM 2: Kullanım Yoğunluğu

8- Lefkoşa Suriçi’ne geliş sıklığınız nedir?

- a) Her gün b) Haftada 2-3 kez c) Haftada 1 kez d) Ayda 1 kez e) Yılda 2-3 kez

9- Lefkoşa Suriçi’ne geliş nedeniniz nedir?

- a) İş sahibi b) Bölgedeki bir iş yerinde çalışıyor c) Sosyal aktivite (alışveriş, yemek)
d) Turistik amaçlı gezi

10- Lefkoşa Suriçi’nde en çok ziyaret ettiğiniz yerler / binalar hangileridir?

.....

11- Lefkoşa Suriçi bölgesinde gitmeyi tercih etmediğiniz yerler/ bölgeler nereleridir?

.....

12- Lefkoşa Suriçi bölgesini gündüzleri ziyaret etmek için güvenli buluyormusunuz?

- a) Evet b) Hayır

13- 12. Soruya cevabınız hayır ise neden güvenli bulmuyorsunuz?

.....

BÖLÜM 3: Kullanıcı Görüşleri

Lefkoşa Suriçi Bölgesi ile ilgili düşüncelerinizi size en uygun seçeneği işaretleyerek belirtiniz.

Değerlendirme ölçütü olarak; Kesinlikle katılıyorum=5, Katılıyorum=4, Kararsızım=3, Katılmıyorum=2, Kesinlikle katılmıyorum=1 değerindedir.

	Kesinlikle Katlıyorum	Katlıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
14- Bölgede yapılan sağlıklaştırma ve yenileme (restorasyon) çalışmalarını yeterli buluyorum.					
15- Suriçi bölgesinde belli bölgelerde yapılan yayalaştırma çalışmalarının suriçi ekonomisine katkısı olduğunu düşünüyorum.					
16- Bölgede yapılan restorasyon ve yeniden işlevlendirme çalışmalarının bölge ekonomisine katkısı olduğunu düşünüyorum.					
17- Bölgede çevre kirliliğinin fazla olduğunu düşünüyorum.					
18- Bölgedeki önemli sorunlardan biri olarak otoparkların yetersiz olmasını buluyorum.					
19- Bölgede yaya yollarını ve yeşil alanları yetersiz buluyorum.					
20- Bölgedeki tabela ve yönlendirme işaretlerini yeterli buluyorum.					
21- Bölgede mevcut olan çöp kutularını yeterli buluyorum.					
22- Bölgede mevcut olan aydınlatma elemanlarını yeterli buluyorum.					
23- Belediyenin bölgedeki hizmetlerinden (çöp toplama ve temizlik) memnunum.					
24- Bölgedeki trafiğin durumundan memnunun.					
25- Bölgede yapılan yenileme çalışmalarında kullanılan cephe ve zemin kaplamalarının bölgenin tarihsel çevresine uygun olduğunu düşünüyorum.					
26- Lefkoşa Suriçi'nde toplu taşıma araçlarını gerekli buluyorum.					

	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
27- Bölgede yeniden işlevlendirilen yapıların üniversiteler, sanatçılar veya sivil toplum örgütleri tarafından kullanılmasını uygun buluyorum.					
28- Bölgede yeniden işlevlendirilen yapıların restoran, bar, kafe ve bunun gibi işlevleri olan işletmeler tarafından kullanılmasını uygun buluyorum.					
29- Lefkoşa Suriçi'ndeki tarihi çevre ve tarihi yapıların korunması gerektiğini düşünüyorum.					
Lefkoşa Suriçi'nde tarihi çevre yenileme çalışmaları hakkında başka önerileriniz nelerdir? :					

Ek 3: Anket formu ingilizce

THE RESEARCH OF THE HISTORIC RENOVATION AND PUBLIC SPACE DESIGN WORKS IN THE OLD CITY OF NICOSIA FROM THE POINT OF VIEW OF THE USERS

Dear Contributor,

This survey has been prepared to get the views and the level of satisfaction of people coming to the area regarding historic renovation and public space design works in the old city of Nicosia in order to be used for academic purposes. All your personal information will be kept confidential. Your answers are very valuable in determining the current situation and analysing the results.

Please answer the questions as thoroughly as possible and thank you for your contribution.

Part 1: Personal Information

1- What is your gender?

b) Female b) Male

2- How old are you?

b) 18-24 b) 25-34 c) 35-44 d) 45-54 e) 55-64 f) 65+

3- What is your nationality?

.....

4- What is your level of education?

b) Primary school b) Secondary School c) High School d) University
e) Masters/PhD

5- What is your occupation?

b) Student b) State Employee d) Private sector employee e) Own business
f) Retired g) Unemployed

6- Where is your place of resident? (If you live in the TRNC, please answer question 7)

- b) TRNC b) South Cyprus c) Turkey d) Other

7- How long have you been living in the TRNC?

- a) 1 year b) 2-10 years c) 11-20 years d) 21-30 years e) 30+ years

Part 2: The frequency of visit

8- How often do you come to the old city of Nicosia?

- b) Everyday b) 2-3 times a week c) Once a week d) Once a month e) 2-3 times a year

9- What is the reason of your visit to the old city?

- a) Shop owner b) Working in the area c) Social reasons (meal, music)
d) Touristic purposes

10- What are the places/building that you most frequently visit in the old city?

.....

11- What are the places/areas you would rather not go to in the old city?

.....

12- Do you feel secure to visit the old city during the day?

- b) Yes b) No

13- If no, why not?

.....

Part 3: User views

Please mark your choice regarding the old city.

I agree completely=5, I agree=4, Undecided=3, I don't agree=2, I don't agree at all=1

	I agree completely	I agree	Undecided	I don't agree	I don't agree at all
14- I believe that the amount of improvements/restoration in the area is sufficient.					
15- I believe that the increase in pedestrian areas would contribute to the economy.					
16- I believe that the improvements/restoration would contribute to the economy.					
17- I believe that there is pollution in the area.					
18- I believe that one of the problems in the area is lack of parking spaces.					
19- I believe that the green areas and pedestrian areas in the old city is insufficient.					
20- I believe that the road signs and information signs in the area area sufficient.					
21- I believe that the number of trash bins in the area are sufficient.					
22- I believe that the lightning in the area is sufficient.					
23- I am happy with the cleaning and rubbish collecting in the area.					
24- I am happy with the amount of traffic in the area.					
25- I believe that the renovations works in the area and materials used for the facade and ground are in line with the historic elements.					
26- I believe the need for public transport vehicles in the area.					

	I agree completely	I agree	Undecided	I don't agree	I don't agree at all
27- I believe that the use of the renovated buildings in the area by the universities, artists and civil society organisations are appropriate.					
28- I believe that the use of the renovated buildings in the area as restaurants, bars, cafes are appropriate.					
29- I believe that the historic buildings in the old city should be protected.					
What other suggestions do you have for the renovation works in the old city? :					

- Assignments
- Students
- Grade Book
- Libraries
- Calendar
- Discussion
- Preferences

NOW VIEWING: HOME > SINIF 2018 > MINE TEZ

About this page

This is your assignment inbox. To view a paper, select the paper's title. To view a Similarity Report, select the paper's Similarity Report icon in the similarity column. A ghosted icon indicates that the Similarity Report has not yet been generated.

MINE TEZ

INBOX | NOW VIEWING: NEW PAPERS ▼

Online Grading Report | Edit assignment settings | Email non-submitter

Submit File

☐	AUTHOR	TITLE	SIMILARITY	GRADE	RESPONSE	FILE	PAPER ID	DATE
☐	Mine Kusset Bolkaner	Abstract	0%	--	--		978381192	25-Jun-2018
☐	Mine Kusset Bolkaner	Özet	0%	--	--		978381562	25-Jun-2018
☐	Mine Kusset Bolkaner	SONUÇ	0%	--	--		978395286	25-Jun-2018
☐	Mine Kusset Bolkaner	Chapter 5	3%	--	--		978383244	25-Jun-2018
☐	Mine Kusset Bolkaner	Chapter 1	7%	--	--		978381791	25-Jun-2018
☐	Mine Kusset Bolkaner	Chapter 4	9%	--	--		978383021	25-Jun-2018
☐	Mine Kusset Bolkaner	TÜMÜ	9%	--	--		978394228	25-Jun-2018
☐	Mine Kusset Bolkaner	Chapter 3	10%	--	--		978382786	25-Jun-2018
☐	Mine Kusset Bolkaner	Chapter 2	13%	--	--		978392913	25-Jun-2018